CONSILIUL SECURITĂȚII STATULUI
DIRECȚIA ÎNVĂȚĂMÎNT

CONSILIUL SECURITĂŢII STATULUI
DIRECŢIA ÎNVĂŢĂMÎNT

PENTRU UZ INTERN

VULTURUL

Seria 0801

1969

Traducere executată de
cpt. GHEORGHE VANCEA

DIN PARTEA REDACȚIEI

In anul 1967, a fost editată în străinătate cartea „Wennerström — agentul perfect", de Thomas Whiteside, referitoare la activitatea de spionaj desfășurată de colonelul suedez Stig Erik Constans Wennerström, fost atașat militar al Suediei la Moscova și Washington.

Pentru scrierea acestei lucrări, autorul a consultat declarațiile lui Wennerström în anchetă, a luat interviuri unor persoane care i-au fost apropiate agentului, a cerut părerea unor cadre competente ale organelor de contraspionaj suedeze și americane și a consultat unele publicații în legătură cu acest caz.

In conținutul cărții sînt scoase în relief împrejurările în care Wennerström a făcut primii pași pe calea spionajului, activitatea lui de spionaj, mai întîi pentru Germania nazistă, iar după cel de-al doilea război mondial, în favoarea serviciilor de informații american și sovietic, valoarea informațiilor furnizate de el și modul în care s-a ajuns la demascarea și arestarea lui de către organele de contraspionaj suedeze. In ultima parte a cărții, autorul prezintă unele aprecieri făcute de cadre de specialitate suedeze și americane cu privire la cazul Wennerström.

Un spațiu larg acordă autorul aspectelor referitoare la activitatea lui Wennerström în slujba Serviciului de infor-

mații sovietic, în timp ce colaborarea lui cu Serviciul de informații american este diminuată și prezentată contradictoriu. Astfel, dacă în prima parte sînt schițate cîteva momente din activitatea agentului în slujba Serviciului de informații american, în cea de a doua parte a cărții, aceste momente, fie că sînt negate categoric, fie că sînt apreciate ca incerte, argumentările aduse și într-o situație și în cealaltă nefiind destul de elocvente.

★

Cazul Wennerström dovedește atenția deosebită pe care serviciile de informații o acordă recrutării și folosirii ca agenți a unora dintre diplomații țărilor neutre sau apropiate părții adverse, diplomați care în multe țări sînt supravegheați mai puțin sau chiar deloc de către organele de contraspionaj.

Ca diplomat al unei țări neutre, în preajma izbucnirii războiului antisovietic, Wennerström a avut mai multe posibilități de a obține informații importante despre Uniunea Sovietică decît diplomații statelor fasciste agresoare, care erau urmăriți îndeaproape.

După cel de-al doilea război mondial, Wennerström a reușit să culeagă și să furnizeze concomitent informații serviciului de spionaj american și celui sovietic, exploatînd cu abilitate situația lui de diplomat al unei țări capitaliste neutre.

Wennerström a intrat în atenția serviciilor de spionaj respective și datorită pregătirii sale, relațiilor multiple și prestigiului de care se bucura în cercurile diplomatice.

În esență, motivele care l-au determinat pe Wennerström să se pună în slujba serviciilor de informații străine și să trădeze interesele poporului său rezidă în lăcomia lui după bani, în orgoliul și setea de parvenire — trăsături negative de caracter ce au fost sesizate și exploatate cu pricepere de serviciile de informații ale puterilor străine pentru care a lucrat.

Faptul că Wennerström a reușit să desfășoare cu succes o activitate de spionaj atît de îndelungată se datorează, pe de o parte, calităților lui pentru această muncă, iar pe de altă parte, priceperii de care s-a dat dovadă în recrutarea și folosirea lui, mai ales de către Serviciul de informații sovietic, de partea căruia ar fi trecut pînă la urmă definitiv. De altfel, asupra modului cum a acționat Serviciul de informații sovietic pentru recrutarea și folosirea lui Wennerström se fac aprecieri pozitive de către cadre competente din C.I.A.

★

Recrutarea lui Wennerström de către Serviciul de informații sovietic a fost precedată de o studiere și o verificare minuțioasă, efectuată într-un timp îndelungat.

Obținerea primelor informații de la Wennerström s-a făcut după ce, în prealabil, se realizase o anumită apropiere și pe baza exploatării avidității lui după bani. Determinarea lui Wennerström să lucreze sincer pentru sovietici a constituit un proces de muncă complex, desfășurat pe mai multe planuri, cu tenacitate.

Concomitent cu satisfacerea concretă a avidității după bani a lui Wennerström și cu hrănirea lui cu iluzii în această direcție, cum că se depun bani în contul său la o bancă din Moscova, s-a acționat și în direcția convingerii lui că Serviciul de informații sovietic caută să obțină date numai despre N.A.T.O., care prezintă un pericol pentru Uniunea Sovietică, și că, furnizînd astfel de informații, el contribuie la prevenirea unui atac prin surprindere din partea acestui bloc militar, la stabilirea unui echilibru de forțe în lume, aducîndu-și în acest mod aportul la menținerea păcii. Deși la început i s-au cerut în mod direct informații despre Suedia, ulterior s-a acționat pentru a i se crea impresia că asemenea date interesează numai în măsura în care este necesar să se stabilească dacă această țară își păstrează neutralitatea și nu constituie un pericol pentru Uniunea Sovietică.

Ideea că prin acțiunile sale de spionaj în favoarea Uniunii Sovietice ar contribui la menținerea păcii în lume i-a fost cultivată pe îndelete și întreținută pe tot parcursul colaborării cu el. În această idee, el a găsit o justificare morală a întregii lui activități în folosul Uniunii Sovietice, inclusiv a ac-

ţiunilor de trădare a intereselor poporului său şi, în acelaşi timp, o satisfacere a orgoliului şi dorinţei de parvenire de care era stăpînit. Pe linia exploatării trăsăturilor negative de caracter şi apropierii lui se înscriu, de altfel, şi acţiunile privind acordarea de grade militare sovietice, ordine de stat, împuternicirea de „agent principal" şi chiar stabilirea numelui conspirativ „Vulturul".

Un moment important al determinării lui Wennerström să lucreze în mod sincer cu Serviciul de informaţii sovietic îl constituie demascarea lui ca agent american. Momentul demascării şi tactica adoptată au determinat o cotitură importantă în apropierea agentului de Serviciul de informaţii sovietic şi îndepărtarea lui de cel american.

In cadrul colaborării cu Serviciul de informaţii sovietic s-a acordat o grijă deosebită dirijării cu sarcini concrete a agentului, lăsîndu-i-se întotdeauna posibilitatea de a stabili singur modul de acţiune pentru îndeplinirea lor. De asemenea, agentul a fost angrenat numai în rezolvarea unor probleme complicate, fără să fie antrenat în tot felul de sarcini mărunte, care, pe de o parte, ar fi putut duce la desconspirarea lui mai devreme, iar pe de altă parte, ar fi influenţat negativ atitudinea sa faţă de colaborarea cu Serviciul de informaţii sovietic.

Procedînd în acest fel, Serviciul de informaţii sovietic a valorificat calităţile şi posibilităţile agentului şi, în acelaşi timp, i-a dezvoltat convingerea că se are încredere în el, că ocupă un loc aparte în cadrul acestui serviciu, că este preţuit şi stimat pentru munca sa. Toate acestea au contribuit la apropierea lui Wennerström şi la consolidarea încrederii lui în organul de informaţii, la dezvoltarea priceperilor sale pentru munca informativă.

Un loc important în munca cu agentul l-a avut preocuparea continuă pentru menţinerea şi dezvoltarea posibilităţilor lui informative. In acest sens, cînd se afla la Moscova, i s-au creat condiţii să se poată achita cu succes de atribuţiile ce-i reveneau ca ataşat suedez al aerului şi, astfel, să se afirme ca un diplomat valoros. Atît la Moscova cît şi ulterior la

Washington a fost dirijat cu atenţie să-şi dezvolte legăturile în acele locuri şi cercuri de persoane care prezentau interes. Tot pe această linie se înscriu şi măsurile de instruire a agentului în domeniile în care nu avea suficiente cunoştinţe. Prin discuţiile purtate cu el în cadrul întîlnirilor nu s-a încercat niciodată să i se insufle convingeri comuniste şi să fie determinat să renunţe la concepţiile sale burgheze. De fiecare dată însă i s-a explicat în aşa fel necesitatea îndeplinirii sarcinilor respective, încît în cele din urmă a ajuns să acţioneze din convingere.

Verificarea permanentă a agentului a permis cunoaşterea lui multilaterală şi elaborarea unor măsuri corespunzătoare în munca cu acesta.

Pe baza cunoaşterii multilaterale a agentului şi a împrejurărilor în care îşi desfăşura activitatea s-au elaborat şi folosit procedee variate de legătură cu el, adecvate situaţiilor concrete în care se găsea. Concomitent cu organizarea de întîlniri la Moscova, în Suedia ori în alte ţări, s-au folosit şi alte căi de legătură, printre care legătura prin mijloace tehnice de radioemisie-recepţie a ocupat un loc important, în special în ultima parte a activităţii agentului. Atrage atenţia în acest caz varietatea procedeelor de legătură, rolul semnalelor în organizarea legăturilor, precum şi procedeele folosite de ofiţerii de informaţii sovietici pentru a induce în eroare filajul ce se efectua asupra lor.

Succesele obţinute de agent, eficienţa măsurilor întreprinse au fost determinate în mare măsură de calitatea muncii lucrătorului de informaţii ce l-a avut în legătură, de pregătirea şi experienţa acestuia. „Tocmai datorită experienţei bogate şi cunoştinţelor vaste cu care era înzestrat, a reuşit generalul rus să trezească interesul şi simpatia mea", a declarat Wennerström în anchetă.

*

Faptul că Wennerström a reuşit să desfăşoare o activitate îndelungată de spionaj s-a datorat nu numai calităţilor lui pentru această muncă şi modului calificat în care s-a lu-

crat cu el, ci și lipsei de vigilență a contraspionajului suedez. Deși existau date obținute cu mai mulți ani în urmă, din care rezulta că Wennerström se făcea suspect de activitate de spionaj, nu s-au luat măsuri eficiente și operative de verificare.

Intrucît informațiile respective veneau în contradicție flagrantă cu impresia generală pe care el reușise s-o creeze anumitor oficialități suedeze, s-a apreciat, fără nici o verificare, că acestea nu corespund realității. Abia mai tîrziu, cînd la suspiciunile inițiale s-au mai adăugat și altele și cînd întregul material a fost studiat cu discernămînt, a început urmărirea organizată a lui Wennerström.

In lucrare se subliniază că o contribuție de seamă la demascarea lui Wennerström a adus-o femeia de serviciu a acestuia, care a sesizat o serie de împrejurări suspecte, a întreprins unele acțiuni de verificare din proprie inițiativă și, în cele din urmă, a informat organele în drept. După modul calificat în care a acționat această femeie, se pare că ea a fost dirijată mai dinainte să urmărească în mod sistematic aceste aspecte și să verifice unele lucruri care, la prima vedere, păreau fără însemnătate pentru un om neinițiat (ca, de exemplu, zilele în care e folosită aparatura radio, dacă se folosește aparatura foto etc.).

In titlul lucrării, autorul îl apreciază pe Wennerström ca agent perfect. In realitate, Wennerström și cei care au lucrat cu el au comis și greșeli care au dus în cele din urmă la demascarea lui, și anume: deși avea la domiciliu laborator foto în care lucra deseori, în casă nu avea fotografii efectuate de el. Mai mult, într-o împrejurare a afirmat că nu știe să fotografieze. Wennerström n-a reușit să conspire față de copii și față de femeia de serviciu stația de radio emisie-recepție, a păstrat la domiciliu materiale corp delict, a fost vizitat la domiciliu de către diplomatul sovietic, iar atunci cînd și-a dat seama că este urmărit n-a luat măsuri de distrugere a materialelor compromițătoare care se aflau la domiciliul său.

Toate aceste greșeli n-au putut fi însă sesizate atîta timp cît, în măsurile întreprinse pentru urmărirea lui, nu s-a insistat în a-i cunoaște sistematic și detaliat activitatea și preocupările sale.

Lucrarea, în ansamblul ei, are și unele scăderi, în sensul că lipsesc o serie de împrejurări esențiale legate de activitatea agentului, nu există deplină certitudine asupra veridicității tuturor aspectelor prezentate și altele. Din cuprinsul ei se pot desprinde însă învățăminte prețioase privind modul în care a fost recrutat colonelul Wennerström de către serviciile de informații respective, procedeele folosite de agent pentru culegerea de informații, felul cum s-au realizat instruirea, educarea, verificarea și organizarea legăturilor cu el, precum și demascarea lui de către contraspionajul suedez.

I

În ultimii ani, tribunalele au judecat numeroase procese de spionaj. Puține însă au avut un răsunet așa de mare, pe plan internațional, ca cel al colonelului Stig Erik Constans Wennerström, ofițer în aviația suedeză, arestat la 20 iunie 1963. La început, Wennerström, om cu o prestanță rece și elegantă, a negat totul. Dar după două zile a declarat că s-a hotărît să spună adevărul. A început apoi să vorbească și, luni de-a rîndul, nu s-a oprit. Autoritățile suedeze au publicat numai anumite părți din procesele verbale de interogatoriu, care cuprind mai mult de 3000 de pagini bătute la mașină.

Wennerström a relatat despre activitatea sa de spionaj pe care a desfășurat-o de-a lungul a 15 ani, activitate care — după cum a mărturisit el — nu s-a limitat în nici un caz numai la Suedia. Ea s-a extins și asupra celor mai importante concepții strategice ale războiului rece.

Colonelul Wennerström, care în momentul arestării sale era consilier pentru problemele dezarmării în cadrul Ministerului de Externe suedez, lucrase anterior în calitate de atașat suedez al aerului la Moscova și la Washington.

Diplomații americani îl considerau proamerican și îl cunoșteau ca pe un om care nu s-ar fi pretat să dea informații sovieticilor. Totuși — conform propriilor sale depoziții — începînd din 1948, pînă în 1963, el a făcut parte din Serviciul

de informații sovietic, unde avea gradul de general-maior. O perioadă de timp, a lucrat la Moscova ca agent dublu, unde, pe de o parte, făcea spionaj din ordinul americanilor, iar pe de altă parte, procura informații pentru Serviciul de informații sovietic referitoare la planurile strategice americane și la N.A.T.O. Apoi, în S.U.A., sub acoperirea de atașat suedez al aerului, a desfășurat o asiduă activitate de spionaj în favoarea sovieticilor.

Prin mituire, a procurat informații despre industria de armament din întreaga Americă de Nord, predînd unui diplomat sovietic de la Washington sute de metri de microfilme cu informații despre aviația americană. O parte din microfilme le-a înmînat chiar în incinta Pentagonului.

Strînsele sale relații cu militarii și diplomații americani din Washington, Stockholm și Germania occidentală i-au oferit posibilitatea să-i informeze pe ruși asupra intențiilor americane în perioadele de criză internațională, cum a fost criza Berlinului și chiar criza cubană din anul 1962.

Pe baza acestor ample depoziții, a urmat o cercetare amănunțită. Apoi, în 1964, la Stockholm, Wennerström a fost învinuit de activitate de spionaj și condamnat la închisoare pe viață în cadrul unui proces închis. Suedezilor nu le-a venit să creadă că un om cu o astfel de poziție și răspundere, un membru de prestigiu al corpului ofițeresc suedez, care, pe deasupra, mai era și fiul unui ofițer de carieră, a fost în stare să-și trădeze țara. Wennerström a făcut acest lucru ani de-a rîndul și cu mult succes, fără a trezi nici cea mai mică suspiciune. Cum a putut acționa în felul acesta un astfel de om și pentru ce? Aceasta continuă să fie și azi o enigmă, nu numai pentru suedezi, dar și pentru mulți alți oameni din Occident.

Wennerström provenea dintr-o familie de burghezi. In 1906, cînd s-a născut, tatăl său era căpitan și servea în fortăreața Vaxholm, situată lîngă portul Stockholm. Wennerström spunea că a crescut într-o casă de ofițeri de rînd, unde nu exista nimic exagerat și nimic neobișnuit.

Prietenii lui din tinerețe își aduc aminte că era un băiat curățel, cumsecade și corect, care nu atrăgea atenția prin prezența sa fizică, dar ca elev se arăta foarte ambițios. Cînd, la 20 de ani, Wennerström s-a hotărît pentru cariera de ofițer activ, cîțiva din cunoscuții săi au rămas uluiți, cu toate că știau că el provine dintr-o familie de ofițeri.

In 1929, Wennerström a intrat în marină ca sublocotenent de rezervă, iar în 1930, a făcut un curs de pilotaj în cadrul forțelor aeriene. In iarna anilor 1930/1931, a fost transferat la punctul de apărare marină din Karlskrona. Lunile petrecute la Karlskrona au avut o influență hotărîtoare asupra carierei sale. Wennerström, ca de altfel toți ofițerii staționați acolo, dispunea de foarte mult timp liber, în care marina a organizat cursuri de limbi străine. El s-a înscris la aceste cursuri și și-a ales pentru studiu limba rusă. Vorbea și germana cursiv, întrucît își petrecuse în mai multe rînduri vacanțele în Germania. Limba rusă și-a ales-o pentru că așa l-a sfătuit un unchi de-al său, cunoscător al limbii ruse, și care era de părere că însușirea acestei limbi îi va fi de mare folos în cariera sa. Wennerström studia cu mult zel și a obținut note bune la absolvirea cursului. Apoi a plecat la școala de aviație și a servit ca pilot trei ani de zile.

Profesorul lui de zbor își aduce aminte că Wennerström nu era un aviator înnăscut, fiind din fire închis și pedant.

Se pare că în acești ani Wennerström nu și-a neglijat studiile sale privitoare la cunoașterea limbii ruse, iar atunci cînd, în 1933, a auzit că Ministerul Apărării ar vrea să faciliteze cîtorva ofițeri interesați studierea limbilor străine în străinătate, el și-a reluat în mod serios studiul limbii ruse și a obținut o bursă cu care a fost trimis la Riga. Formal, lucra acolo în calitate de atașat militar al legației suedeze, fiind invitat la toate recepțiile diplomatice. Atît la aceste recepții cît și cu alte prilejuri și-a creat multe relații și a prins gust pentru viața și activitatea diplomatică.

In acest timp a făcut cunoștință cu un tînăr ofițer american care, ca și el, venise aici să studieze limba rusă. Acesta i-a confiat lui Wennerström că este agent al Serviciului de

informaţii englez, că ar fi fost, timp de doi ani, instruit într-un loc secret, unde a fost iniţiat în problemele sovietice, şi că primise sarcina să studieze evenimentele care aveau loc de-a lungul graniţei ruso-letone.

El a adăugat apoi că, ocazional, a fost pe teritoriul Uniunii Sovietice cu prilejul unor delegaţii militare letone, îmbrăcat în haine de ofiţer leton; desigur, cu ştirea şi cu ajutorul autorităţilor letone.

„Atunci am auzit eu pentru prima dată că există în realitate aşa ceva" — declara Wennerström la interogatoriu. Activitatea informativă i s-a părut „deosebit de emoţionantă şi de aventuristă".

Intors în Suedia, Wennerström a trecut de la marină la aviaţie şi, după ce a urmat un curs de stat major, a fost transferat la comandamentul aviaţiei.

In 1939, la izbucnirea războiului, avea gradul de căpitan. In 1940, cînd guvernul suedez a luat hotărîrea să trimită pentru prima oară un ataşat militar la ambasada suedeză din Moscova, după părerea superiorilor săi, Wennerström, cu aptitudinile sale de ofiţer de stat major, cu înclinaţia sa spre diplomaţie şi cu cunoştinţele sale de limbă rusă, era omul potrivit pentru acest post.

In decembrie 1940, Wennerström, împreună cu soţia sa, Ulla Margareta, cu care se căsătorise de un an, a sosit la Moscova ca să-şi ia postul în primire.

La Moscova domnea atunci o atmosferă încordată. Primul război ruso-finlandez se terminase. Pactul de neagresiune germano-rus era încă în vigoare. Franţa capitulase, iar oraşele engleze suportau cu greu bombardamentele aviaţiei germane. Deşi propaganda rusească sublinia mereu că ar fi vorba doar de un război între capitalişti, care n-ar privi Uniunea Sovietică, cei mai mulţi oameni din Moscova credeau că războiul cu Germania se apropie în mod ameninţător. Această atmosferă cu miros de furtună oferea corpului diplomatic o privelişte tulbure. Ea conţinea multe elemente contradictorii. Mai mult de jumătate din diplomaţii prezenţi la Moscova se duşmăneau de moarte. Fiecare reprezentanţă di-

plomatică acţiona febril în favoarea viitorilor aliaţi şi în dauna adversarilor.

Punctul culminant al acestor încăierări se atingea atunci cînd erau invitaţi la recepţii diplomaţii axei împreună cu cei ai aliaţilor şi cu ai ţărilor neutre.

In astfel de ocazii, grupurile beligerante se separau şi se distanţau strict. Intre ele, diplomaţii ţărilor neutre erau cînd de o parte, cînd de cealaltă.

Ei luau această poziţie curtenitoare în funcţie de informaţiile care le parveneau în cadrul activităţilor oficiale.

„S-ar putea spune că noi, ca diplomaţi ai ţărilor neutre, eram traşi de limbă peste tot şi în toate problemele", declara Wennerström la interogatoriu.

Ataşaţii militari efectuau un discret schimb de informaţii. Cu cît Wennerström lega mai multe cunoştinţe, cu atît devenea mai activ în acest domeniu. Cunoscînd limba germană, mergea adesea şi era bine primit la Misiunea militară germană. Nemţii din Moscova aveau toate motivele să fie amabili cu oricare reprezentant neutru care se complăcea în compania lor, întrucît nici un diplomat german la Moscova nu avea voie să călătorească prin ţară, iar ambasada germană era foarte strict supravegheată.

Ei erau bucuroşi să ofere informaţii despre forţele armate sovietice, în schimbul altor informaţii de care aveau nevoie. Wennerström avea sarcina să culeagă informaţii despre potenţialul şi organizarea aviaţiei ruseşti. El trebuia să procure mai ales hărţi şi orice alte informaţii care se refereau la regiunile de graniţă ruso-finlandeze, unde se bănuia că ruşii ar fi construit mai multe aeroporturi militare. Pentru a ajunge la aceste informaţii, greu de obţinut, Wennerström a întreprins o călătorie cu trenul de la Leningrad la Murmansk. Aprobarea a obţinut-o de la autorităţile sovietice sub pretextul că doreşte să viziteze un vas suedez care se afla în portul Murmansk. In timpul călătoriei a reuşit să facă rost de nişte hărţi. Inainte de a le da curierului suedez, le-a predat pe ascuns germanilor, care au reuşit să extragă din ele informaţii de mare valoare.

In urma unui ordin primit din Suedia, Wennerström a întreprins o călătorie la Kiev. Cu această ocazie, el a reușit să identifice un ofițer superior de stat major sovietic, care era instalat acolo într-un hotel. A transmis și această informație nemților. Informația a fost foarte utilă pentru stabilirea amănunțită a modului cum erau distribuite trupele rusești în Ucraina.

In schimbul ei, nemții i-au oferit lui Wennerström informații referitoare la flota rusească din Marea Baltică, pe care el le-a transmis la Stockholm. Ca un contraserviciu pentru hărțile obținute cu ocazia călătoriei la Murmansk, Wennerström a putut cumpăra de la nemți ruble la un curs deosebit de favorabil.

Superiorii lui Wennerström de la Moscova nu bănuiau cit de departe merseseră relațiile lui cu nemții. El nu le povestea niciodată colegilor săi cu cine lua legătura în timpul recepțiilor diplomatice. Șeful lui Wennerström de la Moscova, din acea perioadă, îl considera un fel de carierist, care încearcă să rețină pentru el tot ceea ce află, cu scopul ca rapoartele pe care le trimite la Stockholm să dovedească celor de acolo strălucita lui activitate diplomatică. Wennerström a negat faptul că pe atunci ar fi fost deja agent al unei puteri străine. „In cadrul activității mele profesionale am întreținut contactele adecvate acestei activități. In general, în aceste împrejurări, nu se poate face o delimitare precisă între ceea ce este și ceea ce nu este permis".

La Moscova, Wennerström a rămas pînă în martie 1941, cînd Misiunea militară suedeză a fost rechemată, rămînînd acolo un singur ofițer suedez. Reintors la Stockholm, el a fost numit ofițer pentru informații de aviație la Statul major al apărării. Superiorii săi intenționau să-l trimită iar la Moscova, dar acest plan a eșuat datorită izbucnirii războiului dintre Uniunea Sovietică și Germania. Totuși, el a rămas formal acreditat pe lîngă guvernul sovietic și numele lui figura pe lista oaspeților diplomatici care erau invitați la diferite festivități. De aceea, va fi mereu prezent, nu numai la recep-

Wennerström

țiile ambasadei sovietice, dar și la cele ale altor reprezentanțe diplomatice.

Printre aceste importante contacte diplomatice trebuie menționate cele avute cu membrii Misiunii militare germane din Stockholm, care au fost atenționați de Berlin asupra activității utile pe care Wennerström a dus-o la Moscova pentru ei, recomandindu-li-se insistent să cultive relațiile cu el. Aceste relații cu diplomații nemți au devenit „foarte însuflețite", după cum le-a calificat el mai tîrziu. Wennerström a început să furnizeze nemților o serie de informații de valoare, cum ar fi, de pildă, datele asupra unui aeroport rusesc din regiunea Murmanskului. De asemenea, el transmitea nemților informațiile pe care le extrăgea din rapoartele atașatului militar rămas la Moscova.

In timp ce se avea bine cu nemții, Wennerström n-a neglijat nici cultivarea relațiilor sale cu ambasada sovietică din Stockholm și mai ales cu soția ambasadorului. După izbucnirea războiului, în Suedia se aflau internați marinari sovietici naufragiați și echipaje ale unor avioane avariate. Soția ambasadorului făcea din cînd în cînd vizite acestor naufragiați, adăpostiți în lagăre de internare. Datorită faptului că știa rusește și cunoștea pe soția ambasadorului sovietic, Wennerström a fost desemnat să o însoțească. După cum singur mărturisea, a reușit să o cunoască extraordinar de bine. Apoi, el l-a cunoscut la fel de bine și pe atașatul militar sovietic al aviației, colonelul Nikitușev.

In toamna anului 1943, Wennerström a fost transferat temporar într-o localitate din sudul Suediei, pentru continuarea pregătirii și perfecționării sale în aviație. Acest transfer i-a întrerupt contactele cu nemții și cu rușii.

Localitatea respectivă era pe atunci punctul de adunare pentru echipajele bombardierelor americane care, în urma atacurilor asupra Germaniei, erau nevoite să aterizeze forțat. In felul acesta, Wennerström a reușit să vină în contact cu numeroși ofițeri americani de aviație.

Doi ani mai tîrziu, adică în toamna anului 1945, a fost din nou transferat la Stockholm cu gradul de maior. Vechii

2

săi prieteni de la ambasada germană nu mai erau acolo. El și-a creat foarte repede acces în cercurile diplomatice din Stockholm. Datorită cunoștințelor sale anterioare cu ofițeri americani, a devenit oaspetele permanent al recepțiilor date de reprezentanța americană din Stockholm.

Ca și înainte, a continuat să primească invitații și pentru festivitățile de la ambasada sovietică. Cu ocazia demonstrațiilor militare, el era însoțitorul atașatului militar sovietic. După ce, în 1946, suedezii le-au arătat sovieticilor primul lor avion de vînătoare cu reacție, aceștia din urmă s-au revanșat printr-o contrainvitație la Moscova de ziua aviației. Wennerström a fost acela care a primit ordin să dea curs acestei invitații.

La interogatoriu, Wennerström a mărturisit că, cu puțin înainte de plecarea sa la Moscova, a fost contactat de un civil pe care l-a luat drept un agent american. Acesta i-ar fi spus că americanii i-au găsit numele lui în niște documente germane, cu indicația : „sursă utilă pentru obținerea de informații".

„Pentru mine a fost foarte neplăcut să aud că numele meu a ajuns prin atîtea locuri : prima dată în Germania, apoi în America, din nou în Europa și, pînă la urmă, chiar la Stockholm". Civilul acela i-a mai spus că el, Wennerström, mai de mult, a lucrat pentru nemți împotriva Uniunii Sovietice și că acum, întrucît întreține relații așa de prietenești cu americanii, ar dori și îl roagă mult să servească în viitor S.U.A. In acest sens i-a cerut, știind de apropiata călătorie pe care Wennerström urma s-o facă, ca, în drum spre Moscova, să pună un pachet la poșta din Leningrad. Wennerström declară că a luat pachetul și l-a pus la poșta din Leningrad, fără a avea dificultăți. După părerea sa, pachetul conținea lămpi de radio sau alte accesorii pentru un radio-emițător secret. La înapoiere, nu l-a mai văzut pe civil, așa că relațiile sale cu ambasadele americană și sovietică n-au suferit nici o schimbare.

La începutul anului 1948, comandantul aviației suedeze i-a comunicat lui Wennerström, avansat, între timp, la gradul de locotenent-colonel, că la ambasada suedeză din Moscova este nevoie de un atașat al aerului și că s-a gîndit la el ca fiind cel mai indicat. Aceasta, cu atît mai mult cu cît se află în bune relații cu colonelul Ivan Petrovici Ribașenko, atașatul sovietic al aerului la Stockholm, care îl înlocuise pe Nikitușev. Comandantul aviației suedeze a mai adăugat că numirea lui avea la bază și alte considerente.

Ca aviator, Wennerström nu avea cine știe ce perspective, așa că a acceptat postul de la Moscova.

Săptămînile următoare și le-a consacrat pregătirii din punct de vedere tehnic la comandamentul aviației suedeze. Apoi, a avut ample discuții pe teme de spionaj cu un ofițer suedez de la serviciul de informații. În discuții au fost abordate diversele forme pe care le îmbracă activitatea de spionaj, inclusiv cele pe care Wennerström le va caracteriza mai tîrziu ca fiind „cele mai periculoase și mai perfecționate". Este vorba de activitatea agentului care reușește să pătrundă în rețeaua altei puteri.

Tot cu acest ofițer a mai discutat și despre metodele folosite de ruși pentru recrutarea agenților și despre tehnica contraspionajului occidental. Se pare că Wennerström a fost deosebit de impresionat de cele relatate de instructorul său în legătură cu amploarea și complexitatea spionajului postbelic. Rezultatul a fost — declară el — că „m-am gîndit ca eu însumi să trec la o astfel de încercare, fiind în bune relații cu rușii". Wennerström s-a gîndit să încerce o pătrundere în Serviciul de informații sovietic, bineînțeles, în favoarea Suediei. Cît s-a gîndit și cît nu s-a gîndit, nu se știe. Cert e că n-a durat mult pînă cînd a început să acționeze, însă în favoarea rușilor.

Pe atunci se trecea la organizarea N.A.T.O. Rușii se ocupau intens și foarte energic de rețeaua bazelor militare amplasate în jurul Uniunii Sovietice. Cu toate că Suedia n-a intrat în N.A.T.O., ea și-a construit noi aeroporturi și și-a extins pistele existente. Faptul acesta prezenta un interes deosebit pentru ruși. Atașatul sovietic al aerului, colonelul Ribașenko, a încercat, în octombrie 1948, să obțină informații re-

feritoare la construcția unui aeroport militar suedez care era ținut în mare secret. In cursul unei discuții cu Ribașenko, Wennerström, care a sesizat interesul acestuia, a răspuns: „Bine, dacă doriți așa de mult să obțineți neapărat informații despre acest aeroport, eu o să vă spun tot ce știu în schimbul sumei de 5000 de coroane".

Acceptînd în principiu propunerea, se zice că Ribașenko i-ar fi răspuns: „Am să încerc să văd ce se poate face".

După această discuție, Ribașenko a plecat la Moscova pentru cîteva săptămîni. La întoarcerea sa, Wennerström aproape că „uitase de acea discuție". Cu ocazia primei recepții care a avut loc, Ribașenko i-a comunicat lui Wennerström că „s-a rezolvat totul". La cîteva zile, Wennerström s-a întîlnit din nou cu Ribașenko la o altă recepție, cu care ocazie atașatul sovietic s-a oferit să-l ducă acasă cu mașina. Cînd au ajuns în fața locuinței lui Wennerström, atașatul sovietic i-a dat un pachețel și apoi a plecat. Pachețelul conținea 5000 de coroane în bancnote.

La interogatoriu, Wennerström a descris în felul următor reacția sa: „Am fost încercat de sentimente foarte contradictorii, cînd am desfăcut pachețelul în casă și am văzut banii. Pe de o parte, eram cuprins de satisfacție pentru că îmi realizasem scopul, făcînd primul pas spre serviciile de informații sovietice, dar, pe de altă parte, îmi era clar că mă angajam în cea mai periculoasă afacere care poate exista. Cu toate acestea, după ce m-am gîndit bine, am hotărît să merg mai departe pe acest drum". Ulterior, Wennerström i-a predat lui Ribașenko o hartă pe care a însemnat locul unde se afla aeroportul. Ribașenko l-a întrebat dacă ar fi dispus să viziteze pe „un vechi cunoscut" de-al său atunci cînd va sosi la Moscova. Wennerström a fost de acord și au fixat o întîlnire, care urma să aibă un caracter strict secret.

In ianuarie 1949, Wennerström a ajuns la Moscova, unde s-a acomodat repede cu noul său post, întrucît cunoștea această activitate de mai înainte. Suedezii i-au ordonat, printre altele, să culeagă orice fel de materiale privind aliajele de aluminiu, bănuite a fi folosite de ruși în construcția avioanelor

cu reacție. Planul lui Wennerström era să facă rost de aceste informații, pe care să le dea apoi și americanilor.

După ce a examinat publicațiile respective și a vizitat bibliotecile și librăriile, a ajuns la concluzia că aceste date puteau fi procurate fără a trezi suspiciuni numai de la o singură bibliotecă din Leningrad. A plecat la Leningrad — chipurile, să viziteze orașul — luîndu-și cu el și un aparat foto minuscul, cumpărat de la Moscova.

Wennerström, un bărbat înalt, cu trăsături fine, îmbrăcat după ultima modă occidentală, a reușit să intre în această bibliotecă fără a trezi neîncredere. Probabil, după cum spunea el însuși, pentru că la Leningrad lumea era obișnuită cu fizionomia celor din regiunile nordice.

Pe broșura cu materialul căutat figura un număr, care arăta că ea putea fi dată spre consultare numai anumitor instituții. A luat cu sine respectiva broșură într-o cameră mică, nefolosită, din această bibliotecă, și a fotografiat-o pagină cu pagină. După aceea a predat cartea, fără a trezi suspiciuni, și s-a întors la Moscova, de unde a trimis filmele prin curier special la Stockholm. Colegilor săi suedezi din Moscova le-a spus că a intrat în posesia unor informații despre aliajele de aluminiu, dar n-a dat nici un amănunt în acest sens.

Wennerström s-a înțeles cu Ribașenko ca să se întîlnească cu prietenul acestuia, într-o duminică, lîngă statuia lui Pușkin de pe strada Gorki.

Intîlnirea a fost fixată pentru orele două după-masă, dar Wennerström, din anumite motive, n-a putut merge la locul indicat. Venind după o săptămînă în același loc, așa cum fusese prevăzut în cazul unui eventual eșec, Wennerström a avut surpriza de a-l întîlni pe colonelul Nikitușev, fostul atașat sovietic al aerului la Stockholm. Și-au strîns mîinile și, plimbîndu-se, și-au reamintit împreună de timpul petrecut la Stockholm. „Ne-am plimbat în această ambianță plăcută, pe străzile largi ale Moscovei, încadrate de numeroase straturi de flori. La un moment dat ne-am oprit. Deodată a apărut o mașină mare, neagră. Era ora 14,30. Nikitușev m-a invitat să mergem să servim masa împreună. Mașina a pornit în vite-

ză, ocolind cînd la stînga, cînd la dreapta, pînă n-am mai știut pe unde mă aflam. In sfîrșit, am ajuns în fața unei case dinafara Moscovei.

Aici ne aștepta o masă gata pregătită. Ne-am servit singuri cu ceai, cu icre rusești și cu votcă. După cîteva clipe am început să ne destindem și să ne simțim bine".

Apoi, la sugestia lui Wennerström, s-au mutat într-o altă cameră, pentru a continua discuțiile.

Nikitușev a început să spună că ocupă un post destul de important în Serviciul sovietic de informații și știe de la Ribașenko că el, Wennerström, a furnizat informații valoroase. Apoi a intrat în miezul problemei, începînd cu o prezentare sistematică a aspectelor strategice care au rezultat în urma formării organizației N.A.T.O. Din punctul de vedere al Uniunii Sovietice, acest fapt era deosebit de periculos, întrucît U.R.S.S. era înconjurată de state cu intenții dușmănoase față de ea, sprijinite de S.U.A. și de aliații acestora. Date fiind aceste împrejurări, Uniunea Sovietică era nevoită să întreprindă acțiuni prin care să afle în ce măsură, sub această fațadă, se ascundea un pericol militar. Rușii voiau să se convingă că nu era vorba de o amenințare din sectorul Mării Baltice sau, cel puțin, că nu exista un astfel de pericol din partea Suediei. Se știa că între autoritățile militare suedeze, norvegiene și daneze avuseseră loc tratative și, în mod firesc, se punea întrebarea dacă nu cumva exista vreun acord secret prin care Suedia să aibă unele obligații în caz de război, respectiv să acționeze de partea N.A.T.O. Wennerström l-a asigurat pe partenerul său de discuții că un astfel de acord nu exista și că Suedia intenționa să-și păstreze neutralitatea în orice împrejurare. Nikitușev a readus în discuție relațiile existente între Ribașenko și Wennerström, adăugînd că șeful Serviciului sovietic de informații și-a exprimat dorința de a-l cunoaște personal.

„Exista desigur posibilitatea de a refuza în mod politicos această dorință — povestea Wennerström mai tîrziu —, dar am simțit că punțile peste care am trecut au ars în urma mea și eram copleșit de imaginea captivantă de a putea

continua mersul înainte pe sub perdeaua Serviciului sovietic de informații". El a consimțit să se întîlnească cu șeful lui Nikitușev, în care scop s-a fixat o nouă întîlnire.

La ora stabilită, Nikitușev l-a așteptat pe Wennerström într-un alt loc, dar cu aceeași mașină și cu același șofer. Lîngă șofer se afla încă un om și în urma acestei mașini venea alta. Nikitușev și Wennerström au fost duși cu mașina într-o casă de pe o stradă laterală, unde Wennerström și-a schimbat pălăria și paltonul cu niște haine rusești mai puțin bătătoare la ochi. După aceea, au luat din nou loc într-o mașină ale cărei ferestre aveau perdele. De aici au fost duși la altă casă, unde îi așteptau doi bărbați. Pe unul dintre ei, Nikitușev l-a prezentat ca fiind șeful său. După părerea lui Wennerström, acesta era un general de la Centrala din Moscova, căreia îi erau subordonate secțiile Serviciului sovietic de informații. Insoțitorul șefului era conducătorul unei astfel de secții, și anume cea care se ocupa cu supravegherea diplomaților străini din Moscova.

La un pahar de votcă și la alte delicatese, ofițerul care i-a fost prezentat lui Wennerström drept șeful lui Nikitușev a lăsat să se înțeleagă că el știe foarte bine cît de izolați se simt mulți din membrii corpului diplomatic acreditați la Moscova și că îi înțelege cînd aceștia se plîng de imposibilitatea de a asculta, de pildă, unele prelegeri, care, din punct de vedere profesional, poate i-ar interesa. Wennerström însă putea conta pe sovietici în acest sens. Apoi șeful l-a rugat să treacă într-o cameră de alături, unde să discute între patru ochi.

El a început prin a rezuma discuțiile care au avut loc între el și Nikitușev despre Suedia și N.A.T.O. și și-a exprimat satisfacția că, datorită neutralității Suediei, nu e cazul să se pună problema unui front în Marea Baltică.

I-a mulțumit apoi pentru amabila lui colaborare de la Stockholm, a scos din buzunar harta pentru care Ribașenko l-a plătit 5000 de coroane și pe care figura punctul prin care Wennerström a marcat respectivul aeroport secret, a clipit din ochi, a rupt harta și a aruncat-o la coșul cu hîrtii. Apoi a explicat că Uniunea Sovietică culege informații din toată

lumea, dar Wennerström să știe că pe Uniunea Sovietică n-o interesează Suedia și n-o să-i ceară informații despre această țară. Pe Uniunea Sovietică o interesa cel mai mult, poate chiar exclusiv, S.U.A. In acest sens, Uniunea Sovietică trebuia să aibă o imagine exactă asupra planurilor americane de război. Unii membri ai reprezentanțelor diplomatice acreditați la Moscova se ocupau cu culegerea de informații cu caracter de spionaj în folosul americanilor. De aceea era strict necesar să se cunoască cît mai exact posibil asupra căror obiective era îndreptată această activitate. In încheiere, acest șef l-a întrebat pe Wennerström dacă dorește să intre în Serviciul de informații sovietic, unde să primească sarcina de a cerceta planurile de război ale N.A.T.O. îndreptate împotriva Uniunii Sovietice. Nu așteaptă de la el un răspuns pe loc, urmînd să mai reflecteze în liniște și să dea un răspuns sigur, precizînd că ei nu doresc să-l solicite mai mult decît se poate. Intre timp, a sosit ora prînzului. Wennerström s-a hotărît încă în timpul servirii mesei să primească oferta, comunicînd superiorului lui Nikitușev hotărîrea sa de a colabora cu ei. Apoi au luat iar loc în camera de alături, pentru o discuție de afaceri. Șeful i-a informat pe ceilalți doi ruși prezenți acolo că Wennerström acceptă să lucreze pentru ei și că a fost repartizat în sectorul american. După aceea, grăbindu-se, i-a indicat lui Wennerström că Nikitușev este omul lui de legătură, iar celui de-al treilea rus i-a ordonat să-l protejeze pe suedez atît față de agenții secreți occidentali, cît și față de cei sovietici și să fie scutit de orice supraveghere din partea organelor sovietice.

Intorcîndu-se spre Wennerström și Nikitușev, acesta a subliniat că Wennerström trebuia să-și concentreze activitatea în mod deosebit în direcția culegerii de informații de la reprezentanțele țărilor N.A.T.O. După aceea, șeful l-a asigurat încă o dată pe Wennerström că pe ei nu-i interesa cîtuși de puțin problema ambasadei suedeze din Moscova. Dacă i-ar interesa Suedia, a menționat el, aveau posibilități de informare la „un nivel mai înalt“ decît ambasada. A adăugat că Wennerström va trebui să dedice pentru activitatea în favoarea

Serviciului de informații sovietic o parte din timpul destinat obligațiilor sale pe linia ambasadei și că, în această direcție, pentru a-i ușura munca sa legală, va avea acces la sursele sovietice de informații. Apoi, șeful l-a predat pe Wennerström lui Nikitușev pentru a discuta probleme de amănunt. După discuții, au plecat amîndoi cu mașina la casa unde Wennerström își schimbase hainele. Aici, Nikitușev i-a înmînat lui Wennerström 10.000 de ruble drept aconto. I-a arătat apoi pe o hartă cu străzile din orașul Moscova diverse puncte de întîlnire și i-a explicat cum vor fi organizate întîlnirile. Incepînd din acest moment, formal și practic, el era agent sovietic.

Pentru a îndeplini ordinele stăpînilor săi sovietici, a trebuit să lege multe relații cu diferiți reprezentanți diplomatici occidentali acreditați la Moscova. Rușii erau foarte preocupați ca aceste relații să fie de lungă durată. A reușit să obțină succese de la început. Unul din atașații militari ai ambasadei americane din Moscova era un vechi cunoscut de-al său de la Stockholm. Prin intermediul acestuia, el și-a „făcut intrarea“ la ambasada americană. Ulterior, Wennerström s-a bucurat de acces și la celelalte misiuni diplomatice. Pe măsură ce își lărgea contactele, el raporta regulat omului său de legătură tot ceea ce afla. Intîlnirile se făceau pe străzi lăturalnice sau prin alte locuri mai dosnice. Nikitușev îl aștepta la locul convenit. Mașina și șoferul erau prin apropiere. Dacă rapoartele lui Wennerström erau scurte, discuțiile aveau loc în mașină. Dacă acestea erau mai lungi, mergeau în casa în care Wennerström fusese recrutat sau în celelalte case unde îl întîlnise prima dată pe Nikitușev. La început credea că a fost acceptat pe bază de încredere, dar a observat că este necesar să treacă un examen de încercare. Evident, partenerii ruși apreciau că e necesar să se manifeste încă prudență și informațiile sale erau permanent verificate. „Atunci cînd, de exemplu, le relatam că am fost la o recepție și că am intrat în relații bune cu o persoană, eram întrebat, în aparență fără intenție sau ca din întîmplare, cum era îmbrăcată această persoană și pe ce traseu am ajuns acolo, cine au fost ceilalți oaspeți sau ce s-a întîmplat la o anumită oră.

Aceste informații ale mele puteau fi apoi confruntate cu alte date și informații de care dispuneau ei".

In primăvara anului 1949, Wennerström trebuia să plece pentru cîteva săptămîni, în interes de serviciu, la Stockholm. Inainte de plecare, Nikitușev i-a confiat că trebuie să prezinte o informare despre frontul din Marea Baltică, în cadrul unei conferințe, care avea să aibă loc curînd la conducerea serviciului lor. In acest scop i-a solicitat lui Wennerström să-i procure informații care ori să confirme că Uniunea Sovietică nu este amenințată din această parte a lumii, ori să dovedească că este vorba de altceva. In caz că putea procura astfel de materiale, urma să le predea lui Ribașenko la Stockholm, unde acesta continua să dețină postul de atașat al aerului.

Dacă Wennerström aprecia că materialele respective trebuiau transmise imediat, datorită caracterului lor deosebit de urgent, ele urmau să fie însoțite de consemnul „Fulger". După cîteva zile, Wennerström a intrat în posesia datelor cerute de Serviciul de informații sovietic și le-a predat lui Ribașenko cu consemnul „Fulger".

Trebuie să fi fost vorba de un material compus din foarte multe pagini pentru că, după întoarcerea sa la Moscova, Wennerström a aflat că avionul ce transporta acest document era plin de traducători care l-au tradus pe drum. Mai tîrziu Wennerström a aflat că rușii acordau mare importanță acestui material.

„Procurarea valorosului document însemna că am reușit la examenul necesar pentru a intra în Serviciul sovietic de informații". Nikitușev i-a mărturisit că predarea documentului suedez a fost apreciată ca o „lovitură de teatru". I s-a dat un nume conspirativ, nume care se acordă numai agenților sovietici de înaltă clasă și, de aici, și-a dat seama ce valoare mare aveau informațiile sale pentru sovietici. Numele lui conspirativ era „Vulturul", nume extrem de semnificativ pentru un ofițer de aviație, care nu obținuse succese deosebite în activitatea sa de zbor, pe cînd se afla în Suedia.

II

Lui Wennerström, rușii i-au mai făcut și alte aprecieri. I s-a spus că relațiile sale cu Serviciul sovietic de informații aveau să fie fructificate la un nivel mai înalt. Anumite chestiuni le putea rezolva și cu Nikitușev, dar adevăratul lui om de legătură avea să fie, de aci înainte, un general care făcea parte din secția americană a Serviciului de informații. Pentru Wennerström și omul său de legătură s-a înființat o linie telefonică specială.

Această realizare tehnică s-a făcut cu foarte mare dibăcie. „In afară de mine nu cunoștea nimeni acest număr. Celălalt capăt al firului telefonic era ocupat zi și noapte. O măsură de siguranță în plus era aceea că ne-am înțeles ca atunci cînd formez prima dată numărul, după cel de-al treilea sunet al semnalului de apel, să pun receptorul în furcă, să mai formez o dată numărul și abia atunci să transmit comunicarea mea. In afară de asta, era necesar ca eu să sun la acest număr de telefon numai de la cabinele publice din oraș. Era interzis să-mi spun numele la telefon, pentru a exclude o eventuală interceptare".

Noul său om de legătură avea la dispoziție două mașini. In cazul în care Wennerström avea nevoie urgentă de mașină, una din acestea era parcată în apropierea biroului sau locuinței sale (el știa numerele acestor mașini). Dacă Wen-

nerström ieșea de la birou sau din locuința sa și vedea una din aceste mașini, pe ai căror șoferi îi cunoștea, însemna că trebuia să-l sune pe omul său de legătură cît mai repede posibil. Dacă se întîmpla ca Wennerström să se afle în oraș atunci cînd rușii aveau nevoie de el, s-a convenit ca una din aceste mașini să-i depășească și apoi să oprească pe dreapta în fața lui. Acest fapt era, de asemenea, un indiciu că e nevoie să-l sune urgent pe omul său de legătură. In cazul în care șeful se afla chiar în mașină, lui Wennerström nu-i mai rămînea decît să urce.

Se pare că noua legătură a lui Wennerström era în multe privințe un om interesant, care, fără îndoială, a avut o mare influență asupra lui, pentru că, cu timpul, Wennerström îl considera pe acest general rus ca fiind unul din cei mai apropiați prieteni ai lui. Generalul îi fusese prezentat sub numele de Lemenov și așa îi ziceau și alții în prezența lui. Restul numelui era Piotr Pavlovici. Dar Wennerström nu știa dacă acesta era numele lui real și, de aceea, în declarațiile date în timpul anchetei, el îl numea mereu „generalul". Wennerström spunea despre el că „era, fără îndoială, o mare personalitate. Era serios, calm și avea o voce surprinzător de profundă. Dispunea de o mare putere de a entuziasma oamenii și știa să și-i apropie. L-am văzut și în societate, și acolo tot așa era. Uneori, mi se părea că dispune de o forță magică, atunci cînd era vorba să cîștige oamenii de partea sa".

Dirijat de general, Wennerström a trecut la lărgirea contactelor sale cu ambasada americană, cu scopul de a culege informații de mai mare valoare. In ciuda stimei deosebite pe care o avea față de general, se pare că nu întotdeauna l-a informat cu tot ce știa despre americani. La anchetă, Wennerström a mărturisit că, lucrînd pentru ruși, el nu a întrerupt toate legăturile cu americanii. Imediat după întoarcerea sa la Moscova, a fost vizitat de un atașat militar american al aerului, care i-a spus că la Washington s-a auzit că el ar fi descoperit o importantă sursă sovietică de informații și că ar dori să afle despre ce sursă era vorba. Wennerström nu a

dezvăluit sursa, dar a profitat de ocazie pentru a intra în legătură cu Serviciul de informații al aviației americane. El a acceptat să transmită unui om de legătură american din Moscova informații despre aviația Uniunii Sovietice, în schimbul unei anumite sume de bani, care să-i fie achitată în lire italiene. „Procedînd așa, eu mi-am atins scopul pe care îl urmăream: acela de a fi un agent independent".

Zborul avioanelor cu echipament radio special de-a lungul granițelor sovietice, care țineau legătura cu agenții locali parașutați mai înainte, a fost posibil datorită informațiilor lui Wennerström. Tot lui i se datorează și zborurile la mare înălțime ale avioanelor de tipul RB-36 și U2, precum și lansarea baloanelor înzestrate cu aparatură foto din Europa Occidentală, care, trecînd la mare înălțime pe deasupra Uniunii Sovietice, fotografiau și apoi aterizau în Oceanul Pacific, unde multe dintre ele erau pescuite. In fine, cea mai importantă chestiune era că s-a cules enorm de mult material din interiorul și dinafara Uniunii Sovietice, material care a fost prelucrat și valorificat. El a primit, de asemenea, ordin să caute obiective importante, din interiorul Uniunii Sovietice, care să fie bombardate în caz de nevoie. I s-a cerut aceasta avîndu-se în vedere că el, aparținînd unei țări neutre, se putea deplasa relativ mai ușor prin țară. Lui Wennerström nu-i era prea greu să obțină un permis de călătorie. Era suficient să se adreseze fostului său om de legătură, Nikitușev, care avea ordin să-i acorde orice ajutor posibil spre a-i ușura activitatea pentru care era acreditat la Moscova. Aceasta, cu scopul ca să-i rămînă timp suficient pentru activitatea sa de spionaj în favoarea Uniunii Sovietice.

Din însărcinarea Suediei, chipurile, Wennerström a făcut mai multe călătorii în Siberia, Caucaz și Ucraina unde, după cum spunea el, a cules informații pentru americani. El a relatat că, odată, în drum cu avionul spre Novosibirsk, n-a făcut escală, așa cum era prevăzut, pe aeroportul civil din Kazan, ci pe un aeroport militar situat puțin mai la răsărit, de unde luau startul bombardierele strategice, care erau pregătite pentru a se angaja împotriva instalațiilor americane de-a

lungul granițelor sovietice. La aterizare, Wennerström a observat pe aeroport cele mai noi avioane strategice de bombardament, pe care le-a fotografiat prin fereastra de la toaleta avionului cu un teleobiectiv. Tot atunci, el le-a mai procurat americanilor și o altă informație, pe care ei încă nu o cunoșteau. In incinta aeroportului, observase un afiș lipit pe o tablă neagră, pe care scria că se caută meteorologi pentru un aeroport de pe țărmul golfului Varlamovo, aproape de Murmansk. Autorul acestui anunț era conducerea comandamentului de bombardiere strategice și, uite așa, cît ai bate din palme, Wennerström a furnizat americanilor un indiciu asupra existenței unei baze strategice de bombardiere în golful Varlamovo, de unde acestea puteau ajunge ușor peste Polul Nord în Canada și S.U.A.

După cum Wennerström „a omis" să-i informeze pe ruși ce sarcini informative rezolvă el pentru americani, tot așa nu le-a spus nici americanilor că face spionaj în favoarea rușilor. Se înțelege că nici superiorilor săi suedezi nu le-a raportat nimic despre activitatea sa extradiplomatică.

Mai mult decît atît, el a reușit să creeze impresia colegilor săi suedezi de la Moscova că are anumite sarcini speciale pentru Suedia, unde nu e cazul să-și bage nimeni nasul. După cum a relatat mai tîrziu, a ajuns repede pînă acolo încît și-a împletit și coordonat foarte bine activitatea sa secretă în favoarea sovieticilor cu activitatea dusă în favoarea S.U.A. Sarcina lui ca agent al sovieticilor, după ce a trecut examenul de probă, a fost aceea de a culege cît mai multe informații posibile despre planurile militare americane îndreptate împotriva Uniunii Sovietice. Noul său om de legătură sovietic, in inițierea pe care i-o făcea, a început să-l elogieze pentru că a reușit intr-un timp așa de scurt să-și creeze relații atît de bune cu reprezentanții diplomatici ai țărilor N.A.T.O. Wennerström spunea că rușii nu prea aveau o imagine reală despre activitatea informativă care se desfășura în aceste reprezentanțe sub îndrumarea americanilor și se străduiau să afle care erau de fapt scopurile urmărite. Aflînd acest lucru, puteau trage anumite concluzii orientative în legătură cu planurile de război ale N.A.T.O. împotriva Uniunii Sovietice. Se putea afla îndeosebi dacă S.U.A. intenționau să angajeze în luptă numai forțele lor aeriene atomice sau dacă aveau în vedere și o invazie terestră. Datorită relațiilor sale cu americanii, el era cel mai în măsură să poată obține astfel de informații. Intrucît curind urma să aibă loc o nouă conferință privind problemele strategice ale războiului în condițiile actuale, generalul avea nevoie urgentă de documentele respective și i se cerea lui Wennerström să-și dedice întreaga activitate rezolvării acestei sarcini.

„Realizarea sarcinii respective era pentru mine mult mai ușoară decît își imagina generalul. Datorită calității mele de agent dublu, situația devenea oarecum comică. Șeful meu sovietic îmi cerea să răspund unor întrebări, care nu erau altceva decît răspunsurile la întrebările care mi le punea șeful meu american". Cu alte cuvinte, întrebările americanilor erau plasate la sovietici drept răspunsuri la întrebările acestora și invers. Cînd Wennerström apărea, de exemplu, la americani cu anumite date referitoare la obiectivele necesare pentru bombardierele lor, aceștia le consemnau pe o anumită hartă, unde datele respective erau puse de acord și comparate cu alte informații pe care le aveau ei, metodă pe care o aplica în același mod și generalul sovietic pe propria lui hartă. Așa s-a întîmplat că Wennerström a întreprins pentru americani o călătorie la Odesa ca să viziteze acolo, chipurile, un institut științific. „Informațiile pe care le doreau americanii de la mine păreau la prima vedere ridicole. Ei voiau să știe dacă acoperișurile caselor dintr-o anumită localitate erau de papură sau din tablă ondulată". Wennerström a aflat mai tîrziu că a fost nevoie de această informație pentru că pe ecranele unor aparate radar, instalate la bordul avioanelor americane, au apărut acoperișurile de metal ale unor case, care arătau intr-un fel deosebit. După ce a îndeplinit această misiune pentru americani, el a raportat generalului rus că americanii se interesează și vor amănunte despre acoperișurile metalice ale acestor case, evident, pentru sprijinirea

aviației. Acest fapt l-a pus pe general pe gînduri și a dat dispoziție să fie identificate toate casele din Ucraina acoperite cu tablă ondulată pe care le-a consemnat pe hartă. După ce a studiat bine această situație, a ajuns la concluzia că americanii ar avea de gînd să distrugă recoltele și depozitele de cereale ale Rusiei, printr-un război bacteriologic, orientîndu-se după acoperișurile caselor cu tablă ondulată. Generalul l-a însărcinat pe Wennerström cu procurarea unor probe pentru a dovedi intențiile războinice ale americanilor, la viitoarea conferință strategică. Aflînd de existența unei hărți la ambasada americană, Wennerström a transmis generalului informația și a menționat că a auzit, întîmplător, că o copie a acestei hărți urma să fie trimisă, printr-un curier, la statul major al aviației americane din Wiesbaden. In continuare, generalul rus i-a cerut lui Wennerström să-i procure date asupra curierului respectiv, în ce condiții, cum și cînd urma să plece etc.

La o săptămînă după procurarea acestor ultime informații, întorcîndu-se de la birou, Wennerström a văzut staționată, în apropierea casei, una din acele mașini negre. Conform convenției, s-a dus la prima cabină telefonică și a format numărul secret de telefon de care am vorbit. I s-a comunicat că fusese pregătită o întîlnire la vila cunoscută dinafara orașului. Ajuns la vilă, Wennerström a fost surprins văzînd alături de generalul rus o hartă asemănătoare cu cea de la ambasada americană. Intrebat fiind prin ce minune a ajuns în posesia hărții respective, generalul i-a răspuns că ea fusese sustrasă și, bineînțeles, fotografiată de către agenții ruși de la curierul care plecase spre Wiesbaden.

„Generalul a comunicat șefului Serviciului de informații sovietic că această reușită se datorează eforturilor mele, și în acest sens s-a dat ordin să mi se acorde titlul de „agent principal", precum și gradul de general-maior în Serviciul de informații al Uniunii Sovietice. Agent principal este acela care îndeplinește ordinele după cum crede de cuviință, în mod independent și cum se pricepe el mai bine. Un astfel de agent nu este împovărat cu fel de fel de lucruri mărunte. Agentul principal apreciază singur sumele de bani de care are nevoie și nu sînt necesare aprobări pentru eventualele cheltuieli, fiind împuternicit să hotărască personal cîți bani să cheltuiască în unele călătorii și cîți îi sînt necesari pentru a corupe pe cineva sau în alte scopuri similare."

Pînă la predarea informației care a dus la obținerea hărții i s-a plătit, în afară de cele 10.000 de ruble, primite la început, un salariu lunar de 5000 de ruble. Acum el a fost împuternicit să ridice atîția bani cîți considera că are nevoie și, drept urmare, salariul lunar era lipsit de sens. Wennerström putea oricînd să ridice sume frumușele de bani. Astfel de conturi deschise sînt uzuale în cadrul serviciilor de informații.

„S-a convenit între mine și general ca, în caz de nevoie, să pot conta pe sume considerabile". (Wennerström crede că, pînă în momentul arestării sale, în contul lui din Moscova au fost depuse mai multe sute de mii de coroane.)

In ceea ce privește gradul său de general-maior, lui Wennerström îi era clar că acest fapt reprezenta un aranjament vremelnic, dar el considera ca deosebit de importantă această cinste, în măsura în care era vorba de raporturile existente între agent și personalul Serviciului de informații sovietic. La această declarație, el mai adaugă următoarele: „Acest rang înalt îmi oferea posibilitatea de a trece peste anumiți oameni din Serviciul de informații sovietic".

Referindu-se la activitatea dusă în favoarea sovieticilor, el a făcut următoarea destăinuire: „Eram puternic stăpînit de sentimentul că am ajuns cineva și că mă bucuram de o stimă deosebită. Nu vreau să ascund că conștiința acestui fapt îmi aducea o profundă satisfacție interioară. Toată această activitate mă captiva și prietenia tot mai puternică pe care o simțeam pentru omul meu de legătură sovietic mă stimula mereu mai mult".

Pînă atunci el nu s-a gîndit nici o clipă să facă spionaj împotriva propriei sale țări, iar dezvăluirea făcută rușilor asupra planului suedez de apărare a apreciat-o ca un mij-

loc de a pătrunde cît mai repede posibil în centrul Serviciului de informații sovietic.

La interogatoriu însă a fost nevoit să recunoască că aceste fapte priveau interesele Suediei.

Din punctul de vedere al Suediei, activitatea sa la Moscova în domeniul amintit era inadmisibilă. Wennerström, citind, de pildă, rapoartele referitoare la problemele militare pe care ambasada suedeză le primea de la țările din N.A.T.O., extrăgea din ele anumite date pe care le folosea pentru a-i informa pe ruși despre proiectele de apărare ale țărilor N.A.T.O. El pretinde că astfel de fapte se întîmplau mai rar; era vorba numai de o mică părticică a unui întreg, pe care el o aprecia ca fiind o chestiune secundară. „Cu cît avansam mai mult în activitatea mea, cu atît era mai puternică convingerea că pe scena politicii mondiale rolul Suediei este cu totul neînsemnat.

Eram conștient că unele acțiuni întreprinse de mine, privite din punctul de vedere suedez, nu erau permise, dar nu m-am prea sinchisit de asta, considerind că, în comparație cu cele ce se întîmplau în politica mondială, aceste lucruri nu aveau cine știe ce importanță".

Paralel cu activitatea de agent al rușilor, el a continuat să-i servească și pe americani, furnizîndu-le informații cu caracter militar despre Uniunea Sovietică. Conform declarațiilor lui la interogatoriu, în acea perioadă nu-și vedea capul de treburi și a fost nevoit să-și sacrifice pînă și concediile.

Concediul pe anul 1950 și l-a petrecut împreună cu soția la Tbilisi, în Georgia, numai pentru a se convinge de veridicitatea unei informații obținută de americani. Americanii descoperiseră între Baku și Tbilisi o uzină de avioane, care fabrica un nou tip de avioane de vînătoare cu reacție, aflind și cînd vor avea loc probele de încercare ale acestor avioane.

Sarcina lui Wennerström era aceea de a observa, într-o anumită zi și într-un anumit loc, la vest de Tbilisi, reactoarele care zburau pe acolo, și să-și noteze orele lor de zbor.

Spre satisfacția americanilor, Wennerström a executat această misiune, pentru care i s-au plătit cheltuielile de concediu. Americanii au mai compensat și alte cheltuieli făcute de Wennerström în călătoriile sale de informare, dar, în general vorbind, el a refuzat să primească bani de la americani.

Este clar că Wennerström a furnizat mai multe materiale informative Uniunii Sovietice despre planurile militare americane decît invers. In decursul timpului s-a dezvoltat la Wennerström un sentiment evident de loialitate față de general și de Serviciul de informații sovietic.

Prin atitudinea sa, generalul l-a făcut pe Wennerström să recunoască și să constate că el pune mare preț pe încrederea și aptitudinile acestuia ca agent sovietic. Generalul nu uita niciodată, în cadrul indicațiilor ce i le dădea, să menționeze rațiunile și considerentele strategice care determinau necesitatea sarcinilor respective. Rușii au constatat că forțele militare aeriene sovietice erau mult inferioare celor americane sub raportul calității și cantității. Date fiind posibilitățile informative de care dispunea Wennerström, Serviciul de informații sovietic l-a scutit pe general de orice altă muncă, în afară de cea a legăturii lui cu agentul suedez. Pe Wennerström acest fapt, rar întîlnit, după părerea lui, în munca de informații, l-a măgulit.

„Tocmai datorită experienței bogate și cunoștințelor vaste cu care era înzestrat, a reușit generalul rus să trezească interesul și simpatia mea".

Aceste relații de muncă, realmente atît de intensive și de eficiente, au continuat timp de 14 ani și, dacă ar mai fi durat încă cinci ani, Wennerström n-ar mai fi fost arestat de suedezi. Intărirea cu precădere a forțelor sovietice aeriene de apărare se datorează și informațiilor furnizate de Wennerström, privind planurile militare ale N.A.T.O. și obiectivele americane.

Generalul i-a spus lui Wennerström că, în organizarea apărării aeriene, rușii intenționau să urmeze exemplul englezilor și de aceea aveau nevoie de cît mai mult material în această direcție. El trebuia să încerce să procure informații

despre gradul de dezvoltare a bombardierelor strategice ale americanilor, despre structura comandourilor și despre plasarea bazelor aeriene americane de pe care se pot lansa atacuri asupra Uniunii Sovietice. De asemenea, urma să se intereseze de proiectul cu obiectivele vizate de americani. In scopul de a se informa asupra sistemului aerian de apărare englez, Wennerström s-a adresat atașatului militar englez la Moscova și, la materialul obținut de la acesta, a mai adăugat toate datele pe care le-a putut extrage din documentele de acest gen pe cînd era încă la Stockholm. Pentru a obține și alte informații despre comandamentul aerian strategic al S.U.A. și despre aeroporturile americane, Wennerström și-a intărit și mai mult contactele sale cu ambasada americană și cu celelalte reprezentanțe diplomatice ale țărilor N.A.T.O. Lui Wennerström nu i-a fost greu să procure pentru sovietici noi documente despre aviația strategică americană, „întrucît rușii aveau puține date privitoare la acest domeniu".

Sistemul bazelor aeriene americane plasate în jurul Uniunii Sovietice oferea americanilor posibilitatea de a angaja atacuri cu rachete teleghidate asupra Uniunii Sovietice nu numai de pe teritoriul S.U.A., ci și de la aceste baze de rachete cu rază de acțiune medie și mică. Uniunea Sovietică, în ceea ce o privește, nu era în situația să-și plaseze un astfel de lanț de baze în jurul S.U.A. și ar fi fost nevoită să atace cu rachete strategice intercontinentale, pentru care, pe atunci, nu exista nici măcar un program de construcție. Așa că întrecerea cu S.U.A. în acest domeniu era fără speranță. Rușii au hotărît să treacă la construcția rachetelor intercontinentale, cu focos și combustibil atomic, de care nimeni nu dispunea pînă atunci, asigurîndu-se și în această direcție supremația Uniunii Sovietice.

In acest sens, Wennerström a primit de la general instrucțiuni noi. El trebuia să procure date tehnice prin intermediul cărora rușii să-și poată face o imagine clară și exactă asupra aviației americane. Wennerström a făcut tot ce a putut, însă nu era așa de simplu să obții date tehnice detaliate.

In anchetă, el a afirmat că, pe măsură ce timpul trecea, îi venea tot mai greu să lucreze pentru americani, pentru că cu inima era din ce în ce mai mult de partea sovieticilor.

In 1951, de pildă, el s-a deplasat, din ordinul americanilor, la casa unui ziarist străin care locuia la o distanță de 11 km de un teren de încercare, unde se făcea testul unor agregate reactive și mecanisme de comandă ale rachetelor. Ajuns aci, trebuia să rețină și să tragă concluzii, după zgomotul care se producea, despre ce tip de avion era vorba. Cu această ocazie, el a recunoscut zgomotul motoarelor unui V2 care dura exact 55 secunde. Apoi a auzit un zgomot mult mai puternic, care făcea să vibreze geamurile caselor de la distanțe destul de mari. „Am presupus că aici era vorba de prima rachetă sovietică intercontinentală, fapt care mă transpunea într-o stare deosebit de captivantă. Simpatia față de ruși însă era așa de mare, încît nu i-am povestit nimic omului meu de legătură american". Wennerström era tot mai înclinat să transmită generalului său fiecare discuție care avea loc la americani pe tema problemelor militare.

In 1951, generalul-maior Robert W. Grow era atașat militar american la Moscova și Wennerström se vedea din cînd în cînd cu el. La un moment dat, a observat că Grow își nota totul într-un carnețel negru. Cînd într-o zi superiorul său sovietic l-a întrebat dacă e adevărat faptul că Grow poartă la el un astfel de carnețel, Wennerström a răspuns afirmativ. Nu după multă vreme s-a întîmplat următorul episod: în timpul unei vizite făcute de Grow în Germania, carnețelul lui a fost furat, fotocopiat și pus iar la loc în buzunar. Referindu-se la acest caz, un ziarist englez, bazîndu-se pe extrase din acest carnețel, care nu era altceva decît un jurnal de zi, a făcut afirmația că el conține informații confidențiale și strict secrete. Generalul Grow apărea un ațîțător la război, care desfășura activitate de spionaj împotriva Uniunii Sovietice. Grow a compărut în fața unui tribunal militar care l-a învinuit, printre altele, și de faptul că își notase într-un carnețel particular anumite secrete, nerespectînd prescripțiunile date.

El a fost destituit din funcția sa de conducere.

Curînd, pentru Wennerström americanii nu mai prezentau nici un interes și și-a îndreptat intrutotul privirea spre Serviciul de informații sovietic.

In cadrul cercetărilor prealabile, el s-a exprimat astfel în legătură cu poziția sa față de Uniunea Sovietică :

„Cînd am început să mă îndeletnicesc cu spionajul dintre marile puteri, simpatiile mele erau de partea țărilor N.A.T.O., iar antipatia mea era îndreptată împotriva Uniunii Sovietice. In timpul șederii mele la Moscova s-a produs însă o transformare în sentimentele mele care s-a terminat cu o inversare a situației. S-ar părea de neînțeles ceea ce vă spun. Eu însă vă relatez lucrurile așa cum s-au petrecut ele. Posibilitatea de a putea privi în culisele ambelor părți a determinat în mod hotărîtor această stare de lucruri.

Eforturile sovietice erau defensive, iar cele ale americanilor, dimpotrivă, ofensive. Dacă aș fi acționat conform intențiilor mele inițiale, aș fi exploatat contactele mele sovietice în favoarea contactelor cu americanii. Dar foarte curînd îmi repugnase această situație în mod profund și asta m-a determinat să aduc serviciile mele de agent ambelor părți.

Inlănțuirea împrejurărilor și, fără îndoială, marea influență exercitată de general asupra mea, m-au determinat să mă simt integrat tot mai mult într-o puternică organizație care mi-a acordat încrederea sa. Nu trebuie uitat că pînă atunci niciodată nu fusesem atît de fericit.

Se poate spune chiar că poziția mea s-a schimbat în așa măsură, incît eu priveam acțiunile mele în folosul americanilor doar ca o metodă foarte utilă de a obține rezultate mai bune pentru Serviciul de informații sovietic".

Activitatea de spionaj desfășurată de Wennerström la Moscova, evident, nu l-a împiedicat să se achite de obligațiile sale de atașat suedez al aerului, spre satisfacția superiorilor săi de la Stockholm. Aflîndu-se în patria sa, Wennerström a discutat cu generalul Gustav Adolf Westring, de la Comandamentul aviației suedeze, spunîndu-i : „Eu sînt foarte mulțumit de activitatea mea la Moscova și rămîn acolo cu plăcere încă cîțiva ani". Totodată, el a lăsat să se înțeleagă că n-ar avea nimic împotriva unei transferări la Londra sau Washington, de preferință la Washington. Nu mult după această discuție atașatul suedez al aerului la Washington s-a îmbolnăvit și, la începutul anului 1952, generalul Westring i-a oferit, începînd din luna aprilie a anului respectiv, postul de la Washington. Wennerström a acceptat transferul și l-a anunțat imediat pe omul său de legătură despre aceasta. Sovieticii jubilau, căci urmau de acum încolo să aibă la Washington un om încercat și cu posibilități informative deosebite. In săptămînile în care a mai stat la Moscova, el a fost instruit cu lux de amănunte asupra sarcinilor pe care urma să le rezolve la Washington. In timpul acesta de instruire, înainte de a pleca la Washington, a tras o spaimă teribilă. Rușii i-au dezvăluit că sînt informați de activitatea depusă de el în favoarea americanilor.

După propria lui mărturisire, el n-a pus aceasta pe seama unor imprudențe personale. Aici s-a ajuns datorită unor greșeli ale americanilor. Lui Wennerström i s-a spus, așa cum sînt de altfel instruiți toți ofițerii Serviciului de informații sovietic, să nu folosească niciodată în rapoartele sale numele adevărat al unui agent, regulă pe care americanii n-au respectat-o, amintind numele real al lui Wennerström într-o telegramă radio cifrată, care a ajuns în mîna sovieticilor. Serviciul de informații sovietic, care interceptează în mod curent astfel de telegrame radio, a reușit să-i descifreze textul.

„Telegrama se referea la informațiile pe care le-am dat americanilor în urma călătoriilor mele. Rușii au examinat aceste date și, începînd din acel moment, ei știau că eram agent dublu".

Wennerström a aflat acest lucru la una din întîlnirile de la vila de lîngă Moscova. „Eram extrem de necăjit că americanii n-au fost în stare să fie mai atenți".

Și mai curios i s-a părut lui Wennerström faptul că la această întîlnire generalul a venit cu încă patru domni. Unul dintre ei i-a fost prezentat ca fiind superiorul ge-

neralului. Pe un altul, Wennerström l-a recunoscut ca fiind omul care se ocupa cu supravegherea diplomaților străini din Moscova. Ceilalți îi erau necunoscuți. „Mi-a trecut prin cap atunci că n-ar fi exclus ca sovieticii să-mi pună capăt zilelor acolo, trăgîndu-mi un glonte în cap.

Ne aflam în afara orașului și nimeni nu știa unde sînt. Nu știu ce au discutat toți patru înainte de a mă vedea cu ei, dar se observa în mod clar că generalul era oarecum de partea mea. Rușii nu mi-au reproșat nimic pentru faptul că am colaborat cu americanii. Inainte, generalul mă întreba deseori cum reușesc să obțin informațiile de la americani, acum totul îi era clar". După ce a garantat pentru loialitatea lui Wennerström față de Uniunea Sovietică, generalul a făcut următoarea remarcă: „Dacă am fi făcut această descoperire cu mult înainte, ea s-ar fi soldat cu consecințe despre care e mai bine să nu vorbim. Așa cum stau lucrurile acum însă, a continuat generalul sovietic, această legătură cu Serviciul de informații american prezintă un avantaj enorm pentru Uniunea Sovietică, dat fiind că noi punem mare preț pe noua funcție pe care o va avea Wennerström la Washington. Acolo el își va păstra și adînci relațiile deja create". Apoi, generalul i-a comunicat lui Wennerström că ei cunosc activitatea lui în favoarea americanilor și au convenit ca pe viitor să le raporteze totul despre această activitate. Suedezul a fost de acord, fiind mulțumit de rezultatul fără consecințe cu care s-a soldat acest incident. „Din acel moment, eu am trecut definitiv de partea sovieticilor. De acum nu mai eram un agent străin în cadrul Serviciului de informații sovietic, ci un agent străin în cel american. Ocaziile cu adevărat mari pentru mine ca să dovedesc acest lucru s-au ivit abia la Washington".

III

In aprilie 1952, cînd Wennerström a sosit la Washington pentru a-și lua în primire postul de atașat militar suedez, autoritățile oficiale americane l-au primit cît se poate de călduros. Ofițerul de aviație înalt, zvelt, distins și cu prestanța de care se bucura la vîrsta de 45 de ani, era reprezentantul militar al unei națiuni civilizate și foarte avansată din punct de vedere tehnic, care persevera pentru neutralitatea sa în cadrul războiului rece de pe atunci și ținea mult la spiritul democrației sale. Wennerström se bucura de renumele unui diplomat suedez care nutrea sentimente de prietenie față de S.U.A. In afară de aceasta, el era o figură interesantă pentru americani, deoarece fusese de două ori atașat militar suedez la Moscova, între anii 1940—1941 și din 1949 pînă la transferarea sa la Washington. Vorbea curent limba rusă și era apreciat nu numai de superiorii săi, ci și de diplomații americani, care îl considerau un bun cunoscător al problemelor aviației rusești. „Unii din oamenii noștri de la Stockholm îl ridicau în slăvi chiar", remarca un ofițer american. In ansamblu vorbind, se poate porni de la ideea că Wennerström prezenta un atu în cadrul corpului diplomatic de la Washington, așa că toți au început să-i sară în ajutor, fiecare cum putea pentru ca să se aranjeze și să se familiarizeze cu orașul. Un ofițer american, care îl cunoștea de la

Moscova, l-a ajutat să primească o locuință corespunzătoare pentru el, soție și cele două fiice. La Washington, el era socotit un om foarte agreabil. Un ofițer de aviație își aduce aminte că: „Wennerström era politicos, cu maniere alese și puțin rezervat, vorbea engleza și era prezentabil". Bineînțeles că toată lumea era interesată să știe tot ce se petrecea la Moscova. Printre aceste figuri interesate să știe cît mai mult despre Uniunea Sovietică erau și cîteva persoane de la Pentagon, care l-au vizitat imediat după sosirea sa la Washington și l-au rugat să le spună ce părere are despre aviația sovietică. Wennerström a răspuns la întrebările lor la nivelul competenței sale, deschis și amabil, dar, din toate cîte le-o fi povestit, a omis să le spună că timp de trei ani a lucrat cu convingere ca agent al Serviciului de informații sovietic.

Generalul rus îi explicase clar lui Wennerström că Uniunea Sovietică tindea spre realizarea unui echilibru politic, militar și tehnic de forțe între Rusia, pe de o parte, și S.U.A. și Blocul N.A.T.O., pe de altă parte, bloc de care Uniunea Sovietică se simțea amenințată de moarte. Wennerström trebuia să-i informeze pe ruși despre nivelul la care au ajuns forțele aeriene americane și în acest sens a primit ordin să le raporteze tot ceea ce se referea la cele mai noi realizări tehnice privitoare la rachetele americane, reactoare, arme teleghidate, aparatură de bord, instalații radar, aparate radio de înaltă frecvență și aparate de fotografiat destinate recunoașterii. I s-a recomandat să nu se ocupe de informații „inutile" referitoare la personalul Departamentului Apărării al S.U.A. Acest material urma să și-l procure sovieticii nemijlocit de la Pentagon prin intermediul altor oameni. În general, pe ei nu-i prea interesau informațiile despre diverse tipuri de avioane și aeroporturile pe care acestea staționau, pentru că și în această privință rușii dispuneau din belșug de informații. Omul de legătură la Washington al lui Wennerström avea să fie atașatul sovietic al aerului, în care scop, la Moscova, generalul i-a comunicat parola necesară la prima întîlnire.

În rest, n-a mai primit alte instrucțiuni, pentru că în calitatea lui de agent principal era împuternicit să-și rezolve

sarcinile așa cum credea el că e mai bine. Generalul l-a asigurat pe Wennerström că va ține legătura cu el prin mesaje microfilmate.

Sarcina unui atașat al aerului este aceea de a observa pe căi oficiale care este potențialul și dezvoltarea forțelor aeriene în țara în care este acreditat. De fapt, un astfel de atașat este privit ca un ofițer al serviciilor de informații secrete, dar de la el se așteaptă ca să-și culeagă informațiile și pe căi legale.

La Washington, atașații militari sînt obligați să-și comunice dorințele unui birou de legătură, special organizat pentru astfel de scopuri, care are grijă ca informațiile date atașaților militari ai aerului să nu periclitezе securitatea națională a S.U.A.

Tot la acest birou ajung toate cererile atașaților străini pentru eventualele vizite la baze aeriene sau întreprinderi de armament. Se înțelege că asta depinde de ceea ce dorește în mod oficial să vadă atașatul respectiv și de natura relațiilor dintre guvernul său și cel american. Lui Wennerström i-a prins bine faptul că guvernul său se afla în relații bune cu reprezentanții Pentagonului. Date care se refereau la fabricarea avioanelor i se făceau accesibile lui Wennerström în mod special fiindcă el, printre altele, era și șeful secției de cumpărări a aviației suedeze în S.U.A. Cînd a sosit la Washington, Suedia nu era încă un mare cumpărător, dar, mai tîrziu, cînd ea a început să-și întărească instalațiile sale de apărare aeriană, lucrurile s-au schimbat. Aviația suedeză avea nevoie continuu de o mare cantitate de lămuriri de specialitate și tehnice. În acest sens, Wennerström se adresa oamenilor săi de legătură din Pentagon „unde îi erau larg deschise ușile", după cum s-a exprimat un fost coleg de-al său suedez. Ca șef al secției cumpărări, trebuia în mod normal să viziteze fabricile de avioane și instalațiile de fabricare a aparaturilor electronice, unde era primit cu brațele deschise. În ansamblu, poziția sa ca spion era excepțională și de un fel deosebit. În timp ce el folosea din plin ocaziile care i se ofereau în această direcție, n-a uitat nici-

odată să țină seama de sfatul pe care i l-a dat un general suedez în privința relațiilor și cultivării legăturilor ivite în Statele Unite ale Americii.

In procesul verbal de interogatoriu se spune: „El (generalul) sublinia că este necesar, în aproape toate cazurile, să atrag și femeile de partea mea, căci, după cum afirma el, femeile americane au o influență mai mare asupra bărbaților lor decît presupunem noi.

Dacă era necesar să se realizeze contacte mai strînse cu cineva, se recomanda încercarea de a le cointeresa și pe soțiile acestora, pentru că poziția acestor femei trebuia apreciată totdeauna în mod foarte serios. Eu am socotit că această recomandare este foarte importantă și oportună".

Primul contact al lui Wennerström cu Serviciul de informații sovietic la Washington a intervenit atunci cînd el, conform uzanțelor protocolare, a făcut primele vizite la atașații aerului din cadrul celorlalte reprezentanțe diplomatice. Pe atunci, atașat militar sovietic al aerului la Washington era generalul-maior Victor Kuvinov. Cum Wennerström era nerăbdător să treacă la realizarea sarcinilor primite de la Moscova, vizita la Kuvinov era o ocazie fericită.

„Kuvinov trebuia să-mi transmită salutări de la un cunoscut din Moscova, pe numele de Nikolai Vasilievici. Eu urma să-i răspund că, într-adevăr, acesta e un bun cunoscut de-al meu, cu care m-am întîlnit de mai multe ori la Spiridonovka, în Moscova". Cum Kuvinov nu i-a transmis acest salut, după schimbul unor amabilități formale, Wennerström s-a retras.

In luna august, Kuvinov i-a răspuns lui Wennerström la vizita făcută. De data aceasta, atașatul sovietic a pronunțat parola convenită.

Wennerström, care credea că poate vorbi nestingherit, a început să aducă vorba despre problemele pe care mai tîrziu el le-a numit „speciale".

Kuvinov însă l-a oprit, făcîndu-i semn cu mîna la gură, și, fără a scoate vreun cuvînt, i-a arătat un bilețel pe care scria că Wennerström îl poate întîlni într-un birou, nu departe de ambasada suedeză. Acolo, Wennerström a primit suma de 5000 de dolari, sumă pe care el o solicitase de pe cînd era la Moscova, drept capital inițial. Tot atunci, el a primit și un orar al întîlnirilor, care erau fixate în locurile cele mai retrase și mai izolate din Washington.

Atît pentru această activitate, cît și în scopurile sale profesionale oficiale, Wennerström avea într-un dulap din biroul său un „Leika" și un stativ cu toate accesoriile necesare pentru fotografiat. Strîngînd mîna lui Wennerström, Kuvinov îi transmitea rolele de filme speciale de care avea nevoie pentru munca sa în folosul Serviciului de informații sovietic. „Tehnica aceasta de transmitere a informațiilor prin strîngerea de mînă n-am folosit-o prea mult, nu pentru că nu puteam eu, ci pentru că Kuvinov nu voia să se expună riscului". Apoi Wennerström a început munca de procurare a informațiilor solicitate de sovietici. Conform afirmației sale de mai tîrziu, datorită calității lui de atașat suedez existau enorm de multe posibilități de a face rost de materiale din care să se poată extrage informații interesante. El putea oricînd să se adreseze în scris Pentagonului și să-i solicite materiale cu caracter documentar. „Din această cantitate de documente tipărite extrăgeam tot ceea ce era util pentru suedezi și sovietici. Ori de cîte ori se ivea ocazia, călătoream prin S.U.A. și Canada și vizitam aeroporturile și fabricile de avioane. Unele din aceste călătorii le făceam din ordinul superiorilor mei suedezi. Multe din ele aveau însă alt scop, reprezentînd cu totul alte interese. Desele mele contacte cu ofițerii americani de aviație au făcut ca să fiu invitat în multe locuri interesante. Pe scurt, aveam acces pretutindeni...".

Deducem de aici că Wennerström era un vizitator binevenit și în diverse întreprinderi producătoare de armament. Aceasta, pentru că războiul din Coreea era pe sfîrșite, iar producătorii de armament erau nevoiți să caute comenzi în altă parte și se știa că Suedia era un client care putea să plătească aceste comenzi în dolari.

Despre relațiile sale cu comercianții acestor firme, Wen-

nerström spune: „Interesul meu pentru datele tehnice (destinate scopurilor de spionaj) și interesele acestor comercianți se completau reciproc. Aș putea spune că de cele mai multe ori rezultatele erau uimitoare".

Pe măsură ce timpul trecea, Suedia făcea comenzi tot mai mari în S.U.A., fapt care îl avantaja teribil pe Wennerström. Dacă pe Wennerström îl interesa producția de avioane, el se adresa, în primul rînd, secției vînzări, unde își aranja intrarea la conducerea firmei. Aceasta comunica subalternilor săi că Wennerström este omul care trebuie să fie bine primit și servit.

Intreținîndu-se o dată cu vînzătorul șef de la o mare firmă din Los Angeles, acesta l-a sunat pe directorul său, comunicîndu-i că Wennerström se afla la dînsul. Directorul i-a invitat pe amîndoi să petreacă după-masa aceea la piscina sa particulară. In America un astfel de gest față de un subaltern face o impresie extraordinară și cu puțină dibăcie se pot trage foloase mari.

Uneori, Wennerström lua cunoștință și de unele aparaturi care nu erau necesare Suediei, dar care prezentau mare interes pentru sovietici. Așa a reușit el să culeagă, pe „căi indirecte", o cantitate mare de informații utile.

Altă dată el a reușit să obțină documentații prin simplă mituire: „In America se obișnuiește ca informațiile să fie pur și simplu cumpărate", îi asigura el pe anchetatorii suedezi. In procesul verbal de interogatoriu, strict cenzurat, există multe referiri la practica mituirii.

Intr-un pasaj al dosarului se spune: „Datorită relațiilor mele din domeniul industriei electronice am reușit să culeg din cînd în cînd informații despre... care cred că m-au costat aproximativ 1000 de dolari. Apoi le-am transmis sovieticilor".

Urmează un alt pasaj: „Am primit și o descriere completă a..., date pe care le-am trimis imediat la Moscova. Aceste date le-am primit la fața locului prin dare de mită".

Intr-un fel sau altul, Wennerström a reușit să culeagă o cantitate enormă de material informativ pe care l-a trans-

mis sovieticilor, printre care documente secrete privind industria de armament, inclusiv scheme de organizare și numele celor din conducerea întreprinderilor. Toate acestea au fost utile pentru șefii săi sovietici, în scopul recrutării de noi agenți.

Wennerström făcea astfel de vizite la întreprinderile producătoare de armament singur sau în compania altor vizitatori suedezi care se ocupau cu transporturile aeriene militare. Dacă din diferite motive se întîmpla să nu-i însoțească pe acești vizitatori, aranja în așa fel ca la încheierea vizitelor să discute cu ei despre rezultatele obținute și să i se înmîneze copii de pe rapoartele destinate celor din țară.

Printre acești vizitatori se aflau și specialiști în energia atomică, radar și armament teleghidat. Dacă în rapoartele acestora existau informații importante, le transmitea și pe acestea la Moscova.

De regulă, aceste documente le fotografia seara sau la sfîrșitul săptămînii în biroul său ca să nu fie deranjat de nimeni, în care scop instalase în partea dinafara ușii un bec roșu. La semnalul luminos, secretara sa avea obligația să nu lase pe nimeni înăuntru și nici ea nu avea voie să intre atîta vreme cît ardea becul. In rest, nu avea de ce să se teamă pentru că „în cazul în care m-ar fi întrebat cineva de ce țineam aprinsă lumina roșie, aș fi putut oricînd spune că fotografiam un material pe care urma să-l trimit în Suedia".

Pe lîngă activitatea sa în slujba sovieticilor, Wennerström trebuia realmente să fotografieze pentru Suedia o cantitate mare de material obținut legal de la Pentagon și „trebuia să fiu deosebit de atent ca nu cumva să încurc materialele, care aveau destinații diferite, respectiv pentru U.R.S.S. și pentru Suedia".

De aceea, în laboratorul său lucra foarte concentrat și sistematic.

Pentru fotografiat, Wennerström folosea două sortimente de filme, fiecare de 35 mm lățime.

Unul dintre filme era un film special procurat de omul lui de legătură sovietic din Washington, care putea fi deve-

lopat numai la Moscova. Oricine încerca să-l developeze afară de Moscova, distrugea fără să vrea imaginile. Pe acest film, el fotografia tot materialul care l-ar fi putut trăda. Dacă avea de transmis doar un text scurt, atunci îl preda superiorului său sovietic prin strîngerea de mînă, transmitere care se putea face într-un loc accesibil publicului, eventual pe stradă sau într-un magazin.

S-a predat în felul acesta material informativ şi cu ocazia recepţiilor, mai ales atunci cînd era lume mai multă şi aglomeraţie. Odată, Wennerström a predat sovieticilor materiale informative în incinta nemijlocită a Pentagonului cu o ocazie oficială, iar altă dată „am predat filmele sub nasul unor funcţionari superiori americani în mijlocul unei camere". Aceste predări de materiale se mai făceau în avion, în timpul unor călătorii sau la ambasada sovietică. In aceste ocazii, Wennerström lăsa materialul în buzunarul interior de la manta, pe care o preda la garderobă, după care îi spunea omului său de legătură numărul primit. Acesta mergea la garderobă, sustrăgea materialul şi, mai tîrziu, îi făcea semn discret cu capul că s-a rezolvat.

Datorită prestigiului de care se bucura în faţa americanilor şi datorită contactelor stabilite cu persoane din serviciile secrete de informaţii americane, la scurt timp după sosirea sa la Washington, s-a realizat o legătură cu C.I.A. Aceasta s-a întîmplat cu prilejul unei invitaţii la o recepţie dată de Pentagon, recepţie la care în mod premeditat a participat şi un reprezentant de la C.I.A.

După servirea mesei, acesta l-a luat pe Wennerström la o parte şi i-a spus că el nu e străin de faptul că „cu multă vreme în urmă eu am fost pentru americani de un real folos. De aceea, dorea să-mi comunice ceva, care cu siguranţă că mă interesa. In acest sens, m-a întrebat dacă aş avea plăcerea şi dacă am timp să ne vedem. La început m-am cam speriat, crezînd că au aflat că fac spionaj în S.U.A. Fiind de acord să mă văd cu această persoană, am plecat cu maşina sa la o clădire mai retrasă, care nu avea nici o firmă. Se vedea că nu se descurca în Washington, pentru că i-a fost

Wennerström cu soţia la Washington.

destul de dificil să găsească această clădire. Persoana respectivă, care presupun că purta un nume fals, m-a întrebat dacă aş fi de acord să ajut organele C.I.A. să rezolve unele probleme. Cînd am auzit aceasta, m-am simţit uşurat şi am fost de acord să-i ajut. Apoi, m-a mai întrebat cît de des merg ca invitat la ambasada sovietică şi a adăugat că aci se află unele materiale care îl interesează. Răspunsul pe care i l-am dat l-a satisfăcut".

După această întîlnire, şi după altele de acest fel avute cu reprezentanţii C.I.A., Wennerström a apărut în mod regulat la toate recepţiile ambasadei sovietice, unde la o anumită oră i se înmîna de către un om de legătură, care se prezenta cu mai multe parole şi care vorbea ruseşte, un mic pachet pe care urma să-l predea la C.I.A. Pentru fiecare sarcină de această natură primea cîte 1000 de dolari. După realizarea acestor servicii, el n-a mai avut nici un fel de contacte cu C.I.A.

Wennerström a fotografiat pentru Serviciul sovietic de informaţii cantităţi atît de mari de material informativ, încît îi era deseori imposibil să-l predea pe căi obişnuite.

Cînd era vorba de materiale mai consistente, se vedea cu omul său de legătură după ce se lăsa întunericul, în locuri mai singuratice, de cele mai multe ori în parcuri.

Din cauza supravegherii intense din partea F.B.I. şi a altor servicii de contraspionaj, acest om de legătură era nevoit să plece la întîlnire cu 2—5 ceasuri mai devreme de ora fixată, ca să aibă timp să scape de umbrele care se ţineau după el. Pentru a înţelege cît erau de complicate aceste manevre făcute cu scopul de a-i face pe urmăritori să-i piardă urma, este necesar să reţinem discuţia care a avut loc între Wennerström şi generalul de la Moscova, discuţie care s-a axat pe tema măsurilor de precauţiune care au fost luate şi studiate de ruşi la Stockholm.

„Un funcţionar al ambasadei sovietice de la Stockholm, înainte de a se întîlni cu un agent, trimitea pe un altul înaintea sa pentru a atrage filajul asupra acestuia. Cel trimis să atragă asupra sa filajul era un lucrător calificat al

Serviciului secret de informaţii, care ştia să atragă asupra lui pe cei ce-l urmăreau. Acesta trebuia să se comporte în aşa fel ca şi cum s-ar afla în executarea unei misiuni periculoase. El n-avea voie să se lase pierdut de filaj. După un timp oarecare părăsea ambasada următorul, care se comporta ca şi primul, atrăgînd în continuare pe alţi filori ce s-ar fi aflat eventual prin apropiere. Cel care trebuia să-l intîlnească pe agent era abia al treilea. El ieşea pe stradă cînd aprecia că nu mai este nimeni care să-l urmărească. Dacă totuşi era urmărit, abia acesta încerca să scape de filaj".

Wennerström nu făcea astfel de manevre.

El nu credea că este urmărit permanent.

In primul rînd pentru că aparţinea unei ţări neutre şi, în al doilea rînd, pentru că americanii nu dispuneau de atîţia oameni ca să supravegheze întregul corp diplomatic.

Wennerström şi omul său de legătură îşi comunicau reciproc, dacă erau sau nu urmăriţi, prin anumite semne.

„Mîna stîngă trebuia să fie mereu liberă în mers. In cazul în care aveam de dus ceva în mîna stîngă, semnele respective se făceau cu mîna dreaptă.

Dacă exista un pericol, mîna stîngă trebuia ţinută în buzunarul de la pantaloni sau haină. Dacă omul de legătură vedea că ţin mîna în buzunar, se făcea că nu mă cunoaşte şi invers".

In cazul în care era ceva material de predat, dar apreciau întîlnirea contraindicată, se foloseau aşa-numitele „căsuţe poştale moarte".

In această situaţie, expeditorul lasă materialul într-un anumit loc, de unde destinatarul îl ridică, după un anumit timp, evitîndu-se astfel un contact personal. Amănuntele privitoare la sistemul căsuţelor poştale folosite de Wennerström n-au fost făcute publice. Probabil din considerente de securitate. E posibil, totuşi, ca astfel de locuri să fie marcate în momentul respectiv cu semne făcute cu cretă sau aşa ceva. Experţii sînt de părere că prin cele mai elementare şi simple semne se pot transmite informaţii foarte complicate.

Ataşatul militar sovietic al aerului era pescar pasionat

şi se întîlnea cu Wennerström pe malul unui rîu din apropierea Washingtonului. Wennerström preda materialul informativ adus şi-i raporta fără nici o mustrare de conştiinţă modul în care îşi îndeplinea misiunea.

In astfel de ocazii, Wennerström preda 15 pînă la 25 de role de film, uneori chiar mai multe. Odată, după cum a spus şi a scris, a predat 150 de filme pe care existau aproximativ 5000 de fotografii.

Materialul curent îl transporta în cutii de culoare închisă, iar filmele care aveau importanţă mai mare în cutii albe. In schimb primea noi filme, iar din timp în timp şi bani în sume care variau, după cum spunea el, între 1000 şi 4000 de dolari. O parte din aceşti bani îi folosea pentru mită în întreprinderile producătoare de armament, iar cealaltă parte pentru alte cheltuieli.

Uneori, printr-un sistem special de semnalizare, omul de legătură sovietic îi fixa lui Wennerström întîlniri urgente pentru a-i transmite instrucţiuni cît mai repede posibil.

Intr-o zi, prietenul său sovietic s-a apropiat într-un mod necugetat de el pentru a-i spune că Moscova încearcă să verifice cu cea mai mare urgenţă o informaţie, conform căreia Statele Unite ar pregăti unele măsuri-surpriză împotriva Uniunii Sovietice. Ascultîndu-l, Wennerström s-a gîndit că dacă americanii proiectau să atace Uniunea Sovietică prin surprindere, însemna că Pentagonul era în fierbere şi atmosfera de acolo trebuia să aibă aspectul unui furnicar răscolit. S-a dus deci la Pentagon şi a cerut să i se permită o întrevedere în zilele următoare cu conducerea acestuia. I s-a spus că o astfel de întrevedere era posibilă fără prea multe formalităţi şi, după ce a mai ciulit urechea pe ici, pe colo, a plecat. „De aici am tras concluziile de rigoare şi în aceeaşi seară am raportat că, după părerea mea, informaţia Moscovei era falsă".

Incepînd din acel moment, Wennerström devenise pentru ruşi o sursă de informaţii deosebit de competentă, mai ales în unele situaţii deosebite cînd existau anumite confuzii care, fără intenţie, puteau duce la izbucnirea unui război. Ast-

fel, in 1956, in timpul crizei Suezului, Wennerström a raportat sovieticilor informația cum că în Marea Mediterană au loc dislocări de unități militare de aviație, informație pe care el, cu scrupulozitatea care îl caracteriza, a transmis-o și superiorilor săi din Stockholm.

Raportul său a fost apreciat deosebit de util, deoarece el sosise la Moscova cu trei zile înainte de începerea evenimentelor cunoscute.

Pentru că a fost în stare să furnizeze informații așa de importante, se aprecia că Wennerström dispunea de o „gîndire politică foarte profundă". Wennerström a recunoscut că activitatea sa la Washington l-a făcut să înțeleagă tot mai clar că spionajul joacă un rol foarte important în menținerea păcii mondiale. Aceste convingeri ale lui Wennerström s-au accentuat și mai mult atunci cînd, cu ocazia concediilor sale din 1953 și 1955, petrecute în patrie, a întreprins în taină călătorii în Finlanda, unde, după o pregătire minuțioasă, s-a întîlnit, în timpul nopții, într-o vilă dinafara orașului Helsinki, cu generalul de la Moscova. „Cei de la Moscova cunoșteau amănunte și despre felul cum mă îmbrăcam, deoarece mi s-a recomandat să port un anumit fel de pălărie și de palton". Convorbirile care au avut loc în vilă între cei doi bărbați au fost tot timpul acoperite de muzică radiofonică. Un adjunct al generalului ștergea de pe o listă toate punctele care figurau pe ordinea de zi a convorbirii și în ordinea în care acestea erau dezbătute. Același lucru îl făcea și Wennerström pe lista lui. La sfîrșitul fiecărei ședințe erau arse toate hîrtiile pe care s-au făcut însemnări, iar scrumul aruncat la toaletă. Apoi se duceau într-o cameră alăturată, unde între timp era aranjată masa și, în timp ce prînzeau, generalul mai scotea cîte o listă din buzunar și i-o punea lui Wennerström pe masă.

„Pe una din aceste liste figurau mai multe puncte destinate unei discuții generale referitoare la probleme politice, militare și strategice, puncte pe care le ștergea imediat ce ele erau dezbătute. În cadrul discuției, de multe ori eram pus în situația de a-mi corecta părerile mele referitoare la

anumite aspecte ale situației mondiale. În felul acesta mi-am format o imagine clară despre opiniile sovietice".

La aceste întîlniri secrete respectul și prietenia lui Wennerström pentru general nu s-au redus deloc și, evident, el credea că și generalul îl apreciază pe el atît pe plan personal cît și profesional.

Odată, generalul i-a dat să semneze o cerere de acordare a cetățeniei sovietice, ceea ce însemna că guvernul sovietic îi putea acorda automat azil politic în cazul pericolului unei arestări.

De la prima la ultima zi a șederii sale la Washington, nici americanii și nici colegii săi suedezi n-au avut nici cea mai mică suspiciune asupra lui. Cîțiva colegi de-ai lui din Washington au declarat că activitatea de spionaj dusă de Wennerström a fost atît de bine acoperită de activitatea sa profesională încît, în cazul unor suspiciuni, dacă ar fi existat, ar fi fost foarte greu să se prezinte probe. Prestigiul de care se bucura în cadrul corpului diplomatic nu permitea nici cea mai mică neîncredere. Un ofițer american din Pentagon relata că „el era socotit aici un om care lucra din greu, dedicîndu-se în întregime cauzei și obligațiilor sale".

Carl Fredrik Schnell, locotenent-colonel al aviației suedeze, fost subalternul lui Wennerström la Washington timp de doi ani, îl considera pe acesta un om extraordinar de capabil. „Aviația suedeză ne copleșea permanent cu fel de fel de probleme, mai ales cu cele din domeniul complicat al aerodinamicii și balisticii. Wennerström era totdeauna în stare să dea răspunsuri la toate acestea.

În fapt, el nu era un tehnician veritabil, dar avea un nas foarte fin și reușea să miroasă imediat care informații prezintă valoare deosebită.

El știa, în primul rînd, de unde să ia astfel de informații și lucra foarte temeinic și metodic. La el toate și totdeauna erau în perfectă ordine. Nu solicita niciodată mai mult de o copie a unui document tehnic. El spunea: „Noi aici sîntem oaspeți și nu e bine niciodată să împovărăm prea mult și inutil gazdele noastre. Stockholmul poate multiplica aceste

materiale şi poate să ne facă, eventual, copii şi nouă». Nu trimitea niciodată documente acasă fără să ceară o copie. Eu găseam că acesta era un lucru bun. De altfel, în toate problemele care priveau Suedia, el respecta strict prescripţiunile de securitate. L-am văzut deseori arzînd hîrtii într-o scrumieră mare care se afla pe biroul lui. Apoi arunca cenuşa în toaletă. Apreciam comportarea sa ca exemplară. Dacă soţia lui era amendată datorită unei parcări interzise, el insista să plătească imediat, deşi se bucura de imunitate diplomatică.

Punea mare accent pe crearea de relaţii cu personalităţi marcante. In societate era, fără îndoială, foarte ambiţios. In afară de prezenţa sa la recepţii, alte pasiuni nu avea. De altfel, la munca pe care o desfăşura, nimeni n-ar fi fost în stare să-şi găsească timp şi pentru alte preocupări. Venea deseori dis-de-dimineaţă la birou şi tot aşa de frecvent rămînea seara şi la sfîrşitul săptămînii".

Schnell l-a cunoscut pe Wennerström ca un superior plin de atenţie, totdeauna politicos, care niciodată nu ezita să ajute în munca profesională sau în probleme personale pe un coleg sau altul.

Schnell şi Wennerström serveau aproape zilnic, în jurul prînzului, o gustare într-un restaurant mic şi destul de modest, pe care ceilalţi membri ai ambasadei nu s-ar fi gîndit „nici măcar în vis" să-l viziteze (spunea Schnell). In drum spre acest restaurant, Wennerström povestea uneori de vremurile petrecute la Moscova. „El spunea că a fost îngrozitor acolo, pentru că nu puteai niciodată să te exprimi nici măcar cu un cuvînt nechibzuit, iar oamenii de serviciu ai ambasadei, inclusiv cei de la locuinţe, erau toţi agenţi. De aceea, cînd avea de discutat cu soţia sa ceva particular, se duceau în parc".

In restaurantul acela sărăcăcios, el servea mereu aceeaşi mîncare: ouă cu şuncă, o ceaşcă de cafea şi o chiflă, pentru care plătea 76 de cenţi. Chelnerului îi dădea un bacşiş de 10 cenţi.

Schnell s-a întrebat mai tîrziu dacă nu cumva în acest restaurant transmitea el informaţiile superiorilor săi de la

Moscova. A ajuns însă la concluzia că Wennerström venea aici ca să arate la toţi că în afară de salariu nu mai dispunea şi de alte surse financiare. La Washington ducea o viaţă îmbelşugată, dar nu era risipitor. Venitul său lunar se ridica la suma de 1500 de dolari neto, iar de la sovietici primea lunar în medie 750 de dolari — bineînţeles, neimpozabili. Dar aceşti 750 de dolari îi dădea pentru diverse mituiri. Nu folosea aceşti bani în interes personal, fiindcă nu putea să-i depună la vreo bancă. De altfel, el a convenit cu sovieticii să ridice o sumă mai mare de bani imediat ce se va ivi o ocazie favorabilă. In timpul şederii sale la Washington, suma destul de frumuşică primită de la Ministerul Apărării din Suedia era depusă pe un cec. In afară de aceasta, el mai dispunea şi de o sumă pe care o depusese la o bancă din Washington, precum şi de banii care se adunau grămadă pentru el la Moscova.

In timpul activităţii sale la Washington, care a durat mai mult de cinci ani, el i-a alimentat pe sovietici cu foarte multe filme şi fiecare dintre ele conţineau pagini ale unor documente sau schiţe. Printre acestea au figurat şi informaţiile referitoare la proiectata folosire a armelor nucleare şi eventualul lor efect, informaţii referitoare la aparatura de bord a rachetelor şi un raport privitor la vizitarea unei baze militare a comandamentului strategic de aviaţie unde, după cum spunea Schnell, a putut vedea totul, chiar şi obiective care erau cunoscute numai de un număr redus dintre ofiţerii de aviaţie americani. Cele mai importante contribuţii le-a adus Wennerström în ultimii ani ai şederii sale la Washington, fiindcă pe atunci aviaţia suedeză se interesa să achiziţioneze două tipuri de arme americane teleghidate — racheta pămînt-aer „Bomarc" şi racheta aer-pămînt „HM-55". Wennerström a procurat schiţele de construcţie cu caracteristicile respective ale acestor arme, precum şi ample relatări asupra experienţelor făcute, informaţii pe care nu le-a transmis numai la Stockholm, ci şi la Moscova. Mai tîrziu, el a dat sovieticilor şi alte amănunte despre aceste arme, aflîndu-se de această dată la Stockholm.

Ca să ne dăm seama de importanța acestor lucruri, e necesar să reținem relatările celor de la Pentagon, care spuneau că Wennerström a avut nevoie de 30 de ore de muncă pentru a fotografia documentele privitoare la un sistem de arme. Fiecare pagină din aceste documente conținea informații strict secrete.

In iunie 1957, Wennerström a fost rechemat în țară. Numeroșii lui cunoscuți pe care i-a avut în cercurile de ofițeri americani i-au regretat plecarea. In Suedia, Wennerström nu s-a înapoiat numai cu urările de bine ale americanilor, ci și cu un ordin american, care i-a fost acordat pentru „merite deosebite în favoarea cauzei americane". Se pare că și superiorii săi suedezi erau mulțumiți de el. Dovadă în acest sens este și faptul că, după rechemarea sa de la Washington, a fost numit atașat militar al aerului la Londra. Cu toate că îl măgulea acest post, el l-a refuzat, dar nu pentru că n-ar fi fost de acord cei de la Moscova, ci din considerente de natură personală.

In cazul în care ar fi stat mai mulți ani la Londra, ar fi însemnat ca copiii săi să nu frecventeze deloc școala suedeză și, în afară de asta, mai avea doar patru ani pînă la pensionare și intenționa ca, pe lîngă activitatea sa militară legală și cea ilegală de spionaj, să studieze un al treilea domeniu de activitate, domeniul comercial, în care ar fi putut lucra după pensionare.

Din aceste motive, el a refuzat postul de la Londra în favoarea unui post în Suedia, ca șef al unei secții aviatice din Ministerul Apărării unde, printre alte funcții îndeplinea și pe cea de ofițer superior de legătură între Ministerul Apărării și atașații militari străini acreditați la Stockholm. Lui Wennerström i-a convenit această „activitate liniștită și plăcută" și îl bucura mai ales faptul că astfel își putea continua relațiile sale cu diplomații străini, relații care îi făceau multă plăcere atît lui cît și soției. Acest post avea și avantajul că era un paravan care favoriza întreținerea contactelor sale cu ambasada sovietică.

Wennerström a luat în primire acest post în octombrie

1957. In decembrie, s-a întîlnit la Helsinki cu prietenul său de la Moscova, căruia urma să-i relateze pe larg despre noile sale obligații. Generalul nu s-a arătat prea interesat să cunoască amănunte despre Suedia și nu voia ca Wennerström să-și irosească forțele într-un domeniu care „nu cădea direct în sectorul lui de activitate". Urma ca Wennerström să acționeze în sectorul S.U.A. și N.A.T.O.

Pentru general, Suedia era interesantă numai în măsura în care rușii aveau suspiciuni pe care nu le puteau verifica altfel, cum că suedezii întrețin relații tot mai strînse cu americanii, sub paravanul unei politici oficiale neutre.

Generalul a subliniat bănuielile rușilor conform cărora, între conducerea apărării aeriene suedeze și Cartierul general al aviației americane din Germania ar exista un acord secret.

Wennerström urma să-l informeze pe general și în legătură cu cea mai mică deviere a Suediei de la poziția de țară neutră, despre vizitele experților suedezi de aviație în S.U.A., despre aprovizionarea Suediei cu material de război, inclusiv arme nucleare.

Omul de legătură al lui Wennerström la Stockholm era colonelul Semion Ușenko, atașat militar sovietic al aerului, care l-a vizitat pe Wennerström și, după ce i-a comunicat parola, i-a predat 10.000 de coroane.

Mai tîrziu Wennerström și-a procurat un aparat de radio emisie-recepție, prin intermediul căruia intra nemijlocit în legătură cu Serviciul de informații sovietic. Aceasta s-a întîmplat după ce se întîlnise cu generalul în Berlinul de răsărit, în martie 1958. Intîlnirea de la Berlin a început să fie pregătită încă de la sfîrșitul anului 1957 la Helsinki, după ce generalul sovietic a fost informat de către Wennerström că unul din cei mai buni cunoscuți ai săi din S.U.A., un general care lucra în cadrul trupelor americane de aviație din Germania, l-a invitat pe Wennerström să-i facă o vizită împreună cu soția la Wiesbaden.

Wennerström l-a întrebat pe generalul sovietic dacă, în legătură cu proiectata vizită, are de rezolvat unele proble-

me deosebite. Generalul a răspuns afirmativ, propunîndu-i să nu comunice încă cunoscutului său american data exactă a vizitei.

Apoi Wennerström a primit ordin să fixeze această vizită într-o anumită zi din luna martie 1958, iar în R.F.G. să se țină scai de american și de familia acestuia, după care să relateze totul unui om de legătură din Berlinul de răsărit.

Iată ce a declarat Wennerström în acest sens:

„In penultima zi a șederii noastre în Germania, generalul american trebuia să plece în mare grabă în Turcia. La Berlin am locuit la hotelul Kempinski. Soția mea a plecat să facă cumpărături, iar eu m-am repezit în Berlinul de răsărit (pe atunci se putea trece liber dintr-o parte în alta). Mi s-a spus mai înainte ce metrou să iau, cînd și în ce stație să merg. Am coborît la locul respectiv, am traversat o piață, m-am oprit în fața unui cinematograf și contemplam reclamele. Pe cealaltă parte a străzii se afla un bărbat, care, văzîndu-mă, a venit spre mine. Eu îl cunoșteam încă de cînd mă întîlneam cu generalul sovietic la Helsinki. Acesta m-a condus la o mașină care aștepta după colț. Am ajuns la o vilă, unde ne aștepta generalul la o masă plină cu tot felul de bunătăți. Generalul era agitat și nerăbdător să afle vești noi de la Wiesbaden. I-am relatat că vizita s-a soldat fără rezultate pentru că americanul a trebuit să plece."

Pentru generalul sovietic era important să afle unde anume a plecat americanul. Wennerström i-a spus că a plecat în Turcia, după care generalul sovietic a părăsit imediat încăperea, evident, pentru a lua legătura cu Moscova.

„Mai tîrziu am putut trage concluzia că vizita generalului american în Turcia a avut drept scop recunoașterea terenului de aterizare pentru parașutiștii americani care urmau să se angajeze în luptă pe timpul crizei din Orientul Mijlociu."

După cîteva minute, generalul s-a întors și a remarcat că nimeni n-ar putea prevedea dacă în decursul timpului se va ajunge sau nu la război și de aceea totul trebuie pregătit din timp. Apoi l-a întrebat pe Wennerström: „Sînteți gata

să vă continuați activitatea, indiferent de situația care s-ar putea crea?".

La răspunsul afirmativ dat de Wennerström, generalul a adăugat: „Dacă, din considerente politice, legătura dintre noi se va întrerupe, să nu întreprindeți nimic din proprie inițiativă. Trebuie să așteptați pînă vom lua noi legătura cu dumneavoastră, chiar dacă vor trece ani de-a rîndul.

Cînd se va restabili legătura, lucrurile vor decurge ca acuma: o să vi se transmită salutări de la Nikolai Vasilievici".

Generalul sovietic i-a cerut lui Wennerström să-și cumpere un radioreceptor pe unde scurte, cu care să poată recepționa telegrame cifrate din Uniunea Sovietică, și l-a instruit în legătură cu modul de folosire și frecvența emisiunilor.

Wennerström și-a cumpărat un radioreceptor pe unde scurte extrem de sensibil și l-a instalat acasă. El a justificat prezența acestui radioreceptor prin aceea că un cunoscut de al lui, ofițer american staționat la Paris, fiind radioamator, i-a trezit și lui pasiunea pentru interceptarea emisiunilor radio ale amatorilor care transmit pe unde scurte.

Wennerström a petrecut patru ani în cadrul Direcției militare de aviație din Stockholm și se pare că acești ani au fost cei mai activi din activitatea lui de agent al sovieticilor.

In această perioadă, guvernul suedez nu și-a schimbat politica sa neutralistă, dar au avut loc transformări radicale în domeniul apărării țării.

Stockholmul poate fi lovit de pe teritoriul Uniunii Sovietice cu reactoare în mai puțin de 15 minute, iar cu rachete cu rază scurtă de acțiune în cel mult 5 minute. Incepînd din anul 1950, Suedia a investit miliarde de dolari pentru un sistem foarte perfecționat de apărare care, printre altele, cuprindea următoarele obiective: o serie de aeroporturi care erau ascunse privirilor publice, uriașe puncte de staționare pentru submarine și distrugătoare camuflate printre stîncile fiordurilor, o rețea radar, o armată formată din 70.000 de oameni și forțe militare aeriene de puterea a patra sau a cin-

cea în lume, care dispuneau de reactoare supersonice și rachete pămînt-aer.

Datorită activității sale în cadrul acestei direcții militare, Wennerström avea acces la secrete care priveau toate obiectivele amintite mai sus.

La început, informațiile pe care Wennerström le trimitea de la Stockholm la Moscova se refereau numai la avioanele americane și la instalațiile lor electronice.

Pe lîngă acestea, conform ordinului primit, el relata sovieticilor despre sosirea unor militari americani de la Pentagon la Cartierul general al S.U.A. din Wiesbaden.

La indicația generalului sovietic, pe care îl întîlnea la Helsinki, în Berlinul răsăritean sau în Uniunea Sovietică, el culegea date despre aparatura americană folosită pentru instalațiile suedeze de apărare.

In calitatea sa de șef al unei secții de aviație avea sarcina să țină la curent Ministerul Apărării cu ultimele realizări din domeniul armelor teleghidate și astfel a reușit să intre în posesia unor date foarte detaliate și strict secrete despre mai multe sisteme de arme teleghidate ale aliaților, inclusiv rachete aer-aer și rachete pămînt-aer. Apoi, el mai culegea cu mult zel toate datele referitoare la armele americane teleghidate de tip „HM-55", care erau folosite în Suedia și despre care, de altfel, mai raportase sovieticilor cînd se afla în S.U.A.

In anul 1959, Wennerström s-a întîlnit cu generalul sovietic de două ori la Helsinki și de ambele dăți generalul i-a spus că partea sovietică manifestă anumite temeri că forțele aeriene suedeze de apărare se vor încadra pe ascuns în sistemul organizației N.A.T.O. Wennerström a considerat argumentarea acestei presupuneri a generalului așa de convingătoare, încît a început să furnizeze Serviciului de informații sovietic tot mai multe date cu caracter secret privind aspectele apărării aeriene suedeze. El a furnizat documente despre construcția și conducerea reactoarelor suedeze supersonice ultramoderne de vînătoare. In fine, Wennerström a mai transmis sovieticilor o sumedenie de date referitoare la un

foarte complicat sistem radar, angrenat de o mașină electronică. Acesta era un sistem radar de avertizare și de dirijare a focului, denumit Stril/60. Elementele acestui complicat sistem radar erau distribuite în întreaga țară pe anumite porțiuni ale stîncilor înalte.

Dat fiind faptul că Wennerström reușea cu multă ușurință să-și pregătească accesul la toate aceste materiale, iar colegii săi aveau încredere absolută în el, a putut să ducă aceste materiale strict secrete acasă și să le fotografieze noaptea, în timp ce familia sa dormea.

Wennerström locuia într-o vilă confortabilă la Djursholm, un cartier locuit de familii burgheze înstărite din Stockholm. A cumpărat această vilă în 1957 cu 40.000 de dolari. Jumătate din sumă a plătit-o cu bani gheață. După cum povestea el prietenilor, a adus din S.U.A. o mașină uzată, iar familia a mai făcut și ea unele economii. Dacă nivelul de viață al familiei Wennerström — datorită acestor economii — nu era prea luxos, era totuși îmbelșugat. Nu după multă vreme Wennerström și-a mai cumpărat o mașină, de care avea „neapărată nevoie" și ale cărei cheltuieli de întreținere le asigurau sovieticii.

Familia Wennerström invita deseori oaspeți la ea acasă, în cele mai multe cazuri diplomați, iar uneori și militari suedezi.

Cunoscuții considerau că este exclus ca familia Wennerström să poată face aceste cheltuieli din salariul lor și se crease părerea că bunăstarea se datora doamnei Wennerström.

Ulla Margareta Wennerström era o femeie înaltă și zveltă, mai tînără cu 13 ani decît soțul ei. Era fiica lui Eric Valfrid Carlsson, fostul director comercial al ziarului „Stockholms-Tidningen" și probabil că acesta sprijinea financiar familia Wennerström.

Unii dintre cunoscuții lui Wennerström credeau chiar că el a făcut în S.U.A. niște investiții foarte abile.

Toate acestea au dus la situația că nu s-a făcut prea mare caz pe această temă, cu atît mai mult cu cît se știa că

guvernul suedez acorda anumite favoruri materiale diplomaților săi.

In legătură cu activitatea extraprofesională și veniturile provenite de aici, despre care soția sa ar fi avut îndoieli, el i le-a explicat, afirmînd că se află în tranzacții cu un oarecare dr. Günther Prey, un om de afaceri olandez bogat, care venise frecvent la Stockholm și cu care Wennerström era în relații de strînsă prietenie. Dar nu există dovezi care să ateste că Wennerström într-adevăr ar fi aranjat cu acesta unele afaceri financiare sau că Prey ar fi avut cît de cît habar de activitatea ilegală dusă de Wennerström.

După arestarea lui, soția sa a declarat că ea l-a lăsat cu toată încrederea pe soț să se ocupe de problemele financiare ale familiei. Ea și-a caracterizat soțul drept un om cumpătat și cu clarviziune, care știa să economisească banii. Cunoscuții lui Wennerström din cartierul Djursholm îl socoteau un om amabil, plin de tact, un om de viață care nu se lansa în discuții politice prea profunde. Avea totuși o poziție proamericană, în general, și antisovietică, în special.

Doamna Sinaide Sohlmann, născută în Rusia, și soție a ambasadorului suedez la Moscova, Rolf Sohlmann, care funcționa la Moscova pe vremea cînd se afla acolo și Wennerström, a făcut în acest sens următoarea declarație :

„Fiind odată în vizită la Wennerström, am făcut remarca că rușii trăiesc la Stockholm tot așa de izolați ca și noi suedezii, la Moscova. Cînd am pronunțat aceste cuvinte, Wennerström a făcut, pur și simplu, explozie.

La nimeni n-am văzut atîta ură împotriva rușilor ca la el. Devenise extraordinar de pornit împotriva rușilor".

Aceeași constatare au făcut-o și colegii lui Wennerström de la Direcția militară a aviației din Stockholm, în timpul unei discuții pe tema vizitei făcute în capitala suedeză de către o delegație militară sovietică în anul 1959. Wennerström s-a înfuriat la culme, cînd cineva a propus ca delegația sovietică să se deplaseze în țara lor în compartimente de clasa I. „Pentru astfel de oameni, spunea el, sînt foarte bune și compartimentele de clasa a II-a."

La interogatoriu a declarat că, în acest fel, încerca să-și consolideze și să-și conspire activitatea de spionaj pentru sovietici pe care o ducea paralel cu activitatea sa diplomatică.

In legătură cu transmiterea de microfilme și documente fotografiate sau de alte materiale tipărite, care ajungeau la oamenii lui de legătură sovietici, Wennerström a declarat că posibilitățile sale de a procura materiale erau foarte mari. De cînd s-a întors de la Washington și pînă la arestarea sa, el a furnizat sovieticilor materiale microfilmate care se ridică, cu aproximație, la cantitatea de 20—30.000 de fotografii și care, în afară de planuri și de schițe, conțineau cinci milioane de cuvinte. In această cantitate de informații intrau și comunicările făcute generalului, pe care le transmitea, de obicei, în limba engleză sau germană (cunoștea perfect ambele limbi).

La început, Wennerström își scria rapoartele la cererea generalului rus, mai tîrziu ele au devenit pentru el o simplă obișnuință.

Aceste relatări scrise lăsau impresia că între Wennerström și generalul sovietic exista o colaborare în adevăratul sens al cuvîntului. Wennerström făcea în aceste rapoarte referiri atît de profunde, încît generalul își putea face o imagine clară asupra problemelor respective și avea posibilitatea să-i dea cele mai potrivite sarcini și indicații.

„Mai tîrziu, generalul și-a făcut o idee destul de completă despre cunoscuții mei de diferite naționalități și putea ști, sau cel puțin presupune, dacă ordinele pe care mi le dădea puteau sau nu fi îndeplinite".

Wennerström a adăugat că scopul acestor rapoarte nu era numai acela de a face pur și simplu relatări, oricît de profunde ar fi fost ele. Ele aveau pentru el și o altă importanță : „cînd ești nevoit să duci o perioadă mai îndelungată o viață dublă, adică să fii obișnuit și ascuns în același timp, această viață, despre care nu poți vorbi nimănui, constituie o grea povară sufletească. Cred că nu e primejdios cînd cineva se angajează la o astfel de duplicitate pentru cî-

teva luni, un an sau poate chiar doi, dar cînd această viață dublă se desfășoară timp de mai mulți ani, zece să zicem, atunci pentru starea sufletească a omului, un foarte mare rol joacă împrejurarea de a te putea destăinui cuiva în mod deschis. Eu mă foloseam de această împrejurare atunci cînd mă vedeam cu generalul, dar asta se întîmpla mai rar și de aceea scrisorile mele, sub formă de rapoarte, înlocuiau oarecum dorința de a mă destăinui. In aceste rapoarte eu nu mă limitam exclusiv la fapte concrete, ci presăram și probleme de natură personală, adică unele dificultăți de care mă loveam, anumite griji pe care mi le făceam. Mai tîrziu, în rapoarte mă refeream și la petrecerile la care participam, la evenimentele care aveau loc în unele familii, ori scriam despre anumite evenimente sportive care mă interesau".

După ce Wennerström își bătea la mașină, în timpul nopții, rapoartele adresate prietenului său, generalul, și după ce le fotografia, ardea toate hîrtiile și arunca cenușa la toaletă. Uneori, își scria rapoartele către general la biroul său din Fredsgatan, care se afla nu departe de Ministerul de Externe și, dacă cumva nu-i era ceva clar din punct de vedere tehnic, punea mîna pe telefon, cerea organului competent să-i dea lămurirea respectivă și făcea apoi precizările necesare. In acest birou, el avea un al doilea aparat foto cu care putea fotografia materialele de spionaj, inclusiv scrisorile destinate generalului. In cazurile în care Wennerström își concepea scrisorile adresate generalului rus în biroul său, după ce termina, rupea partea de hîrtie nescrisă și o arunca la coș, iar hîrtia pe care își scria rapoartele o ardea în scrumieră. Scrumul care rămînea îl fărîmița cu un creion, punea toată această cenușă într-un plic și o ducea acasă pentru a fi sigur că a fost înlăturată orice urmă. Filmul documentelor respective îl preda omului său de legătură sovietic.

Pentru a preda acest material, proceda în mai multe feluri, ca la Washington.

Prin omul său de legătură primea foarte rar comunicări personale de la general, care se rezumau la urări de ziua de naștere, de Anul nou sau mulțumiri pentru vreo informație

trimisă. Indicațiile generalului erau scrise în limba rusă și nu depășeau o jumătate de pagină.

Cu ajutorul radioreceptorului pe unde scurte, Wennerström intercepta regulat telegrame cifrate din Uniunea Sovietică, în grupuri de cîte cinci numere. In caz că era vorba de telegrame puse în circuit printr-o metodă folosită și cu alți agenți sovietici, se transmitea în prealabil un semnal format din trei litere de recunoaștere, prin care se comunica că se va vorbi timp de 3 minute. In plus, Wennerström s-a folosit și de principalul mijloc de transmitere a informațiilor spre Moscova, adică de omul său de legătură. Către sfîrșitul activității sale la Ministerul Apărării, el și-a intensificat activitatea de spionaj în așa măsură încît omul său de legătură nu mai putea face față obținerii și transmiterii microfilmelor. De altfel, la procesul intentat lui Wennerström, în 1963, acuzarea făcea următoarea remarcă : „Spre sfîrșit, Wennerström și-a intensificat activitatea de spionaj într-un ritm atît de infernal încît e greu să înțelegem cum a putut să se achite și de obligațiile lui profesionale obișnuite".

In 1960, Wennerström a prins „peștele cel mare", cum se exprimau cei de la Moscova, acțiune care i-a reușit după ce s-a întors din S.U.A., fapt confirmat, de altfel, și de el în anchetă.

Despre acest „pește mare" suedezii n-au dat amănunte, menționînd doar că este vorba de transmiterea unuia sau a mai multor documente cu caracter secret. In urma obținerii acestei informații, reacția Moscovei a fost așa de mare încît șeful Serviciului de informații sovietic l-a întrebat pe Wennerström, prin omul său de legătură, dacă n-ar putea să se întîlnească undeva. Wennerström a reușit să-și procure de la ambasada suedeză din Moscova o invitație pentru a petrece acolo concediul, împreună cu soția. Concediul a fost fixat în luna septembrie 1960. In timpul șederii sale la Moscova, s-a întîlnit de trei ori cu cei de la Serviciul de informații sovietic.

Prima întîlnire a avut loc la Leningrad.

Wennerström l-a întîlnit pe general într-o casă din nord-

estul orașului, predîndu-i un material pe care îl adusese cu el.
Următoarele două întîlniri au avut loc la Moscova. La prima
întîlnire de la Moscova, generalul l-a așteptat în mașină, în-
tr-un loc stabilit dinainte, și de acolo au plecat la casa pe ca-
re o folosise mai de mult, în timpul cînd funcționa ca atașat
militar.

După ce Wennerström a primit instrucțiuni referitoare
la viitoarele lui sarcini, i s-a comunicat că șeful Serviciului
de informații sovietic ar dori să stea de vorbă cu el.
A doua zi, spre prînz, l-au dus pe Wennerström într-o casă,
unde s-a întîlnit cu vechea cunoștință, cu generalul, și unde
s-a îmbrăcat iar în haine rusești. Apoi au plecat amîndoi la
o altă casă, unde erau așteptați de un general cu patru stele
(al cărui nume n-a fost pomenit acolo). S-a servit mîncare și
băutură, iar generalul cu patru stele a ținut un discurs, glo-
rificîndu-l pe Wennerström, subliniind mai ales acțiunea
aceea cu „peștele cel mare", acțiune care a scutit — după
cum spunea el — Uniunea Sovietică de mai mulți ani de cer-
cetări. A amintit apoi de activitatea extraordinară dusă de
Wennerström ani de-a rîndul, activitate pentru care a fost
distins cu trei ordine. Se înțelege că pentru Wennerström ar
fi fost primejdios să ducă acasă aceste ordine. „Generalul
le-a dat spre păstrare colaboratorului meu, adăugind că eu
am dreptul, începînd de atunci și pînă la sfîrșitul vieții mele,
să primesc din partea Serviciului de informații sovietic un
salariu."

De la Moscova, Wennerström împreună cu soția sa au
plecat în Spania, pentru un scurt concediu. După cum însuși
mărturisește, rușii îl însărcinaseră să reînnoiască acolo cu-
noștințele sale cu ofițerii americani pe care îi cunoscuse mai
înainte în S.U.A. Pensionarea sa ca ofițer suedez de aviație
urma să aibă loc în cursul anului respectiv și generalul rus a
făcut de mai multe ori aluzii că Serviciul de informații sovie-
tic ar dori foarte mult ca el să se stabilească ca pensionar în
Spania, unde să-și continue activitatea de spionaj. Sovieticii se
interesau mai ales de bazele americane de pe pămîntul spa-
niol și de operațiunile marinei americane în Marea Medite-

rană. Generalul i-a indicat lui Wennerström ca, înainte de ple-
carea sa în Spania, să facă un curs de geodezie în U.R.S.S.,
unde să-și însușească anumite date cu care să poată stabili
exact poziția rampelor de lansare a rachetelor atomice ame-
ricane de pe teritoriul Spaniei.

De fapt, Wennerström avea nevoie de cunoștințe în dome-
niul geodeziei pentru a se orienta în orice domeniu al arme-
lor teleghidate, fiind necesar să se stabilească cu cea mai
mare exactitate poziția obiectivului care urma să fie lovit de
pe locul de lansare a atacului.

In această perioadă, în Suedia se duceau tratative pentru
un schimb de atașați militari cu Spania și, mai tîrziu, el s-a
gîndit să încerce să obțină acest post de atașat militar la Ma-
drid, fapt care ar fi rezolvat continuarea activității sale de
spionaj în favoarea Uniunii Sovietice.

Dar suedezii n-au mai continuat aceste tratative cu Spa-
nia și nici Wennerström nu și-a mai pus această problemă,
întrucît nu voia să mai plece cu copiii în străinătate.

Din partea cercurilor economice i s-au făcut lui Wenner-
ström unele oferte de serviciu. El înclina chiar să intre la
firma unei rude din partea soției, dar pînă la urmă și-a
schimbat hotărîrea în favoarea unui post de ofițer în admi-
nistrație la statul major al aviației, post care îl interesa în-
deosebi pentru că toate documentele care intrau și ieșeau
treceau prin mîna acestui ofițer, indiferent dacă erau secrete
sau nu. Inainte de a se instala în acest post, Wennerström a
fost chemat de ministrul apărării, care i-a confiat că Minis-
terul de Externe caută un ofițer cu experiență pentru pos-
tul de consilier în problema dezarmării. Wennerström a cerut
să i se acorde timp de gîndire și, după cum mărturisea el
mai tîrziu, a ajuns la concluzia că în acest caz nu va putea
avea acces așa de ușor la informații secrete, dar, din punctul
de vedere al activității de spionaj, funcția de la Ministerul de
Externe era mai de preferat decît o funcție la Statul Major
al aviației, fiindcă la externe avea o privire de ansamblu mai
bună. „In afară de asta — spunea el, și aceasta era una din
slăbiciunile lui — era clar că prestigiul meu în fața rușilor ar

fi crescut considerabil prin intrarea mea la Ministerul de
Externe." In acest caz, Wennerström se afla, cel puţin for-
mal, în subordinea nemijlocită a ministrului de externe.
A acceptat oferta şi i-a scris generalului că apreciază
acest aranjament ca „un caz foarte fericit". In octombrie
1961, a luat în primire postul de la Ministerul de Externe, iar
în noiembrie a făcut o călătorie secretă la Helsinki, unde ge-
neralul i-a solicitat din nou să-i raporteze ce cunoaşte despre
politica suedeză neutralistă. Wennerström i-a relatat că în Su-
edia urmează să se stabilească, prin studii ample, dacă este
necesară reorganizarea sistemului de apărare. Generalul i-a
dat sarcina să se convingă dacă nu cumva scopul acestei re-
organizări este acela de a facilita americanilor dislocarea de
trupe pe teritoriul Suediei. Generalul afirma că guvernul so-
vietic este foarte neliniştit din cauza dezvoltării producţiei de
submarine americane Polaris, mai ales pentru faptul că aces-
te submarine ar putea pătrunde în Marea Baltică. Intr-o ast-
fel de împrejurare, guvernul sovietic era nevoit să treacă la
contramăsuri, nu numai prin flota Armatei Roşii, ci şi prin
angajarea avioanelor încărcate cu bombe atomice.

Din această cauză, cunoaşterea sistemului de apărare su-
edez era de mare valoare, întrucît bombardierele şi rache-
tele sovietice, care vor avea misiunea de a neutraliza subma-
rinele americane, vor trebui să zboare pe deasupra teritoriu-
lui suedez. In încheiere, generalul l-a anunţat pe Wenner-
ström că va avea un nou om de legătură şi s-a convenit ca
următoarea întîlnire să aibă loc la Viena, în luna iunie 1962.
Această întîlnire a fost amînată printr-o radiotelegramă
transmisă din Uniunea Sovietică. Wennerström a aflat ul-
terior că întîlnirea s-a amînat nu numai din cauză că so-
vieticii erau ocupaţi cu evenimentele din perioada crizei cu-
bane, ci şi pentru că generalul plecase în Cuba cu scopul de
a conduce personal activitatea informativă din această ţară.

Rolul lui Wennerström în perioada crizei cubane era
acela de a purta discuţii cu diplomaţii şi ofiţerii americani şi
de a raporta la Moscova conţinutul acestor discuţii, în scopul
asigurării Serviciului de informaţii sovietic cu date asupra in-

tenţiilor americane şi pentru a ajuta U.R.S.S. ca nu cumva
să facă unele aprecieri greşite asupra situaţiei.

Urmarea a fost că, după ce criza aceasta a luat sfîrşit,
generalul cu patru stele care îl decorase i-a exprimat „mul-
ţumirile sale deosebite".

La Ministerul de Externe, Wennerström a devenit consi-
lier tehnic al ministrului în problemele dezarmării, făcînd
parte din comisia pentru dezarmare. Această comisie parti-
cipa la conferinţa pentru dezarmare de la Geneva din 1961
şi Wennerström a afirmat că el, datorită poziţiei sale, putea
influenţa desfăşurarea tratativelor în sensul dorit de sovie-
tici. Se pare că colaboratorii lui Wennerström, care făceau
parte din comisia suedeză, n-au suspectat nici un moment mo-
tivările aduse de acesta.

„Faţă de mine, el dădea impresia unui om extrem de
bine pregătit şi părea a fi foarte documentat în toate pro-
blemele — spunea un suedez prezent atunci în comisie, la
Geneva. — Noi îl consideram un bun expert militar. El
ne făcea impresia unui om care, spre deosebire de alţi mili-
tari, era foarte interesat în problemele dezarmării. Se com-
porta agreabil, îndatoritor şi era foarte sigur de sine.

Fiind bine documentat, nu era niciodată surprins, tot-
deauna reuşea să intre în miezul lucrurilor. Cînd eram îm-
preună cu ministrul, el nu lua niciodată primul cuvîntul, dar,
cînd era solicitat să dea anumite date, atunci ochii îi scîn-
teiau. Era mîndru de cunoştinţele sale, de care alţii nu dis-
puneau".

IV

Nici colaboratorii lui Wennerström din comisia pentru dezarmare şi nici Wennerström însuşi nu ştia că activitatea sa începuse de la o vreme să trezească interesul poliţiei politice suedeze. Incă de pe vremea celui de-al doilea război mondial, poliţia politică suedeză avea unele dubii şi deţinea date din care rezulta că Wennerström nu era tocmai persoana căreia să i se poată acorda încredere. Dar atunci poliţia n-a întreprins nimic în acest sens.

In 1941, cînd Wennerström, care pe atunci avea rang de căpitan, s-a întors din prima sa misiune de la Moscova, nimeni nu bănuia că el procura diplomaţilor nazişti din Moscova informaţii militare sovietice. In primăvara anului 1943 suedezii au reuşit să descifreze codul folosit de ambasada germană din Stockholm, în care ataşatul militar german menţiona că Wennerström este o sursă informativă utilă în problemele ruseşti.

Dar, pentru a ascunde nemţilor că suedezii cunosc codul lor, organele contraspionajului suedez nu l-au chemat pe Wennerström la o anchetă. L-au supravegheat doar corespondenţa şi telefonul. Acestea însă n-au oferit probe care să dovedească că ar fi încurcat în cine ştie ce activitate informativă misterioasă şi s-a ajuns la concluzia că el n-a lucrat în mod premeditat pentru germani, considerîndu-se că

numele său a fost doar amintit, fără a exista vreo intenție din partea lui Wennerström. Apoi supravegherea lui a încetat.

In anii 1947 și 1948, pe cînd lucra la Comandamentul de aviație, Wennerström a atras din nou atenția poliției politice. Se spunea că el întreține contacte febrile cu atașatul sovietic al aerului, Ribașenko. Cind datele obținute despre Wennerström au fost prezentate șefului actual al aviației suedeze, Gustav Adolf Westring, care pe atunci era colonel, se pare că acesta a calificat aceste observații drept „simple povești" și, din nou, nu s-a mai luat nici o măsură.

Alte momente de suspiciune se pare că n-au mai existat asupra lui Wennerström. Abia în 1958, inspectorul Danielsson de la poliția suedeză a dat peste un raport oficial pe care l-a scris Wennerström în 1947 și în care acesta se referea la activitatea informativă „oficială" a atașatului militar sovietic la Stockholm.

După spusele lui Danielsson de mai tîrziu, acest raport l-a uimit, deoarece din el reieșea că Wennerström cunoștea într-un mod prea intim Serviciul de informații sovietic.

Dar nici pe baza raportului scris de Wennerström în 1947 și descoperit de Danielsson în 1958, nu s-a luat nici o măsură împotriva lui.

In 1959, cînd Wennerström s-a întors de la demonstrațiile de zbor ale englezilor de la Farnborough, și-a întrerupt călătoria la Antwerpen și astfel a creat suspiciuni unui delegat cu care a călătorit. Delegatul respectiv a relatat acest fapt organelor suedeze de contraspionaj. Drept urmare, s-a trecut la o percheziție în biroul de lucru al lui Wennerström, dar n-a ieșit nimic la iveală.

Cu timpul, suspiciunile lui Danielsson au devenit și mai pronunțate și s-a reușit să se obțină o hotărîre judecătorească secretă care a aprobat supravegherea telefonului lui Wennerström.

Dar nici de aici n-a reieșit mare lucru și după un an de zile poliția nu și-a mai putut motiva supravegherea.

In Suedia, unde nu numai tribunalele, ci și procurorii

vegliază foarte atent ca să nu fie încălcate drepturile nici unui cetățean, trebuie să existe dovezi incontestabile pentru ca tribunalul să aprobe supravegherea telefonului unei persoane și, atunci cînd se dă o astfel de aprobare, valabilitatea și menținerea ei trebuie remotivată în fiecare lună.

In anul 1960 a fost informat și ministrul apărării, Sven Andersson, în legătură cu suspiciunile care existau asupra lui Wennerström. Dar, neexistînd probe materiale convingătoare, nu s-a luat nici o măsură ca lui Wennerström să i se interzică accesul la documentele secrete. In septembrie 1961, imediat după ce s-a încetat supravegherea telefonului lui Wennerström, mașina sa a fost văzută într-un loc unde contraspionajul suedez știa că sovieticii au o ascunzătoare. Supravegherea lui Wennerström a continuat.

Cererea lui Wennerström pentru postul de ofițer de administrație la Comandamentul aviației a neliniștit așa de mult organele de contraspionaj, încît ele au rugat ca ministrul apărării să împiedice numirea lui în acest post.

Ministrul i-a oferit lui Wennerström postul de la Ministerul de Externe și, după cît se pare, i-ar fi spus șefului poliției politice suedeze, Georg Thulin, următoarele: „Acum, har domnului, Wennerström nu va mai aduce prejudicii nimănui".

Pentru ca Wennerström să nu afle că este supravegheat, poliția politică a comunicat acest lucru doar la unul sau doi din superiorii săi. Această prudență s-a manifestat și pentru că era greu de crezut ca un ofițer superior suedez, care provenea dintr-o familie respectabilă de ofițeri, să poată face spionaj în favoarea sovieticilor. In plus, Wennerström avea și un stagiu îndelungat de activitate diplomatică. Cu ocazia unei informări asupra problemelor de securitate, din martie 1962, le-au fost prezentate ministrului apărării toate momentele care au atras după sine suspiciunile asupra lui Wennerström. A fost discutat materialul despre contactele lui Wennerström cu atașatul sovietic al aerului cît și împrejurarea în care Wennerström a afirmat față de un coleg al său că la indicația ministrului de externe Östen Undén, el (Wennerström)

numele său a fost doar amintit, fără a exista vreo intenție din partea lui Wennerström. Apoi supravegherea lui a încetat.

În anii 1947 și 1948, pe cînd lucra la Comandamentul de aviație, Wennerström a atras din nou atenția poliției politice. Se spunea că el întreține contacte febrile cu atașatul sovietic al aerului, Ribașenko. Cînd datele obținute despre Wennerström au fost prezentate șefului actual al aviației suedeze, Gustav Adolf Westring, care pe atunci era colonel, se pare că acesta a calificat aceste observații drept „simple povești" și, din nou, nu s-a mai luat nici o măsură.

Alte momente de suspiciune se pare că n-au mai existat asupra lui Wennerström. Abia în 1958, inspectorul Danielsson de la poliția suedeză a dat peste un raport oficial pe care l-a scris Wennerström în 1947 și în care acesta se referea la activitatea informativă „oficială" a atașatului militar sovietic la Stockholm.

După spusele lui Danielsson de mai tîrziu, acest raport l-a uimit, deoarece din el reieșea că Wennerström cunoștea într-un mod prea intim Serviciul de informații sovietic.

Dar nici pe baza raportului scris de Wennerström în 1947 și descoperit de Danielsson în 1958, nu s-a luat nici o măsură împotriva lui.

În 1959, cînd Wennerström s-a întors de la demonstrațiile de zbor ale englezilor de la Farnborough, și-a întrerupt călătoria la Antwerpen și astfel a creat suspiciuni unui delegat cu care a călătorit. Delegatul respectiv a relatat acest fapt organelor suedeze de contraspionaj. Drept urmare, s-a trecut la o percheziție în biroul de lucru al lui Wennerström, dar n-a ieșit nimic la iveală.

Cu timpul, suspiciunile lui Danielsson au devenit și mai pronunțate și s-a reușit să se obțină o hotărîre judecătorească secretă care a aprobat supravegherea telefonului lui Wennerström.

Dar nici de aici n-a reieșit mare lucru și după un an de zile poliția nu și-a mai putut motiva supravegherea.

În Suedia, unde nu numai tribunalele, ci și procurorii

veghează foarte atent ca să nu fie încălcate drepturile nici unui cetățean, trebuie să existe dovezi incontestabile pentru ca tribunalul să aprobe supravegherea telefonului unei persoane și, atunci cînd se dă o astfel de aprobare, valabilitatea și menținerea ei trebuie remotivată în fiecare lună.

În anul 1960 a fost informat și ministrul apărării, Sven Andersson, în legătură cu suspiciunile care existau asupra lui Wennerström. Dar, neexistînd probe materiale convingătoare, nu s-a luat nici o măsură ca lui Wennerström să i se interzică accesul la documentele secrete. În septembrie 1961, imediat după ce s-a încetat supravegherea telefonului lui Wennerström, mașina sa a fost văzută într-un loc unde contraspionajul suedez știa că sovieticii au o ascunzătoare. Supravegherea lui Wennerström a continuat.

Cererea lui Wennerström pentru postul de ofițer de administrație la Comandamentul aviației a neliniștit așa de mult organele de contraspionaj, încît ele au rugat ca ministrul apărării să împiedice numirea lui în acest post.

Ministrul i-a oferit lui Wennerström postul de la Ministerul de Externe și, după cît se pare, i-ar fi spus șefului poliției politice suedeze, Georg Thulin, următoarele: „Acum, har domnului, Wennerström nu va mai aduce prejudicii nimănui".

Pentru ca Wennerström să nu afle că este supravegheat, poliția politică a comunicat acest lucru doar la unul sau doi din superiorii săi. Această prudență s-a manifestat și pentru că era greu de crezut ca un ofițer superior suedez, care provenea dintr-o familie respectabilă de ofiteri, să poată face spionaj în favoarea sovieticilor. În plus, Wennerström avea și un stagiu îndelungat de activitate diplomatică. Cu ocazia unei informări asupra problemelor de securitate, din martie 1962, i-au fost prezentate ministrului apărării toate momentele care au atras după sine suspiciunile asupra lui Wennerström. A fost discutat materialul despre contactele lui Wennerström cu atașatul sovietic al aerului cît și împrejurarea în care Wennerström a afirmat față de un coleg al său că la indicația ministrului de externe Östen Undén, el (Wennerström)

trebuie să se pună bine cu sovieticii în scopul de a afla care este punctul de vedere sovietic în problema dezarmării. Ministrul de externe a declarat că el nu i-a dat lui Wennerström o astfel de indicație.

Intr-un raport, care a apărut mai tîrziu pe tema problemelor de securitate, se menționează că ministrul apărării și șeful poliției politice au căzut de acord că, într-adevăr, unele aspecte referitoare la Wennerström păreau a fi suspecte, dar că tot așa de bine putea fi și nevinovat, învinuirile care i se aduceau putînd avea o explicație firească.

La ședința în care s-a discutat acest raport, ministrul justiției a făcut propunerea de a prezenta cazul Wennerström lui Tage Erlander.

S-a căzut deci de acord ca primul ministru să fie informat despre „problema unui colonel de aviație asupra căruia exista suspiciuni privind loialitatea lui". Dar procurorul care a fost însărcinat să-l informeze pe primul ministru Erlander s-a îmbolnăvit și totul a fost amînat din nou.

La următoarea convorbire în problemele de securitate, unde s-a discutat și despre cazul Wennerström, primul ministru n-a putut participa, fiind suprasolicitat în alte probleme. Apoi ministrul justiției a plecat în străinătate și nu s-a mai ocupat nimeni serios de problema în cauză.

In septembrie 1962, Torsten Nilsson a preluat conducerea Ministerului de Externe. I s-a spus imediat că ar exista unele suspiciuni asupra lui Wennerström, dar abia în decembrie și-a găsit timp pentru a fi informat pe larg asupra cazului respectiv.

Torsten Nilsson a făcut remarca că „nu există probe palpabile" și și-a exprimat uimirea că „în Suedia, pe baza unor învinuiri nebuloase, s-a aprobat supravegherea telefonului unui cetățean". Cînd, la o convorbire din 6 decembrie, s-a făcut propunerea ca Wennerström să fie scos din Ministerul de Externe sub un pretext politicos, ministrul l-a apărat prezentînd argumentul că: „In cazul în care Wennerström se va dovedi nevinovat, scoaterea ar constitui pentru el o grea ofensă".

In iunie 1962, ministrul apărării, fiind foarte precaut, a emis un ordin general care avea drept scop să-i îngreuieze lui Wennerström accesul la documente secrete.

Inspectorul Danielsson, încăpățînat, n-a renunțat totuși la suspiciunile sale asupra lui Wennerström și a continuat să-i supravegheze telefonul de la locuință.

La 11 decembrie 1962, a fost interceptată o convorbire între fiica mai mică a lui Wennerström și o prietenă a acesteia, convorbire în care a apărut următoarea informație:

„Tata are un aparat de radio foarte interesant, cu care eu nu pot asculta nimic. El însă ascultă mereu Rusia, sau așa ceva". Fetița a mai adăugat că tatăl ei n-o lăsa să se apropie de acest aparat.

In urma obținerii acestei informații, a fost intensificată supravegherea din partea poliției politice.

La 20 ianuarie 1963, la Wennerström a sunat Gheorghi Baranovski, primul secretar al ambasadei sovietice la Stockholm, comunicîndu-i că: „de la Moscova a sosit pentru Wennerström o carte deosebită, care tratează problema dezarmării". Cei care au interceptat convorbirea au considerat că este vorba de un limbaj convențional. (In realitate, era vorba de unele indicații transmise de general prin ambasadă pentru Wennerström.)

Și de data aceasta puțini au fost cei care au început să se gîndească în mod serios că Wennerström era în realitate un spion.

La începutul lunii mai 1963, șeful poliției politice suedeze spunea unui colaborator de al său: „Cu toate acestea, în adîncul inimii mele cred că Wennerström este nevinovat."

Dar, chiar în momentul acela se aflase că Wennerström își procura documentația secretă de la Ministerul Apărării și că a încercat să procure informații secrete despre apărarea națională suedeză și din alte surse.

Organele de contraspionaj, care încă nu aveau material suficient pentru arestarea lui Wennerström, s-au gîndit la Carin Rosén, o femeie care lucra cu ziua în casa lui Wenner-

ström, dar au ezitat să o exploateze informativ din motive de precauție.

Extrem de interesantă este împrejurarea că tocmai atunci cînd poliția reflecta asupra contactării și exploatării ei informative s-a gîndit și ea să ia legătura cu organele de poliție pentru a face relatări asupra unor aspecte deosebite remarcate la stăpînii ei.

Doamna Rosén, soția unui subofițer de marină pensionat, trebuie să fi avut un pronunțat spirit de observație.

Ea și-a început lucrul în casa lui Wennerström imediat după înapoierea acestuia de la Washington, în octombrie 1957, unde la început venea numai o dată, apoi de două ori pe săptămînă. Vila avea zece camere. La început Rosén avea obligația să facă curățenie numai în nouă camere. Ușa de la cea de a zecea cameră, care se afla la parter, lîngă biroul lui Wennerström, era aproape totdeauna închisă.

Doamna Rosén a mărturisit mai tîrziu că, la orele 7,30, cînd venea ea, colonelul era totdeauna sculat și îmbrăcat într-un halat. Avea mereu treburi de rezolvat cu mult înainte de a se bărbieri, într-o cameră care era mereu închisă.

In primăvara anului 1958, Wennerström și-a mutat biroul la etajul I și, începînd de atunci, camera misterioasă de la parter era mereu zăvorită. Doamna Rosén făcea și acolo curățenie din cînd în cînd, dar atunci cînd nu era colonelul acolo, și o considera un fel de cămară unde se țin haine vechi, mese pliante și alte lucruri asemănătoare.

Un colț al camerei era despărțit printr-o perdea. In spatele perdelei, un seif cu un lacăt cu cifru, iar sub o husă protectoare, dispozitive foto și două lămpi cu brațe mobile. De aci, ea a tras concluzia că domnul colonel este un fotoamator pasionat, dar a observat, spre surprinderea ei, că în toată casa nu se găsește nici o fotografie.

Doamna Rosén aprecia familia Wennerström ca fiind o familie de oameni „simpatici", mai ales el, care era foarte amabil și la locul lui.

Ea a observat, de asemenea, că colonelul citea extrem de mult și a reținut chiar și cîteva titluri de cărți, printre care

„Modern Russian Humor" [1], povești de spionaj cu titlul: „Behind The Iron Curtain", „The Gauntlet Is Thrown" și „Nights in Prague" [2]. In rest, ea considera că Wennerström trebuie să fi fost foarte, foarte bogat. Femeia mai lucrase pe la case de ofițeri suedezi și știa că salariul unui colonel era de 30.000 de coroane pe an. Familia Wennerström nu trăia într-un belșug exagerat, dar, oricum, cheltuia mai mult decît permitea salariul unui colonel.

După-masă sau seara, organizau petreceri la care doamna Rosén dădea o mînă de ajutor.

Odată, cînd fiica cea mică a dat o masă, doamna Rosén a propus ca fata să-și facă cîteva poze. Spre stupefacția ei, a aflat de la doamna Wennerström că, din păcate, nimeni în familie nu știe să fotografieze ca lumea.

Acest fapt a făcut-o pe doamna Rosén să creadă că ceva nu e curat aici. Asta cu atît mai mult, cu cît a văzut de mai multe ori casete de filme lîngă aparatul de fotografiat din camera cu pricina. Pînă la urmă, s-a gîndit că poate fi vorba de chestiuni profesionale ale colonelului. Făcînd menajul timp de mai multe ore în casa Wennerström, într-o zi l-a întrebat pe colonel dacă după program lucrează acasă.

La răspunsul afirmativ dat de Wennerström, ea l-a mai întrebat dacă aduce acasă materiale spre a le fotografia. Această întrebare l-a surprins foarte mult pe Wennerström, care a negat categoric, dar n-a întrebat-o de ce o interesează astfel de lucruri și nici nu s-a gîndit la nedumeririle ei, cauzate de propunerea făcută cu ocazia mesei date de fiica sa. După aceasta, stupefacția ei a fost și mai mare. Femeia se gîndea că dacă preocupările fotografice ale colonelului n-au nimic comun cu obligațiile sale profesionale, înseamnă că el cîștigă bani în mod suplimentar.

Intr-o zi, familia Wennerström avea musafiri la masă. Stăpînul casei a dus-o pe doamna Rosén în camera cu pricina

[1] Humor rusesc modern.

[2] In spatele cortinei de fier, Mănușa a fost aruncată, Nopțile la Praga.

ca să-i dea două tăvi de argint din seif. Aplecîndu-se să ia tăvile, a observat mai multe pachete voluminoase cu bani. Bancnotele păreau a fi absolut noi.

Femeii i-a trecut atunci prin gînd că nu era exclus ca Wennerström să confecționeze bani falși, dar nici acest fapt n-a liniștit-o.

Doamna Rosén, obișnuită să primească salariul de la Wennerström în bancnote de cîte 10 coroane noi, l-a rugat de data aceasta să-i dea bancnote uzate, pretextînd că banii noi sînt așa de lipiți, încît s-ar putea păcăli la numărătoare, atunci cînd cumpără ceva.

Dorința ei a fost atît de prompt îndeplinită, încît nu s-a mai gîndit nici la teoria cu banii falși.

In sfîrșit, doamna Rosén s-a gîndit că fotografiatul acesta misterios al lui Wennerström trebuie să fie în legătură cu spionajul dintre ruși și americani. Intr-o zi din primăvara anului 1960, cînd Wennerström tocmai era ocupat în camera cu pricina, a sunat telefonul. Doamna Rosén s-a dus la aparat, a ridicat receptorul, a răspuns la telefon și l-a anunțat pe Wennerström că este chemat de Ministerul Apărării. Wennerström a ieșit de după perdea, a lăsat ușa camerei întredeschisă și doamna Rosén, în timp ce Wennerström vorbea la telefon, a aruncat pe furiș o privire în camera aceea.

In apropierea aparatului de fotografiat se afla o masă pliantă pe care erau mai multe foi de hîrtii colorate închis, trasate cu linii albe, care semănau cu cele pentru desen tehnic. Doamna Rosén și-a pus în mod serios întrebarea dacă nu cumva Wennerström face spionaj în favoarea unei puteri străine și dacă nu cumva activitatea lui fotografică aduce daune statului suedez.

Nu mult timp după aceste bănuieli, ea a observat că din cînd în cînd în cămin se ard hîrtii pe o tavă mare.

Soțului ei nu voia să i se destăinuie, deoarece presupunea că el o s-o considere nesănătoasă la minte, iar poliția obișnuită nu era considerată de ea potrivită pentru a-i face o comunicare de asemenea natură. Femeia s-a uitat în cartea de telefon ca să vadă dacă nu cumva figurează acolo o poli-

ție de spionaj sau de siguranță. Așa ceva n-a găsit în cartea de telefoane.

După aceste încercări, doamna Rosén s-a lăsat păgubașă. Suspiciunile ei însă și le-a păstrat în continuare.

In toamna anului 1960, Wennerström a plecat în străinătate pentru mai mult de patru luni, iar la întoarcere i-a oferit doamnei Rosén o sticluță cu parfum, afirmînd că i-ar fi cumpărat-o de la Paris. Arătînd acasă fiicei sale sticluța cu parfum, aceasta a observat pe sticlă o mică etichetă cu inițialele N.K. Literele respective sînt o prescurtare a unui mare magazin din Stockholm — Nordiska Kompaniet. Doamna Rosén a fost sigură că Wennerström a mințit-o.

Din acel moment se pare că doamna Rosén s-a lansat serios în activitatea de detectiv. Ea a observat că, după întoarcerea dintr-o călătorie, Wennerström și-a instalat în camera de lucru un nou radioreceptor, deosebit de complicat. Lîngă aparat, pe perete, era un difuzor pe care femeia de serviciu nu l-a auzit niciodată funcționînd.

Acest radioreceptor avea și cască. Doamna Rosén s-a hotărît să încerce să afle dacă Wennerström face uz de acest aparat. Cînd făcea curățenie, lăsa de fiecare dată în mod intenționat cîteva fire de păr colorat pe cască și a doua zi se uita să vadă dacă mai sînt acolo. In felul acesta, ea a descoperit că Wennerström folosea aparatul de emisie-recepție numai în anumite zile ale săptămînii. Apoi doamna Rosén a căutat să afle cît de frecvent folosește Wennerström instalația de fotografiat și, în acest scop, a folosit un fel de praf foarte, foarte fin, pe care l-a pus pe o foarfecă, care era așezată totdeauna lîngă aparatura destinată fotografierii.

Doamna Rosén n-a scăpat din vedere nici cele întîmplate odată, cînd cei doi cîini de pe lîngă casa lui Wennerström au reacționat într-un mod mai neobișnuit într-o zi a anului 1961. Pe scările vilei din Djursholm a întîlnit un om pe care l-a considerat „rus" și pe care ea, după fotografiile din ziare l-a identificat în persoana atașatului militar sovietic de pe atunci, Vitali Nikolski. Totodată, doamna Rosén a mai sesizat că „rusul" se simțea în casa lui Wennerström ca la e

acasă, iar ciinii, care începeau să latre imediat ce simțeau un străin, la plecarea „rusului" n-au lătrat deloc.

In primăvara anului 1963, doamna Rosén era în posesia și a altor date suspecte asupra lui Wennerström.

La 10 aprilie, familia Wennerström voia să dea un cocteil, iar doamna Rosén avea obligația să aranjeze camera aceea unde se afla aparatura respectivă în așa fel incit să poată servi drept garderobă. Făcînd curățenie în acest scop, ea a observat o pungă de hîrtie prinsă între perete și seif, în care se aflau mai multe role de film înfășurate. A luat trei din aceste role, a mers în camera de alături, a închis ușa și a derulat filmele. Neobservînd nimic pe filme, le-a pus iar în pungă la locul lor, așa cum erau mai înainte. După ce cocteilul a luat sfîrșit, punga cu filmele nu mai era acolo.

Doamna Rosén continua să se gîndească cum să facă să comunice poliției toate aceste observații.

Cam pe la sfîrșitul anului 1962, se gîndise să-i dea telefon lui Torsten Nilsson, pentru că, așa după cum auzise ea, acesta era omul cu care se putea sta de vorbă. Amîndoi făceau, de altfel, parte din Partidul Social-Democrat. Dar, în timp ce se tot gîndea la acest plan, Nilsson a devenit ministru de externe și ea n-a mai îndrăznit să-l sune la telefon. După părerea ei, Nilsson devenise acum un om mai important și nu se putea sta de vorbă cu el oricum.

Nilsson, ministrul în al cărui serviciu se afla Wennerström, a scăpat ca prin minune ocazia de a obține date și relații utile despre el de la singura persoană care era informată asupra activității acestuia.

După atîtea frămîntări, la 16 mai 1963, doamna Rosén a fost, în sfîrșit, vizitată de doi domni de la poliția politică, care i-au explicat cît e de dificil pentru ei să culeagă probe utile fără a încălca legile suedeze și principiile ordinii de drept democratice, împotriva unei persoane suspecte de a fi săvîrșit fapte în defavoarea Suediei. Apoi i-au dezvăluit că suspectul despre care vor să o întrebe este colonelul Wennerström. Unul din domni a făcut remarca că doamna Rosén nu

părea a fi surprinsă de venirea lor și de suspiciunile în cauză.

La 19 iunie, doamna Rosén a observat că o vază de flori pe care ea o pusese cu cîteva zile în urmă într-o găleată cu rumeguș, a fost mișcată din loc. A răscolit rumegușul din găleată și a găsit mai multe pachețele învelite în hîrtie gri s[...] lipite. In aceste pachete se pare că erau filme. A anunțat telefonic poliția politică și, în urma indicațiilor date de aceas[...]ta, a luat cu ea două din ele în poșetă.

A doua zi, cînd Wennerström trecea peste un po[...] spre Ministerul de Externe, ambele intrări ale podului i-a[...] fost blocate de două mașini negre. Din una dintre ele [...] coborît un ofițer de la poliția politică. S-a îndreptat spre e[...] s-a prezentat, i-a strîns mîna și i-a comunicat că, fiind sus[...]pect de spionaj, este arestat. Wennerström s-a simțit com[...]plet încolțit.

La început a contestat că s-ar face vinovat de ceva. Po[...]liția însă i-a putut prezenta destul de repede dovezi convin[...]gătoare obținute, aproape exclusiv, din percheziția efectuat[...] la domiciliul său. Printre corpurile delicte găsite cu ocazi[...] percheziției domiciliare erau documente scrise și instrucțiun[...] date de Serviciul de informații sovietic în legătură cu viito[...]rele sarcini ale lui Wennerström. Autoritățile erau, de as[...]menea, în posesia unor resturi carbonizate de documente m[...]litare salvate de la foc de către doamna Rosén.

Tot cu această ocazie, poliția a mai găsit la domiciliul l[...] Wennerström cîteva pachete cu bancnote în valoare de 15.0[...] de coroane.

Prezentîndu-i-se aceste probe materiale, Wennerström [...] susținut că ele se datorau activității secrete duse de el [...] membru al unei mișcări care lupta pentru răsturnarea re[...]mului sovietic. In prezența și a altor dovezi, a trebuit să r[...]cunoască că a făcut spionaj în folosul Uniunii Sovietice, d[...] numai în defavoarea Statelor Unite ale Americii. După ace[...] poliția i-a prezentat și alte dovezi, mai elocvente, căci [...] reușise să developeze filmele speciale de care am vorbit m[...] înainte.

Wennerström a reflectat amănunțit asupra situației sale și, a treia zi după arestare, s-a declarat gata să spună adevărul. A mărturisit că lucra de 15 ani ca agent sovietic și că a făcut spionaj și în detrimentul Suediei. El a mărturisit, de asemenea, că în perioada în care a fost arestat avea deja de gînd să părăsească țara.

Cu o seară înainte de arestare, a observat lipsa celor două role de filme și și-a dat seama că se afla în pericol. In seara aceea trebuia să meargă la o recepție dată de ambasada americană. In drum, s-a repezit pînă la birou ca să se convingă dacă nu cumva, din greșeală, uitase aceste două role acolo. Ajuns la ambasada americană, a stat puțin la recepție, după care s-a furișat afară ca să aranjeze o intîlnire urgentă cu omul său de legătură sovietic, generalul maior Nikolski, care i-a dat atunci 15.000 de coroane. In preziua arestării sale, Wennerström pregătea o plecare urgentă în Spania, de unde voia să plece apoi la Viena pentru a se intîlni cu generalul de la Moscova, cu care spera să stipuleze acordarea onorariului din contul său existent la Moscova pentru serviciile aduse atîția ani de zile sovieticilor.

In cadrul cercetărilor și anchetei prealabile, Wennerström a declarat că regretă acțiunile sale de spionaj în defavoarea Suediei, dar că a făcut aceasta fiind silit formal de către ruși. El a acționat astfel, pentru a se realiza un echilibru de forțe între S.U.A. și U.R.S.S., în interesul păcii mondiale.

Situația grea în care se afla apăsa mai puțin asupra lui și mai mult asupra familiei.

Intr-adevăr, situația doamnei Wennerström, în primele săptămîni după arestarea soțului ei, nu era deloc de invidiat. Poliția politică suedeză a audiat-o în mod amănunțit și, cu toate că ea dădea asigurări că n-a știut nimic de activitatea de spionaj dusă de soțul ei, i s-a spus pe șleau că este considerată complice a soțului.

Era curios faptul cum doamna Rosén a reușit să descopere aparatura fotografică și filmele, iar doamna Wennerström nici nu le-a văzut măcar.

Cu toate acestea, nu era exclus ca ea, în calitate de soție de ofițer și diplomat care avea, de regulă, de-a face cu chestiuni secrete, să nu fi fost amestecată în activitatea profesională a soțului ei.

Vestea arestării lui Wennerström, mărturisirile sale cum că ani de zile fusese agent plătit al sovieticilor, furnizînd cantități enorme de secrete privind apărarea națională a țării, au constituit un puternic șoc pentru Suedia. Comandantul suprem al forțelor armate suedeze, generalul Torsten Rapp, a făcut cunoscut acest eveniment opiniei publice printr-un discurs televizat: „Pentru mine este de neconceput cum a putut săvîrși astfel de fapte un ofițer suedez. Acest caz aruncă o umbră sumbră asupra tuturor forțelor armate". Cotidianul „Expressen" din Stockholm, care dispune de cel mai mare tiraj în Suedia, scria: „Acțiunile de spionaj întreprinse de Wennerström au zădărnicit esența apărării naționale suedeze, slăbind forța sa de acțiune... Se fac eforturi rapide pentru înlăturarea daunelor aduse țării de Wennerström, în măsura în care aceste daune mai pot fi înlăturate".

Guvernul a fost interpelat de diverse autorități, care nu puteau nici ele pricepe cum a reușit Wennerström să-și ducă în mod nestingherit activitatea sa de spionaj atîția ani de zile. Pentru a se răspunde la aceste numeroase întrebări, a fost formată o comisie de trei juriști, care au primit sarcina să studieze temeinic cazul lui Wennerström.

In cadrul raportului publicat în 1964, comisia însărcinată cu studierea acestui caz a ajuns la concluzia că durata neobișnuit de lungă a carierei lui Wennerström ca spion se datorează mai puțin neglijenței organelor de contraspionaj și mai mult abilității și vicleniei de care el a dat dovadă în activitatea sa.

Dezbaterile de fond împotriva lui Wennerström au fost fixate pentru data de 26 octombrie 1963, dar, cu două zile înainte de începerea procesului, Wennerström a trebuit să fie internat în mare grabă în spital pentru că încercase să se sinucidă, luînd o doză mare de somnifere.

Doctorii au reușit să-l pună pe picioare într-un timp re-

lativ scurt. Apoi a fost ținut sub observație în clinica de psihiatrie a închisorii de la Langholmen. Aici Wennerström a fost declarat sănătos și capabil să răspundă la întrebările anchetatorilor. După o anchetare prealabilă s-a trecut la dezbaterile de fond, care au fost fixate pentru luna februarie 1964, la Stockholm.

Dezbaterile n-au fost publice și au fost conduse de trei judecători. Au fost date publicității numai scurte aspecte ale pledoariei ținute de procurorul Werner Ryhninger și de avocatul apărării, precum și ultimul cuvînt acordat lui Wennerström.

Redăm, pe scurt, cîteva aspecte din modul cum a decurs procesul :

„La 15 mai 1964 au avut loc pledoariile oficiale. Consilierul Agren a amintit participanților despre exigențele asigurării secretului și despre limitele pe care el trebuie să le impună : toți au fost de acord să se ocupe numai de cauzele trădării.

Colonelul Wennerström a apărut însoțit, ca întotdeauna, de o numeroasă escortă de polițiști. Era îmbrăcat sobru și avea o atitudine care îi păstra întreaga demnitate. Paloarea feței lui i-a impresionat pe asistenți. S-a observat că evita să-și arunce privirile spre public : nu se aștepta să vadă nici un prieten.

Procurorul Ryhninger a spus :

— De mult tribunalul suedez n-a mai judecat o crimă atît de josnică, care a cauzat atîtea pierderi țării.

Prima întrebare care se impune este :

Cum de a fost posibil ca un suedez care ocupa un post de răspundere așa de mare să poată comite o astfel de crimă ?

După aceasta, el a făcut o scurtă descriere a evoluției lui Wennerström de cînd a devenit spion și pînă cînd și-a întîlnit stăpînul la Moscova.

— In cursul convorbirilor lor, generalul rus spunea că N.A.T.O. și în special Statele Unite intenționau să pornească războiul împotriva Uniunii Sovietice.

A spiona în contul Uniunii Sovietice însemna să ajute la restabilirea echilibrului dintre forțe și, în consecință, să ajute la consolidarea păcii. Acest raționament e des folosit de serviciul de informații rusesc pentru a-și recruta agenții și pentru a le face educație ideologică.

In felul acesta, i se creează agentului convingerea că el servește pacea.

Celelalte sentimente omenești ca cinstea și patriotismul trec pe planul al doilea. Noi știm toate acestea de la spionii pe care i-am descoperit, dar cazul Wennerström este cu totul diferit de celelalte.

Ceilalți spioni primiseră o instruire care îi făcea sensibili la această ideologie. Erau simpatizanți comuniști ori victime ale unor presiuni fasciste. Ei au trăit în dificultăți financiare care au facilitat influența ideologiei. Unii erau niște vizionari (cum este cazul spionului atomic englez Fuchs), care nu se pot adapta lumii în care trăiesc și care vor să joace, în schimb, un rol pe arena internațională.

Cazul lui Wennerström nu poate fi încadrat în nici una din situațiile de mai sus. El avea bani suficienți, i-au fost încredințate posturi dintre cele mai înalte, avea o viață familială fericită.

Procurorul a respins ideea că Wennerström devenise spion din convingere : el căuta numai laude și bani, mai ales bani :

— I se deschiseseră credite fără limite, de care a profitat din plin.

A expus apoi toate declarațiile contradictorii pe care Wennerström le făcuse în timpul anchetei. El n-a mărturisit niciodată că fusese constrîns sau forțat.

Procurorul a respins, de asemenea, și obiecțiile lui Wennerström, care pretindea că documentele trădate nu priveau țara lui.

In discursul lui, procurorul, ridicînd vocea, a adăugat :

— Activitatea de spionaj a lui Wennerström a durat mult timp și prezintă un caracter unic de necinste și gravitate. E inutil să mai spunem ce consecințe va avea trădarea lui pentru Suedia. Aceasta este o crimă de o ticăloșie nemaipome-

nită, pentru care el nu va putea avea nici un fel de circumstanță atenuantă.

Wennerström a riscat existența suedezilor însăși și el nu poate fi pedepsit decît cu pedeapsa cea mai gravă prevăzută de lege: munca silnică pe viață.

Un polițist a întins acuzatului o oală plină cu apă. Avea nevoie de ea, după cîte se părea. Apoi, avocatul lui Wennerström, Carl-Erik Lindhal, s-a ridicat să-l apere.

Avocatul a arătat care era formația spirituală a acuzatului și a făcut o analiză rapidă a mobilurilor trădării lui. Rezistența pe care o întîmpinase în cariera sa era unul dintre aceste mobiluri. In plus, o influență nefastă a avut-o și faptul că el a început să facă spionaj, cînd încă nu era suficient de matur. La acestea se adaugă influența pe care a exercitat-o asupra lui generalul rus.

— Wennerström a alunecat din Vest în Est. El n-a făcut acest lucru dintr-o prea mare admirație pentru comunism, ci pentru că a crezut că numai un echilibru de forțe putea să ducă la asigurarea păcii în lume. Devenit un pion în jocul marelui spionaj, el a ocupat o situație prea importantă pentru el. Ambiția de a servi cauza păcii a desfăcut legăturile care îl legau de patria lui.

Cît despre bani, aceștia nu erau resortul motor al actelor lui și nici măcar un motiv accesoriu.

— Wennerström a devenit spion din motive ideologice. Ținea să asigure cu orice preț pacea lumii. El n-a trădat decît ceea ce credea că era indispensabil pentru a se ajunge la acest lucru.

Apoi avocatul a trecut la discutarea pedepsei. E clar că o societate nu poate să tolereze o activitate care compromite apărarea țării și că legea trebuie să lovească fără milă într-un caz ca acesta. „Pedeapsa cu munca silnică pe viață — a spus în continuare avocatul — pare deci a fi bine dată în această situație."

In încheiere, d-l Lindhal a adăugat: „Dacă tribunalul consideră că o reducere a pedepsei este imposibilă, aș dori ca el să se refere în expunerea de motive la raționamentele

pe care acuzatul le invocă în apărarea sa, precum și punctul dumneavoastră de vedere în legătură cu ele".

Incercînd să obțină o condamnare mai mică, avocatul se gîndea la viitoarele intervenții în vederea grațierii. Abia a terminat de vorbit avocatul, că Wennerström s-a și ridicat, și-a pus ochelarii și a citit o declarație. Ea începea printr-o promisiune formală de a se menține în limitele prescrise de lege. Apoi a arătat ce l-a determinat să comită acele acte.

— La început am vrut să lucrez numai pentru N.A.T.O., apoi am vrut să fiu agent dublu, pînă la urmă am ajuns să lucrez numai pentru sovietici.

Aceasta este foarte pe scurt situația, căci, din păcate, nu mi se permite să intru în amănunte.

A adăugat că el înțelege în felul lui situația internațională, spunînd:

— Cunoștințele dobîndite în cei cincisprezece ani de activitate în Serviciul de informații rusesc îmi permit să afirm că U.R.S.S. n-are nici un interes să atace Suedia. Am deci motive să cred că pierderile pe care le-am cauzat țării mele nu se vor concretiza niciodată.

Acest scurt discurs n-a dezvăluit, n-a trădat nimic din sentimentul său intim. Concluzia lui a fost la fel de formală ca și restul.

— Sînt gata să suport consecințele juridice ale actelor mele, a conchis el.

Pronunțarea sentinței a avut loc la 12 iunie. Tribunalul n-a dat crezare motivelor ideologice invocate de Wennerström, și l-a condamnat la muncă silnică pe viață. In plus, își pierdea gradul de colonel în rezervă și era amendat cu 490.000 de coroane suedeze.

Sentința i-a fost comunicată în celula închisorii din Langholmen și se spune că a ascultat-o avînd o poziție corespunzătoare.

Acest caz a dezlănțuit în Suedia o adevărată criză națională, guvernul social-democrat, condus de Tage Erlander, reușind cu greu să evite o moțiune de neîncredere. Cu o lună înaintea acestei agitații, guvernul a aprobat prima tranșă

pentru reorganizarea apărării naționale. S-a apreciat că aceastǎ reorganizare și cheltuielile necesare în acest sens se ridicau la suma de 70 milioane de dolari. Dar, aceste daune, care s-au răsfrînt și asupra moralului forțelor armate suedeze, s-ar putea să coste mai mult.

Un membru al ambasadei americane din Stockholm a declarat nu de mult: „Am văzut ofițeri suedezi care au început să plîngă atunci cînd li s-a amintit numele lui Wennerström".

Wennerström la închisoare.

V

Gîndul că un ofiţer suedez superior a putut să acţioneze ani de-a rîndul ca agent dublu pentru marile puteri şi să facă parte pînă la urmă din cadrul Serviciului sovietic de informaţii, cu gradul de general-maior, a dezorientat nu numai pe suedezi, ci şi pe mulţi alţi oameni din Occident, care au citit diferite relatări despre acest caz.

Cu ocazia şederii mele la Stockholm, am descoperit că procesele verbale de cercetare în cazul Wennerström oferă informaţii valoroase. Unele pasaje din aceste materiale sînt cenzurate, dar un studiu minuţios mi-a dat posibilitatea să acopăr anumite goluri, pentru că cenzura n-a putut trata în egală măsură toată această mare cantitate. Cînd am sosit în Suedia, n-am avut nici un motiv să mă îndoiesc că activitatea de spionaj dusă de Wennerström, caracterul ei deosebit şi volumul acesteia au corespuns realmente cu mărturisirile sale. Am studiat procesele verbale şi am încercat să nu privesc lucrurile cu ochii unui observator, ci să gîndesc ca şi cînd aş fi fost eu însumi în situaţia lui Wennerström. La început am citit aceste materiale aşa cum credeam eu că şi le-ar imagina însuşi Wennerström. Apoi le-am citit de pe poziţia guvernului sovietic, aşa cum mi-am închipuit-o eu, şi, în sfîrşit, de pe poziţia americanilor şi a contraspionajului suedez. În felul acesta am ajuns la concluzia că în spatele mărturi-

sirilor făcute de Wennerström în cadrul interogatoriilor se ascunde o istorie de spionaj mult mai complexă.

Pornind de la această convingere, m-am adresat cu un număr mare de întrebări mai multor suedezi și americani, specialiști în domeniul Serviciului sovietic secret. Răspunsurile și comentariile acestora au confirmat imaginea de ansamblu pe care mi-o făcusem despre Wennerström.

Un bun punct de plecare pentru verificarea veridicității depozițiilor lui Wennerström este pasajul din procesele verbale, unde Wennerström se referă la împrejurarea în care el a ajuns să colaboreze cu americanii în defavoarea sovieticilor.

E vorba de modul în care Wennerström a fost convins de un agent american să expedieze din Leningrad un pachet cu lămpi radio. Există aici un fel de ironie a soartei, în sensul că, dacă așa stau lucrurile, nu sovieticii, ci americanii i-au oferit lui Wennerström prilejul să se lanseze după război în lumea spionajului.

Imediat după arestarea lui Wennerström, ambasada americană din Stockholm a publicat o declarație, arătînd că n-ar exista nici o dovadă că Wennerström ar fi primit vreo însărcinare din partea serviciilor de informații americane. În situația dată, o astfel de declarație era o măsură de apărare care, desigur, nu înseamnă prea mult.

Nu ne-ar surprinde ca C.I.A. să nu fi șoptit nimic despre activitatea lui Wennerström în favoarea ei. Pe de altă parte, trebuie să avem în vedere că C.I.A. nu este singura care se ocupă cu ceea ce colaboratorii ei numesc „afaceri", atunci cînd se întîmplă ca aceștia să amintească într-adevăr de ele.

La Washington există cel puțin încă șase alte organizații de prestigiu similare, dintre care unele își au sediul central în cadrul Pentagonului, organizații care dispun de o cantitate considerabilă de informații cu privire la Wennerström.

În ceea ce privește afirmația lui Wennerström cum că el ar fi fost solicitat de americani pe motivul că numele său figura printre documentele capturate de la organizația lui Gehlen, și că în dreptul numelui său în aceste documente scria „sursă utilă", o persoană din Pentagon comentează acest

fapt în felul următor: „Nici acest lucru nu l-am putut verifica pînă acum. Ceva material unde ar putea figura numele lui este în posesia noastră, dar documentele respective sînt așa de încîlcite, încît e nevoie de ani de zile ca să se examineze totul".

Făcînd abstracție de acest fapt, toți cei din interiorul și dinafara Pentagonului, care cunosc situația, sînt de acord că descrierile făcute de Wennerström în legătură cu misiunea primită din partea Serviciului american de informații în 1946 la Leningrad pot fi acceptate, dar cu mare prudență.

„O astfel de însărcinare dată lui Wennerström — mi-au spus cei care m-au informat — ar fi venit în contradicție cu măsurile de precauție pe care le ia întotdeauna în asemenea ocazii Serviciul de informații american."

„Dacă în 1946 sau la o altă dată i-am fi dat unui agent să ducă în Uniunea Sovietică un pachet, să zicem cu lămpi radio, n-am fi folosit drept curier, în nici un caz, pe cineva dintr-o țară neutră — mi-a spus recent o persoană care lucrează «în comerț». Un agent nu este expus niciodată pericolului prilejuit de un astfel de contact, mai ales dacă agentul respectiv nu poate fi controlat. În afacerile noastre, chiar cînd este vorba să se trimită o scrisoare la o legătură din străinătate, se manifestă atîta grijă, încît o operație aventuristă ca aceea descrisă de Wennerström este pur și simplu exclusă. Sînt și alte fapte care demonstrează contrariul. Wennerström afirmă că a expediat pachetul respectiv din Leningrad. Un mod mai ușuratic de a privi lucrurile, dacă așa s-a întîmplat, nici că se poate. Cine voia să expedieze un pachet de la un oficiu poștal dintr-un oraș mare ca Leningradul, trebuia să se legitimeze înainte de expedierea trimiterii respective și cu siguranță că Serviciul secret sovietic avea la poștă agenți care supravegheau în permanență străinii.

Pe de altă parte, în epoca aceea pădurile statelor baltice erau încă pline de partizani antisovietici și, deci, nu era exclus ca aceste pachete expediate prin poștă să fi fost deschise și controlate. Prin urmare, chiar dacă am admite că

s-ar fi trimis un astfel de pachet, acesta n-ar fi ajuns la destinație. Pe atunci rușii suspectau orice mișcare și multe trimiteri poștale erau confiscate. Intr-un cuvînt, o astfel de însărcinare i s-ar fi dat unui agent numai în cazul în care ar fi existat intenția de a scăpa de acest agent, de a te debarasa de el".

Discutabilă este, de asemenea, și afirmația conform căreia atunci cînd Wennerström a dezvăluit Serviciului sovietic de informații un secret militar al Suediei ar fi trăit cu iluzia că, săvîrșind această trădare, el nu se angaja în mod irevocabil în serviciul sovieticilor și că, în caz de ceva, putea să se justifice față de autoritățile suedeze că, trădînd, nu făcea altceva decît o abilă încercare de pătrundere în centrul serviciilor sovietice de informații, cu scopul de a acționa de pe această poziție în favoarea țării sale și a Occidentului.

Pentru Serviciul sovietic de informații, Wennerström reprezenta cu totul altă imagine.

S-a spus despre Wennerström că era ambițios, și pe bună dreptate. S-a spus, de asemenea, că ambiția lui era fără limite, o ambiție cu adevărat bolnăvicioasă, că el nu se dădea în lături de la nimic, că „era gata să treacă peste cadavre ca să parvină" și că această ambiție l-a făcut să devină un trădător.

Desigur, această acuzație are ceva real la bază. Precizăm, de altfel, că trădarea lui Wennerström a ridicat multe ipoteze.

Pierderile pe care el le-a cauzat apărării naționale au fost enorme.

„Această încălcare a atribuțiunilor de serviciu — a spus generalul Rapp, comandantul șef al armatei suedeze — este una dintre cele mai grave din istoria țării noastre. Ea a adus prejudicii nu numai nouă, dar și altor țări."

La prima vedere, ambiția lui Wennerström nu oferă nimic anormal. Mulți din camarazii lui au făcut împreună cu el școala de ofițeri, au lucrat și s-au distrat în compania lui. Toți au spus despre el multe lucruri, dar nici unul n-a pronunțat cuvîntul ambiție. Ca un tînăr ofițer să fie ambițios e

foarte natural și, atîta timp cît această caracteristică nu iese din limitele naturalului, ea nu este repudiată.

Ambiția lui Wennerström a fost îndreptată la început spre lucruri extrem de simple: să facă o carieră bună, să se distingă prin capacitățile sale și să dispună de o oarecare bogăție. Cine avea să-i arunce zarul? Era gata să facă orice pentru a-și atinge țelul. Iată cu ce impresie rămîi despre Wennerström atunci cînd îi studiezi prima parte a vieții.

Pînă la prima lui trădare, el apare ca un tip ușuratic și monden. Restul e o altă poveste.

Pe urmă a căzut în puterea unei organizații de spionaj
foarte eficace, care dispune de o tehnică aproape diabolică
în a descoperi și a se folosi de punctele slabe ale colabora-
torilor săi.

La Moscova, Wennerström avea probabil un dosar bogat
încă de la începutul anului 1930, cînd a început să studieze
limba rusă. Pe atunci existau în Suedia foarte puțini profe-
sori pentru această limbă și cei care o cunoșteau aveau șan-
se să ocupe funcții în organele informative. De asemenea,
faptul că, în 1933, Wennerström a obținut o bursă pentru a
pleca la Riga, unde să-și continue studiul limbii ruse, n-a
scăpat din vedere rușilor, așa cum nu le-a scăpat din vedere
nici faptul că el începuse să se intereseze de munca organe-
lor de informații.

Riga a fost întotdeauna un centru al activităților legate
de diverse acțiuni informative privitoare la Uniunea Sovie-
tică și rușii supravegheau pe toți suspecții care veneau aci.

In 1940, cînd Wennerström a fost numit atașat militar
al aerului la Moscova, sovieticii trebuie că l-au studiat mai
îndeaproape și au aflat că el se găsea deseori în compania
celor de la ambasada germană.

Se cunoaște că o parte din rețeaua de spionaj rusească
de după război din Europa occidentală a fost constituită ca
urmare a unor presiuni exercitate asupra persoanelor al că-
ror nume a fost găsit în documentele capturate de la nemți
și pe baza mărturisirilor unor lucrători ai organelor de infor-
mații germane, căzuți prizonieri la sovietici. In cazul în care

numele lui Wennerström a apărut într-adevăr în documentele organizaţiei lui Gehlen, înseamnă că ruşii au intrat în posesia acestor informaţii. Se ştie, de altfel, că organizaţia lui Gehlen era controlată de americani şi că directorul unei secţii de contraspionaj a acestei organizaţii era agent sovietic. De altfel, în întreaga organizaţie a lui Gehlen mişunau agenţi sovietici.

Cînd Wennerström s-a declarat gata să-i procure informaţii pentru bani lui Rîbaşenko, se consideră că organele sovietice de informaţii s-au gîndit şi la ipoteza că, în acest fel, el putea încerca o pătrundere pentru a le submina din interior.

Aceeaşi bănuială au manifestat-o ruşii şi faţă de numirea lui Wennerström ca ataşat la Moscova, considerind că nu era exclus ca el să fie un provocator.

Se crede că ruşii s-au interesat şi de situaţia sa personală şi au aflat fără eforturi prea mari că lui Wennerström i-a fost respinsă o promovare în funcţie, fapt care l-a nemulţumit şi amărît.

Lucrătorii sovietici de informaţii au mai aflat, prin observare directă la Stockholm, că Wennerström era atras de plăcerile vieţii.

Privit de pe poziţiile sovieticilor, el prezenta un risc rentabil, căci, din moment ce acceptase cele 5000 de coroane, era deja irevocabil compromis.

Cînd generalul rus a rupt şi a aruncat la coş în faţa lui Wennerström harta pe care acesta din urmă i-o oferise la Stockholm, în ochii generalului se puteau citi de acum foarte multe şi complexe intenţii. Wennerström a tras concluzia că Serviciul sovietic de informaţii nu înţelege să-l plătească cu sume considerabile pentru nişte semne făcute pe o hartă şi că a sosit vremea să se treacă la acţiuni de mare anvergură.

Descriind activitatea sa secretă pe teritoriul U.R.S.S., Wennerström afirmă că el, în calitatea sa de „agent operativ independent", a spionat şi pentru americani, numai pentru a grăbi cariera sa ca spion sovietic.

Modul cum el descrie contactele sale cu americanii pare la prima vedere demn de încredere, dar această descriere nu corespunde cu cea a Washingtonului.

Activitatea lui Wennerström pentru americani în timpul şederii sale la Moscova a făcut, cum era de aşteptat, obiectul unor temeinice cercetări şi chiar dacă unii, care au participat la aceste cercetări admit că Wennerström ar fi dat într-adevăr americanilor unele informaţii militare, ei fac însă precizarea că el n-a acţionat niciodată din ordinul lor.

Cineva de la Pentagon relata următoarele :

„Noi am invitat pe fiecare şef de agentură care ar fi putut avea de-a face cu Wennerström, pe fiecare ataşat care a fost la Moscova sau la Stockholm în perioada în care Wennerström a lucrat în capitala sovietică, şi pe fiecare ofiţer de informaţii care a ocupat pe atunci la Wiesbaden sau în altă parte poziţii importante.

I-am chestionat pe fiecare şi am examinat toate chitanţele pe care le-am obţinut şi nicăieri nu există nici cel mai mic indiciu că Wennerström ar fi primit vreodată bani de la noi. Din păcate, nu putem afirma cu certitudine că n-a existat vreo înţelegere în acest sens cu el, căci cei doi oameni care ar fi putut cunoaşte cîte ceva mai precis au murit. Am putut stabili însă, în mod cert, că afirmaţia lui Wennerström, conform căreia noi l-am fi plătit în lire, este escrocherie curată.

Wennerström a dat într-adevăr unele informaţii oamenilor noştri, dar nu în calitate de agent plătit sau neplătit. Este foarte posibil ca oamenii noştri să fi întrebat pe vreun diplomat din ţările neutre care avea acces pe teritoriul Uniunii Sovietice, unde noi nu puteam călători, ce a văzut pe unde a fost. Asta nu înseamnă însă că noi am trimis special pe cineva să facă astfel de călătorii sau că s-ar fi făcut vreo recrutare.

După cîte ştiu, nici un organ american de informaţii nu l-a însărcinat pe Wennerström să facă vreo călătorie şi nici nu i-a plătit costul unei astfel de călătorii.

In legătură cu acoperişurile acelea de case, s-ar putea

să fie așa cum spune el. In 1949 am avut astfel de probleme. Exista un proiect denumit conspirativ «Wringer», care era o încercare de a definitiva o hartă radar a Uniunii Sovietice și a obiectivelor acesteia, alcătuită pe baza chestionării prizonierilor de război germani eliberați din Rusia. Deci, în legătură cu acest proiect s-ar fi putut să fi fost nevoie de astfel de informații, fiindcă eram interesați să cunoaștem natura materialelor din care era confecționat acoperișul unor case din localitățile sovietice. Dar noi n-am găsit nici un indiciu din care să rezulte că la ambasada americană din Moscova ar fi existat o hartă a obiectivelor de pe teritoriul sovietic de natura celei amintite de Wennerström".

In ceea ce privește activitatea lui Wennerström în favoarea sovieticilor, declarațiile sale corespund cu ceea ce poate înțelege și concluziona un om de temperamentul său.

Dacă lucrurile sînt privite de pe poziția sovieticilor, atunci ele arată cu totul altfel.

Wennerström a intrat în legătură cu G.R.U., respectiv cu Serviciul militar de informații, și cu K. G. B., respectiv cu Serviciul civil de informații.

Aceste două organizații, care desfășoară acțiuni în toată lumea, își fac, de regulă, concurență și numai uneori, cînd se dă ordin de sus, ajung să cadă de acord asupra unor colaboratori.

Fără îndoială că Wennerström a fost supravegheat de către G.R.U., începînd chiar din momentul în care a pus piciorul pe pămîntul sovietic și oamenii cu care a avut de-a face mai tîrziu știau ce tratament să-i aplice.

Desigur, nu e deloc întîmplător faptul că tocmai generalul a fost desemnat să țină legătura cu el în U.R.S.S. Numai un general putea să dirijeze un om de talia și caracterul lui Wennerström, să exploateze capacitatea și potențialul lui informativ de mare importanță pentru ruși.

Acest mod de a lucra cu agentura este caracteristic practicii sovietice, adică să se caute ucenicului care a trecut examenul de probă un om de legătură cu funcție și grad superior. Pînă la trecerea acestui examen, Wennerström a lucrat sub conducerea lui Nikitușev. De îndată ce generalul s-a convins că se poate pune bază pe Wennerström, a raportat mai sus impresiile sale despre agent și l-a luat sub îndrumarea lui directă.

Experții de la Washington nu-și ascund admirația față de modul cum generalul a știut să lucreze cu Wennerström.

„Marele talent al generalului, în calitatea lui de șef de rețea, este demn de luat în seamă, mai ales în cazul lui Wennerström", spunea cineva care cunoștea exact această istorie.

Un alt specialist este de părere că: „Generalul și-a îndeplinit misiunea în chip deosebit". Un șef care recrutează și dirijează agenți, indiferent din ce țară, întrunește în persoana sa, concomitent, calitățile unui psihiatru și ale unui îmblînzitor de animale. Pentru agentul cu care lucrează, el trebuie să fie prieten, sfătuitor, un duhovnic și un impresar. El este un iluzionist, un profesor care niciodată nu e mulțumit pe deplin și care, atunci cînd e cazul, știe să fie tiran și șantajist.

Recrutorul trebuie să acționeze de așa manieră încît agentul să devină un simplu instrument, foarte eficace, în mîna serviciului respectiv de informații.

Se pare că generalul a acționat cu foarte mult rafinament.

Wennerström era o figură distantă, care nu putea lega sau întreține relații cu orice fel de oameni, fiind stăpînit de o nemaipomenită dorință de a fi recunoscut și apoi scos de sub autoritatea superiorilor săi, pe care, în adîncul sufletului lui, nu-i stima.

Cît era de adevărată ura lui profundă și ascunsă, reiese din modul cum s-a exprimat odată în legătură cu o promovare a sa, căreia nu i s-a dat curs.

„Se considera că problema era deja depășită: Nu mai aveam nici un fel de influență și ce spuneam nu mai era ascultat de nimeni".

Intîlnindu-l pe general, Wennerström a văzut în el omul pe care îl căuta de ani de zile.

In procesele verbale de anchetă, el îl descrie pe general

în culori foarte vii și ca o adevărată personalitate a contemporaneității.

Legătura cu generalul i se părea ca o ploaie blîndă de primăvară, care îi dădea sentimentul că putea începe cu el o nouă viață. Simțea că era apreciat și era mîndru de această valoare a lui, pe care colegii săi suedezi n-au vrut s-o vadă.

Nu întîmplător, G.R.U. dăduse numele conspirativ „Vulturul" unui om care, datorită mediocrității sale ca pilot, nu reușise să facă carieră în aviație.

In acest sens, un expert din Washington spunea :

„După ce ai recrutat un agent trebuie să-i inspiri și să-i cultivi, în primul rînd, încrederea în sine. Cînd această încredere a fost cultivată la maximum, trebuie stabilite proporțiile și limitele pînă la care poate ajunge".

În discuțiile cu Wennerström, generalul nu aborda numai problemele militare speciale, care îl interesau înainte de orice, ci și probleme de politică mondială, echilibrul dintre Est și Vest, modul în care el putea fi menținut, cum putea fi salvată pacea mondială, pericolul și consecințele unui eventual nou război.

Pe atunci, nu puțini erau cei care plecau urechea la propaganda rușilor, în sensul că Uniunea Sovietică era nevoită să se înarmeze, datorită bazelor militare ale N.A.T.O., amplasate în jurul ei. Aceste argumente au făcut asupra lui Wennerström o impresie atît de puternică ca și cum el însuși ar fi fost direct interesat.

Experții din Occident consideră dramaticele mărturisiri ale lui Wennerström mai degrabă un motiv de rîs batjocoritor, decît o îngrijorare. „Harta aceea, pălăvrăgeala strategică și cartierele generale speciale, sînt teme obișnuite ale recuzitei. Toate aceste manevre au loc în faza inițială a recrutării, în scopul ca cel punctat pentru recrutare să se simtă bine și i se spune orice poate părea cît de cît verosimil. De fapt, nu există reguli fixe și rigide. Esențialul e ca agentul să dea cît mai multe informații de valoare".

Dacă generalul dorea informații de la Wennerström, atunci cînd acesta lucra la Moscova, nu se exprima prin formula seacă : „Mergeți acolo și aduceți-mi informatii". El găsea pentru fiecare caz o anumită motivație grandioasă. I se amintea agentului că va avea loc o conferință a strategilor militari superiori, că în cadrul acestor dezbateri unele informații pe care el le-ar putea procura ar prezenta o deosebită importanță și că el, Wennerström, este singurul „om potrivit" în care ei, sovieticii, își pun mari speranțe. Cînd, mai tîrziu, generalul a obținut de la Wennerström varianta unei eventuale invazii aviatice a forțelor N.A.T.O. și nu atacul cu trupe de uscat, cum se crezuse în prealabil, generalul nu i-a spus, pur și simplu : „Procură-mi și alte materiale în acest sens", ci i-a solicitat „dovezi absolut convingătoare" asupra intențiilor americane, întrucît conducerea militară a Uniunii Sovietice pleacă de la ideea unei strategii a uscatului. Tot atunci, generalul i-a povestit lui Wennerström și despre harta aceea de la ambasada americană pe care se presupunea că erau însemnate obiectivele sovietice.

Este absolut posibil ca rușii să fi procurat o copie a acestei hărți (dacă a existat o astfel de hartă), pentru că se știe că Serviciul sovietic de informații folosește agenți care știu să sustragă de la curieri și diplomați astfel de materiale. In acest scop ei uzează de tot felul de mijloace, inclusiv de un gaz fără miros, care transformă persoana în cauză într-o victimă neputincioasă. Se știe că astfel de agenți au drogat chiar și personalul unor ambasade. De exemplu, la 25 martie 1964, trei atașați militari ai ambasadei americane și un asistent al atașatului militar englez au fost drogați în timp ce serveau masa la Odesa. Cînd s-au trezit, a doua zi, și-au dat seama că li se umblase prin lucruri.

Totuși, povestea cu harta fotocopiată în timp ce era transportată de la Moscova în R.F.G., despre care generalul i-a vorbit lui Wennerström, este greu de crezut, pentru simplul motiv că în cadrul Serviciului de informații sovietic, principiul de a nu comunica agenților nimic despre alte acțiuni este respectat cu rigurozitate. Cel care nu respectă acest principiu este aspru pedepsit. Dacă generalul ar fi intrat, intr-ade-

văr, în posesia unei hărți americane, nu i-ar fi relatat lui Wennerström nimic în acest sens.

Numindu-l pe Wennerström „agent principal" și dîndu-i gradul de general-maior în cadrul Serviciului de informații sovietic, deducem că prin această acțiune s-a urmărit cu totul altceva. Experții au declarat că o asemenea titulatură (agent principal) nu există la sovietici. Generalul s-a folosit de astfel de manevre pentru a stimula și ridica moralul agentului. Același lucru se poate spune și despre strînsele relații de muncă existente între general și Wennerström.

Un specialist din Washington spune că rușii obișnuiesc să-și copleșească agenții, pentru a-i ademeni, cu titluri înalte, care în realitate n-au nici o valoare.

După ce generalul i-a comunicat lui Wennerström avansarea sa, i s-a spus că nu va mai fi retribuit periodic și că va ridica bani de la casa Serviciului sovietic de informații cînd va dori, iar restul banilor vor fi depuși la bancă în contul lui, pentru a se folosi de ei mai tîrziu.

Afacerea era rentabilă, căci Wennerström ridica doar sume mici, pentru a nu atrage atenția colegilor săi suedezi.

Și, apoi, Wennerström putea să-și închipuie că cu cît va ridica de la sovietici sume mai mici, cu atît se vor aduna mai mulți bani, care îi vor sta la dispoziție la momentul oportun. El a luat acest calcul în serios. Generalul însă știa că nici un agent n-a ajuns vreodată în situația să ridice sumele depuse pentru el. El i-a vorbit lui Wennerström despre strategie, baze militare, echilibru dintre marile puteri și despre împuternicirile unui „agent principal" doar la început, și, se pare, că n-a văzut în persoana suedezului decît un agent obișnuit, recrutat din cadrul corpului diplomatic acreditat la Moscova.

Serviciul sovietic de informații întreține un vast aparat care are sarcina de a pătrunde în aceste cercuri diplomatice.

Din momentul în care un diplomat străin primește viza pentru Uniunea Sovietică, el este luat în lucru de către un ofițer din Serviciul sovietic de informații, care îl supraveghează permanent, indiferent dacă diplomatul în cauză se află pe teritoriul Uniunii Sovietice sau nu.

Acest organ sovietic dispune de un grup de specialiști în deschiderea de seifuri care se mîndrește că este în stare să deschidă orice fel de seif fără a lăsa urme; de o armată întreagă de oameni de serviciu care funcționează ca agenți și deservesc atît în cadrul clădirilor de la ambasade, cît și la locuințele personalului acestora instalațiile de ascultare extrem de complicate; de un anumit corp de provocatori cu experiență, care au sarcina de a pune diplomații sau membrii reprezentanțelor diplomatice în situații delicate și penibile, indiferent prin ce mijloace, pentru a-i atrage la colaborare, folosind metoda șantajului.

Toate acestea privesc numai o mică parte a serviciilor de informații și securitate care lucrează în țară sau în străinătate. Totalul personalului acestor organe se ridică la aproximativ un sfert de milion de colaboratori. Față de spatele frontului pe care îl asigură acest numeros aparat, serviciile aduse de Wennerström Uniunii Sovietice sînt modeste.

Wennerström n-a avut acces la documentele secrete ale ambasadei americane din Moscova pentru că cunoscuții săi de la această ambasadă nu erau dintre cei care dețineau poziții cheie, fiind vorba doar de atașații care reușeau să obțină informații derizorii datorită restricțiilor mari în libertatea de mișcare.

Se poate presupune că s-a pus așa de mare accent pe Wennerström nu numai pentru faptul că el reușea să procure diverse informații de la un diplomat sau altul din Moscova, ci și pentru că G.R.U. a considerat că el, ca atașat aero al Suediei, putea fi transferat, mai devreme sau mai tîrziu, într-o capitală occidentală, ori putea cîndva ocupa un post superior la Stockholm. Cu alte cuvinte, G.R.U. îl considera pe Wennerström ca un agent cu perspective.

Fără îndoială că, în timpul cît a stat la Moscova, Wennerström a fost supravegheat mereu și credem că nu a trecut neobservat cînd a fotografiat materialul acela referitor la aliajul de aluminiu, așa cum probabil și-a închipuit el. Ex-

perţii în problemele organelor sovietice de informaţii sînt de părere că Wennerström a mers mereu pe calea regizată de sovietici în scopul de a-l sprijini în activitatea lui în cadrul serviciului diplomatic suedez. Sovieticii făceau în mod frecvent totul pentru ca agentul recrutat de ei să fie indispensabil pentru guvernul ţării sale.

Cu siguranţă că la transferul lui Wennerström la Washington, ordonat de superiorii săi suedezi, a contribuit în mare măsură şi activitatea profesională bună de care a dat dovadă la Moscova.

Atunci cînd Wennerström a plecat în Ucraina sau Murmansk cu trenul a fost supravegheat permanent şi asta nu numai pentru motivul că era ataşat străin (nimeni nu e supravegheat mai intens decît ataşaţii militari străini, indiferent dacă sînt sau nu dintr-o ţară neutră), ci şi pentru că era agent sovietic.

Datorită influenţei exercitate de general asupra sa, Wennerström s-a comportat ca un om îmbătat de stupefiante. Un cunoscător al oamenilor de teapa şi talia lui Wennerström afirma că: „Agenţii sînt indivizi neurotici, care pot să apară şi să se dezlănţuie oricînd, mai ales în faza lor iniţială".

Pe agent trebuie să-l ai mereu în mînă. Trebuie să-i demonstrezi foarte clar totul, în aşa fel încît să ştie cine este stăpîn.

Cînd în perioada şederii sale la Moscova, Wennerström a manifestat intenţia de a face un joc dublu, cei de la G.R.U. au ştiut acest fapt şi s-au folosit de el numai la momentul oportun şi în folosul lor.

Nu e deloc întîmplător faptul că generalul a trecut la această demascare a lui Wennerström cu puţin timp înainte de transferarea lui ca ataşat suedez la Washington. Generalul, care şi-a dat seama că Wennerström, odată transferat la Washington, va scăpa de efectul psihic şi controlul permanent al G.R.U., a ales acest moment din ajunul plecării sale pentru a-i demonstra că Serviciul sovietic de informaţii nu este o organizaţie care poate fi dusă oricum de nas.

Cînd i s-a comunicat lui Wennerström povestea (care l-a cam speriat) cu codul american descifrat, din care rezulta că era calificat ca un informator important în domeniul secretelor militare, ruşii au jucat teatru.

Legenda cu descifrarea codului american era o minciună, pentru că un astfel de secret ar fi fost păstrat cu şapte lacăte şi dacă un ofiţer sovietic de informaţii ar fi dezvăluit acest secret unui om suspect de joc dublu, ofiţerul respectiv ar fi fost împuşcat pe loc.

Wennerström credea orbeşte tot ce-i povestea generalul sovietic. Dovezile de care dispuneau ruşii şi din care reieşea că Wennerström le-a transmis americanilor unele informaţii erau datele obţinute din supraveghere şi aparatele de ascultare instalate în birourile şi locuinţele americanilor de la Moscova.

Demnă de menţionat este răbdarea enormă cu care lucrează Serviciul sovietic de informaţii.

Sovieticii, cînd ajung în posesia unor astfel de materiale, aşteaptă momentul cel mai prielnic pentru a-l determina pe agent să acţioneze aşa cum doresc ei.

Privite din punctul de vedere al generalului, rezultatele obţinute în urma demascării lui Wennerström au avut efect.

Conform declaraţiilor lui de mai tîrziu, el se simţea enorm de îndatorat faţă de general, care era trup şi suflet alături de el.

Wennerström nu numai că a trecut cu bine peste acest moment greu, simţindu-se oarecum uşurat şi respectat de sovietici, dar a început să lucreze cu şi mai mult zel pentru general. Folosindu-se de această împrejurare, generalul i-a spus lui Wennerström că el este capabil să-şi aducă o extraordinară contribuţie în domeniul strategiei globale. Totuşi, sarcinile care i s-au dat la Washington au fost foarte limitate.

Mai tîrziu, Wennerström a declarat că generalul „avea mai mult sau mai puţin încredere în propriile forţe atomice". Generalul dorea informaţii tehnice despre dezvoltarea aviaţiei americane şi alte informaţii de această natură.

El trebuia să viziteze în S.U.A. uzine de avioane şi alte

întreprinderi de acest fel, situate în regiuni unde diplomații sovietici nu aveau acces. De multe ori generalului îi era teamă ca nu cumva Wennerström să facă vreo greșeală care să-i pună în pericol cariera sa de spion. De aceea, sarcinile pe care i le dădea erau întotdeauna pe măsura posibilităților lui. În această direcție, prudența înnăscută a lui Wennerström i-a prins bine.

„Dacă examinăm aici, la noi, învîrtelile lui Wennerström — spunea recent un funcționar de la Pentagon, care era în temă cu acest caz — reiese că el n-a adunat nici măcar a suta parte din ceea ce ar fi putut să adune. Cu siguranță că el a fost, în cadrul solicitărilor sale de material informativ, orice, numai îndrăzneț, nu.

Materialele procurate de Wennerström din ordinul suedezilor erau transmise, aproape fără excepție, și sovieticilor.

Dacă se au în vedere întreprinderile industriale și bazele aeriene vizitate de către Wennerström, se trage concluzia că rușii făceau totul ca să nu pună în pericol poziția agentului lor. De altfel, Wennerström nu trezea suspiciuni prin călătoriile pe care le făcea și nici neîncredere. Ca reprezentant al unei țări neutre nu era supus neapărat supravegherii. Supravegherea prezenta dificultăți fiindcă noi nu aveam destui oameni pentru această muncă. Cetățeanul obișnuit nu bănuiește cît de complicată este supravegherea unui atașat militar care călătorește mereu.

Supravegherea propriu-zisă necesită nouă oameni, plus rezervele, iar cînd cel urmărit călătorește cu avionul, trebuie controlate toate aeroporturile unde face escală avionul respectiv, pentru ca acesta să nu dispară fără a fi observat. Dacă ajunge acasă, la fel, se ivesc dificultăți, pentru că trebuie să te aștepți la fel de fel de trucuri. El lasă vorbă, de exemplu, că se va scula, să zicem, la orele șase, dar la orele patru dispare pe scările din spate. Uneori poți să te folosești de sprijinul poliției, dar acest sprijin este relativ. La Washington se află mai multe sute de atașați militari, dar cea mai mare bătaie de cap ne-o dă urmărirea diplomaților sovietici și a personalului acestora, inclusiv șoferii și femeile de serviciu, dintre care unii au ranguri mai mari decît diplomații propriu-ziși.

Nu aveam probe materiale care să ne determine să-l urmărim pe Wennerström. Sovieticii îl foloseau în mod foarte reținut și cu mult calm. Niciodată nu l-au silit să treacă la acțiuni imprudente".

Relatările lui Wennerström despre activitatea dusă de el pentru C.I.A. par neverosimile, și asta din trei motive:

În primul rînd, contactul cu Serviciul american de informații din 1946. Ne îndoim că C.I.A. ar fi riscat să pună în pericol viața agentului ei din cadrul ambasadei sovietice punîndu-l în legătură cu Wennerström, care nu putea fi controlat.

Al doilea motiv se referă la suma aceea de bani amintită de el.

În acest sens, la Pentagon s-au făcut următoarele afirmații: „Presupunerea aceasta este pur și simplu fantezistă. Noi n-am fi plătit această sumă pentru serviciul pe care voia să-l facă Wennerström. Niciodată nu s-au plătit 1000 de dolari cu intenția de a compromite pe cel care îi primește și e ridicolă afirmația lui că i s-ar fi plătit această sumă".

Al treilea motiv care dovedește că poveștile relatate de Wennerström nu stau în picioare a fost enunțat tot la Pentagon: „În anchetă, Wennerström a declarat că nu-și poate aduce aminte de toate parolele primite pentru presupusul său om de legătură de la ambasada sovietică.

De aici se trage concluzia că afirmația lui este înșelătoare. Noi încă n-am întîlnit un agent care, chiar după ani de zile, să nu-și mai aducă aminte de parolele folosite la acest gen de întîlniri. Astfel de parole sînt mult prea importante pentru viața agentului ca să le poată uita așa de ușor".

În 1953 și 1955, Wennerström și-a petrecut concediile în patrie. Profitînd de acest timp, el s-a întîlnit la Helsinki cu generalul sovietic de la care a primit noi indicații. Aceste întîlniri au constituit totodată și un prilej de verificare a moralului agentului, fapt ce demonstrează cîtă importanță acor-

da generalul stării sufletești a elevului său. Experții de la Washington nu exclud posibilitatea ca la una din aceste întîlniri, generalul să-i fi cerut să completeze formularul de acordarea cetățeniei sovietice, pentru a-l putea salva, după cum susținea el, în cazul în care spionajul occidental i-ar fi adulmecat urma.

Acțiunea aceasta de a-i promite acordarea cetățeniei sovietice era și o metodă de a-l încuraja, mai ales că, probabil, Wennerström și-o fi exprimat îngrijorarea cauzată de activitatea organelor occidentale de informații. Bineînțeles că rușii nu l-ar fi scos niciodată din ghearele în care ar fi fost prins și ce-l costa pe general dacă înmîna un formular pe care Wennerström urma să-l completeze. Întrucît la o astfel de cerere trebuia și o fotografie, ea era cu atît mai necesară pentru general, cu cît serviciul de informații avea oricum nevoie de una mai recentă, pe care să o anexeze la dosar.

După cum confirmă activitatea lui Wennerström, acțiunile sale de mai tîrziu din S.U.A. au fost duse în defavoarea Suediei.

Înainte de a trece la recrutarea propriu-zisă a lui Wennerström, generalul sovietic l-a asigurat că organele sovietice de informații nu se interesează de probleme care privesc Suedia, dar, dînd aceste asigurări, el era conștient că agentul nu putea rezista pînă la sfîrșit ca să nu aibă în preocupările sale și acest sector.

Experimentatul general știa că cea mai bună activitate se obține atunci cînd agentul este angajat împotriva propriei sale țări.

Într-adevăr, cea mai mare influență asupra unui agent se dobîndește atunci cînd acesta nu este cu sufletul curat în domeniul propriei sale activități profesionale. În cadrul numeroaselor întîlniri cu suedezul, generalul a avut grijă permanent ca să afle în ce măsură Suedia se abate de la politica sa neutralistă în cadrul războiului rece. Cînd Wennerström a fost transferat de la Moscova la Washington, generalul i-a amintit mereu acest lucru. Astfel, în mod progresiv, Wennerström a săvîrșit cea mai mare trădare față de patria sa.

Evident, el se justifica față de propria-i conștiință cu ideea că acționează ca un strateg mondial, ca fiind omul care dispune de o forță imensă, capabilă să schimbe axa în jurul căreia se învîrtea lumea. El a oferit sovieticilor secret după secret, pînă cînd a trădat întregul sistem de apărare aeriană suedez. Treptat, rapoartele înaintate generalului de către Wennerström au căpătat și un caracter personal. De fapt, generalul este cel care i-a propus să scrie astfel de scrisori, pentru că el știa ce importanță reprezintă ele pentru starea lui sufletească. Prin aceste scrisori, generalul sovietic îl încuraja, stimulîndu-i astfel dependența personală și morală. Chestiunea aceasta are și un aspect practic. Agentul nu era poate suficient de viclean ca să înțeleagă esența acestor manevre. Poate că el a scăpat din vedere unele lucruri, pe care generalul le-a sesizat imediat, și, în acest context, scrisorile lui Wennerström erau foarte utile pentru general.

Reușind să-l facă pe agent să-i scrie astfel de scrisori, generalul a mai făcut un pas spre dominarea deplină a agentului său. Intîlnirile agentului cu conducătorul său aveau uneori intensitatea unor emoții de dragoste.

De îndată ce Wennerström nu mai putea să se vadă cu generalul intra într-o stare asemănătoare cu cea a unui sclav al stupefiantelor, care tînjește după o picătură de otravă. Scrisorile pe care Wennerström le scria generalului înlocuiau aceste întîlniri.

În schimbul acestor scrisori, „care pentru general însemnau o pătrundere în viața mea intimă" — spunea mai tîrziu Wennerström, el nu primea altceva decît noi instrucțiuni pentru activitatea sa de spionaj, mulțumiri pentru informațiile transmise, felicitări de Anul nou sau de ziua de naștere și alte asemenea comunicări banale.

Un alt cunoscător al acestei afaceri făcea remarca că Wennerström vedea în general un om cu o putere magică.

Relatările lui Wennerström referitoare la activitatea sa de spionaj timp de 15 ani în favoarea Uniunii Sovietice sună oarecum prea straniu și prea frumos. Aceste relatări sea-

mână cu descrierea unei partide de șah jucată prea bine pentru a fi adevărată.

Aici lipsesc cu desăvîrșire acele învăluiri în ceață, caracteristice altor relatări despre activitatea spionilor, așa cum ar fi, de pildă, cele din raportul comisiei regale asupra demascării rețelei sovietice de spionaj atomic din Canada în 1946 sau cele din savanta operă „Spionajul sovietic", de David J. Dallin.

Din această lume necurată a mărturisirilor lui Wennerström, curată apare numai arta și puterea de convingere a generalului, talentul acestuia de a-l face pe agent să vadă lucrurile și lumea în contextul politic convenabil intereselor sovietice.

Wennerström se considera un expert în afacerile rusești, dar el, făcînd abstracție de publicațiile tehnice, n-a pus mîna și n-a deschis nici măcar o carte cu un conținut serios care tratează asemenea probleme.

Wennerström n-a citit decît literatură de spionaj.

Atunci cînd fac o astfel de lectură, majoritatea oamenilor sint conștienți că se află într-o lume fantastică, de care se eliberează de îndată ce lectura a luat sfîrșit.

Pe Wennerström această lume nu-l părăsea. Era în firea lui ca, stăpînit de aceste vise cotidiene, să devină tot mai activ, fapt care a făcut din el un spion atît de util. El se considera „agentul principal", chemat să contribuie la menținerea păcii în vremurile critice și ale marilor crize dintre marile puteri.

Un eveniment ca cel din timpul crizei cubane trezea în conștiința unor astfel de oameni convingerea că ei ar fi contribuit în mod hotărîtor la rezolvarea acestei crize. Poate că Wennerström era realmente convins că el a contribuit direct la evitarea unui război.

Se pare că Wennerström a fost deosebit de impresionat de faptul că șeful Serviciului sovietic de informații i-a adus personal mulțumiri pentru informațiile furnizate în perioada crizei cubane. Cel care i-a înmînat decorația pentru merite

deosebite și activitate îndelungată a fost tot generalul cu patru stele.

Pe Wennerström îl impresiona întîlnirea cu acest general cu patru stele, al cărui nume nu l-a comunicat judecătorilor suedezi de instrucție (în cazul în care îl știa cu adevărat).

Intîmplarea a făcut ca, în 1960, să nu existe în G.R.U. decît un singur general cu patru stele, respectiv generalul Ivan Alexandrovici Serov, comandantul suprem al G.R.U.

Dacă pornim de la ideea că recompensele acordate de G.R.U. lui Wennerström erau fără importanță și valoare, atunci se poate presupune că nici unul din titlurile acordate — general și agent principal — nu era real și, se mai poate crede, că cel care i le-a acordat nu era în realitate Serov.

In afară de asta, ar fi fost o glumă de prost gust ca un general adevărat cu patru stele să fie însărcinat să acorde ordine imaginare unui general imaginar. De aici presupunerea că nici generalul care i-a acordat aceste ordine și titluri nu era un general adevărat.

Distincțiile veritabile erau rezervate maeștrilor spionajului de talia lui Rudolf Abel, ofițer al Serviciului sovietic de informații, care a lucrat ani de zile ilegal în S.U.A., iar atunci cînd a fost prins n-a fost chip să-l facă să mărturisească nimic. Acesta a fost pînă la urmă schimbat cu Gary Francis Powers, pilotul care a zburat cu un U-2 deasupra teritoriului sovietic, unde a fost doborît. Abel a fost declarat erou al Uniunii Sovietice.

Cu alte cuvinte, micul alai făcut cu ocazia acordării de ordine și titluri lui Wennerström nu era, probabil, decît un „veritabil" spectacol de teatru pus în scenă de către general pentru a menține moralul lui Wennerström.

Incorsetat în acest mediu misterios, Wennerström a început pînă la urmă să facă spionaj în defavoarea propriei sale țări și, după cum el însuși spunea, această activitate de trădare a patriei îi oferea o satisfacție sufletească profundă, mai ales pentru faptul că oamenii din jurul său nu știau cine este el în realitate.

Bineînţeles că activitatea sa de spionaj în favoarea sovieticilor a putut fi dusă atîţia ani de zile pentru că avea o acoperire legală aproape perfectă, de care a ştiut să se folosească cu multă abilitate. Dar, în realitate, cel mai mare efect nu l-a avut acoperirea sa legală diplomatică, ci, în primul rînd, activitatea sa concretă de spionaj, respectiv faptul că suedezii trăiau cu iluzia şi convingerea că el, Wennerström, face spionaj pentru Suedia. De aceea, colegii lui socoteau că nu e indicat şi recomandabil să-şi vire nasul în afacerile lui.

In contextul contradicţiilor sufleteşti interne de care era stăpînit, Wennerström căuta prin toate mijloacele să se justifice pe sine. Sarcina generalului era doar aceea de a-i întreţine iluzia că ţelurile urmărite de el sînt mărețe şi nobile.

După arestarea şi anchetarea sa, Wennerström continua să se considere „agent principal". Alţi acuzaţi ar fi afirmat deschis că ei, în fond, n-au ştiut despre ce e vorba şi nu şi-au dat seama ce fac, ori că, în cel mai rău caz, au fost nişte rotiţe neînsemnate în cadrul unui agregat complex. Wennerström nu s-a coborît la un astfel de nivel şi nu s-a gîndit nici o clipă să conteste integritatea unor oameni care i-au fost atîta vreme stăpîni.

„Serviciul sovietic de informaţii funcţionează ca un ceas de mare precizie. E greu să-ţi imaginezi că ar putea fi indus în eroare un colaborator al acestui organism" — spunea Wennerström cu mîndrie.

Wennerström a recunoscut nu numai că a făcut spionaj în favoarea Uniunii Sovietice, dar se considera ca cel mai de seamă spion din istoria Suediei. El singur se învinuia pe sine însuşi mai mult decît ar fi fost în stare să facă o mulţime de martori sau acuzatori. Apoi Wennerström a început să se lase împreună cu vasul său spre adîncul apelor, fascinat de gîndul că a fost posesorul puterii secrete.

VI

La Pentagon se apreciază că, în cariera sa de spion, Wennerström a adus Statelor Unite daune minime în perioada în care a fost ataşat aero la Moscova. Americanii au recunoscut însă că, în timpul şederii sale în S.U.A., Wennerström a transmis ruşilor munţi întregi de materiale informative. Din aceste informaţii, două au fost mai importante şi au constituit o lovitură grea pentru S.U.A. Este vorba de acele informaţii amănunţite referitoare la armele teleghidate de tipul „Bomarc" şi „HM-55".

In prezent aceste date au suportat o uzură morală, nemaiavînd o importanţă prea mare, dar în epoca aceea ele i-au înarmat pe tehnicienii sovietici cu aspecte ştiinţifice importante care permiteau, în ultimă instanţă, formarea unor imagini de perspectivă în domeniul sistemului armelor teleghidate.

Ultima acţiune a lui Wennerström ca spion a avut loc în Suedia. In această direcţie suedezii afirmă că acţiunile lui au adus mari prejudicii sistemului lor de apărare militară.

In urma cercetărilor minuţioase, suedezii consideră că, datorită uzurii morale pe care l-a suferit sistemul lor tehnic de apărare, daunele aduse de activitatea de spionaj a lui Wennerström sînt considerabile, dar nu catastrofale.

La Washington se crede că suedezii au avut mai puțin de suferit din cauza lui Wennerström în comparație cu consecințele suportate de sovietici din cauza lui Penkovski.

Colonelul Oleg Penkovski, din Serviciul sovietic de informații, a fost agent al Occidentului și a fost împușcat de sovietici în 1963.

Autenticitatea datelor furnizate de Penkovski este combătută de către sovietici. Orice s-ar spune însă, el a fost, fără îndoială, un agent de înaltă clasă. El ocupa în G.R.U. un post de mare răspundere și făcea parte dintr-o comisie sovietică de cel mai înalt rang, comisie care coordona activitatea informativă a cercetărilor științifice, inclusiv a cercetărilor în domeniul construcției de rachete.

Penkovski a adus țării sale daune incalculabile privind întregul sistem sovietic al rachetelor intercontinentale. Pentru înlăturarea acestor daune, sovieticii au cheltuit miliarde de dolari. Ca și Wennerström, se pare că Penkovski a făcut spionaj din considerente de ură față de superiorii săi. Se apreciază că îndîrjitul Penkovski a fost manevrat tot atît de abil cum a fost manevrat Wennerström de generalul său. Numai că pe plan ideologic motivația acestor doi agenți nu e comparabilă. Wennerström n-a făcut spionaj din considerente ideologice și se pare că nici generalul n-a încercat să-i inoculeze ideologia sa. El nu dorea să-l facă pe Wennerström marxist, poate și de teamă ca să nu-și propage apoi în Occident opiniile prosovietice. Generalul era hotărît să scoată de la Wennerström cît mai multe informații.

Documentația despre „Bomarc", fotografiată de Wennerström la Washington și apoi la Stockholm, așezată grămadă, ar ajunge la 2,5 m înălțime, iar materialele care se referă la arsenalul de rachete sovietice microfilmate de Penkovski pentru a le transmite Occidentului abia de pot fi adăpostite în seifuri care ar acoperi un perete întreg.

Arestarea lui Penkovski (la Pentagon se spune că Penkovski, ca și Wennerström, a căzut prea tîrziu) a determinat un reviriment în cadrul ierarhiei Serviciului sovietic de informații. Una din victimele acestor schimbări în condu-

cere a fost și generalul Serov, care în 1963 a fost destituit din funcție, iar doi ani mai tîrziu, exclus în mod dezonorant din partid.

Cei care erau informați exact de sosirea și plecarea diplomaților sovietici din Stockholm, imediat după arestarea lui Wennerström, știu cine a fost însărcinat din partea sovietică pentru a stabili implicațiile acestui caz.

Se înțelege că, prin mărturisirile pe care le-a făcut, Wennerström a compromis pe oamenii săi de legătură sovietici de la Stockholm. Primul secretar al ambasadei, Gheorghi Baranovski, și atașatul militar Vitali Nikolski, au fost declarați de către guvernul suedez persoane indezirabile și expulzați din țară. Sovieticii au presupus că contraspionajul suedez, după ce a început să-l suspecteze pe Wennerström, i-ar fi oferit acestuia posibilitatea de a avea acces la documente secrete ireale.

Comisia sovietică desemnată pentru stabilirea daunelor aduse era prezidată de un ofițer al K.G.B., care a călătorit sub numele de Ivan Ivanovici Agaian. Acesta era un experimentat ofițer al Serviciului de informații sovietic, șef al Departamentului D. Cercetarea prejudiciilor în cazul Wennerström cădea automat în sarcina K.G.B., pentru că aici erau clarificate toate cazurile de încălcare a prescripțiilor păstrării secretelor.

Departamentul D. înseamnă, textual, dezinformare. Are sarcina de „a deruta și a induce în eroare". El concentrează toate materialele de dezinformare pregătite în cadrul Serviciului de informații sovietic.

Departamentul are sarcini de coordonare și se îngrijește, de pildă, ca un document care a fost falsificat la Moscova să fie predat unui agent sovietic din America de Sud. Acest document constituie numai o parte a unei manevre complicate îndreptate spre derutarea sau pătrunderea într-un organ informativ occidental. Ajuns acolo (în America de Sud) unde există, să zicem, o confirmare a unui alt document pregătit de agenții sovietici din Japonia, este din nou confirmat „de

informaţiile" pasate de alţi „informatori" din Europa pe canalul care duce la obiectivele urmărite.

Faptul că Agaian făcea parte din această comisie constituia pentru serviciile informative occidentale un avertisment că în cazul Wennerström se punea la cale intervenţia Departamentului D.

Baranovski şi Nikolski n-au fost singurii sovietici care au fost compromişi sau care, cum se spune în jargonul folosit în acest domeniu de activitate, „s-au prăjit".

Specialiştii de la Washington s-au interesat în mod insistent, dorind să ştie cine este de fapt generalul şi, fără sprijinul lui Wennerström, au reuşit să afle despre cine era vorba. Acesta este un ofiţer foarte capabil din G.R.U., care vorbeşte curent engleza şi care, în afară de numele de Lemenov, a mai avut şi alte nume.

In anii 1942 şi 1943, sub numele conspirativ de „Molière", acest general a contribuit la formarea reţelei de spionaj atomic din Canada care, din cauza specialistului sovietic în domeniul codurilor, Igor Gusenko, a fost descoperită.

Cînd, în 1943, activitatea din Canada a fost rezolvată, generalul, sub numele de Mihailov, a preluat o reţea de spionaj în S.U.A., cunoscută sub denumirea de „Reţeaua S et T", condusă pînă atunci de un agent de la G.R.U. care se numea A. Adams şi căruia nu i s-a dat niciodată de urmă.

Se ştie, de asemenea, că Mihailov a participat la transferul unor sume de bani în Elveţia. Acolo, după război, el a finanţat o reţea de spionaj, care opera sub conducerea unei doamne cu numele de Rahel Dubendorfer.

După demascarea lui Gusenko, Mihailov a părăsit S.U.A., dar nu înainte de a fi încercat să-l convingă pe Albert Einstein să se mute în zona sovietică de ocupaţie a Germaniei.

Generalul a călătorit descori şi în Europa occidentală sub numele de Fiodor Petrovici Malin. Acest nume l-a purtat şi în calitatea sa de consilier al Ministerului de Externe sovietic între anii 1957—1962. In realitate, el se numeşte Piotr Pavlovici Melkişev, are 64 de ani şi, pe fotografii, apare cu o statură scundă şi cu păr cărunt.

Colţurile gurii îi sînt retrase, maxilarul inferior ieşit pronunţat în afară şi privirea rece.

Wennerström inclina să creadă că generalul făcea parte (pe vremea cînd colaborau împreună) din secţia americană a Serviciului sovietic de informaţii. Realitatea însă era alta.

Pînă în anul 1958, Melkişev aparţinea de Direcţia a II-a generală, secţia pentru Europa.

Spionajul împotriva Americii e dirijat de Direcţia a III-a generală.

In prima jumătate a anului 1958, generalul a devenit şef adjunct al Direcţiei a II-a generale, iar în a doua jumătate a anului a fost numit şeful direcţiei a IV-a generale, care se ocupa de Orientul Apropiat şi Mijlociu, din Egipt pînă în Birmania.

Atunci cînd Wennerström îl considera plecat în Cuba, generalul zburda pe undeva prin Asia.

Wennerström a declarat că el şi vechiul lui prieten, generalul, îşi propuseseră să lucreze în cadrul Serviciului de informaţii sovietic pînă cînd vor ieşi amîndoi la pensie. Dar acum Wennerström a fost exclus din această afacere şi numai generalul sovietic mai lucrează de zor, ca şi înainte.

In ceea ce-l priveşte pe Wennerström, viitorul său e destul de sumbru. El zace în închisoarea Langholmen, într-o celulă izolată, purtînd numărul 991.

După ce a căzut copilul în fîntînă, suedezii, metodici cum sînt, au împrejmuit-o şi i-au pus un capac frumos.

Wennerström trăieşte acum bucurîndu-se de calitatea de a fi cel mai important deţinut al suedezilor într-o celulă cu pereţi foarte groşi, construită special pentru el.

El n-are voie să vorbească cu ceilalţi deţinuţi, pentru a nu trăda secrete vitale de stat.

Gardienii, care îl păzesc cu multă grijă, n-au voie să vorbească cu el, dar îl controlează periodic şi sistematic. Se pare că a îmbătrînit foarte mult în închisoare.

Nu de mult s-a scris în „Expressen" că Wennerström ar fi cerut să i se dea de lucru şi i s-a dat să lipească plicuri. Tot în această publicaţie se mai spune că el e deprimat şi se

plînge amarnic că autoritățile nu i-au procurat, așa cum a fost asigurat, o mașină de scris.

Acest fapt pare să-l fi necăjit foarte mult, deoarece avea nevoie de mașina de scris pentru a-și scrie memoriile — memoriile unui adevărat agent sovietic.

Intre timp a primit o mașină de scris și el și-a scris deja o parte din memorii sub forma unor scrisori adresate soției sale.

In afară de activitatea sa din închisoare și a corespondenței, el se dedică lecturii, care se compune din materiale ce tratează probleme ale tehnicii aviației.

Dar, Wennerström, acum ca și înainte, preferă îndeosebi materiale care tratează probleme de spionaj.

Responsabil de carte: lt. maj. CONSTANTIN GADEA
Corector: RADU STOIAN

Dat la cules: 20.01.69; Bun de tipar: 18.02.69.
Tiraj 1500 ex., din care 1400 ex. hîrtie semivelină și 100 ex. hîrtie velină. Format 16/61x86
Lucrarea conține 115 pag. + 2 planșe.